

Ready, set, GO!

Toiminnallinen isosryhmämateriaali
Lohjan seurakunnalle

Elisa Juutilainen ja Nea Tarkkala
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönoh-
jaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Juutilainen, Elisa & Tarkkala, Nea. Ready, set, GO! Toiminnallinen isosryhmämateriaali Lohjan seurakunnalle. Diak Etelä, Helsinki syksy 2016, 127 s., 1 liite

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda uusi, toiminnallisia menetelmiä hyödyntävä isosryhmämateriaali Lohjan seurakunnalle. Lohjan seurakunta toivoi isosten osallistamisen olevan opinnäytetyön lähtökohtana. Uuden materiaalin toivottiin rippikoulusuunnitelman 2001 ja tulevan rippikoulusuunnitelman 2017 mukaisesti lähtevän liikkeelle nuorten elämästä ja sitä kautta linkittävän kirkon uskon nuoren elämäntodellisuuteen. Opinnäytetyö on produkti, joka koostuu raportista ja liitteenä olevasta Ready, set, GO! -materiaalista. Raportissa käsitellään työn teoreettisia lähtökohtia, joita ovat rippikoulu, nuoruus, oppiminen ja ryhmänohjaus. Raportissa on lisäksi kuvattu tarkemmin opinnäytetyöprosessia, kuten isosten ideoita uutta materiaalia varten.

Tarve uudenlaisilla menetelmillä toteutetulle materiaalille nousi Lohjan seurakunnasta. Uuden materiaalin luomisesta kiinnostuneet isokset kutsuttiin ideointi-iltaan. Illan aikana syntyneet ideat ja toiveet olivat lähtökohtana uudelle materiaalille. Ready, set, GO! -materiaalia testattiin kahdella Lohjan seurakunnan rippileirillä. Isosilta ja työntekijöiltä saadun palautteen avulla materiaalia kehitettiin edelleen.

Saamamme palautteen mukaan uusi materiaali vastasi sille asetettuja tavoitteita. Isokset kokivat ryhmätuntimateriaalin selkeäksi ja toiminnalliset menetelmät mielekkäiksi. Opinnäytteenme Ready, set, GO! on nuorilähtöinen toiminnallisia menetelmiä hyödyntävä työkalu rippikoulun työntekijöille ja isosille.

Asiasanat: produkti, kristillinen kasvatus, nuoruus, rippikoulu, isonen, oppiminen, toiminnalliset menetelmät, ryhmä.

ABSTRACT

Juutilainen, Elisa & Tarkkala, Nea

Functional Material for Young confirmed volunteers in Lohja Parish.

127 p., 1 appendice. Language: Finnish. Helsinki, Autum 2016.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme of Social Services, Option of Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the thesis was to create new, functional material for the young confirmed volunteers in Lohja parish. The expectation of the Lohja parish was that the young confirmed volunteers, age up from 15, would be involved in the planning process. Further it was expected that the new material would concentrate on the life and experiences of the youth and link it to the Christian faith, as it is pointed out in the Confirmation Curriculum 2001 and the upcoming Confirmation Curriculum 2017. The thesis was a production, which consists of the report and the material as an attachment . The report contains the theoretical basis to the thesis, such as Confirmation Camp, youth, learning and group leading. The report also contains a more detailed description of the process of this thesis, such as the ideas of the young confirmed volunteers or the new material.

The necessity for a material with new methods came from the Lohja parish itself. The young confirmed volunteers who wanted to generate new ideas to the new material, were invited to an event where they were encouraged to share their ideas. These ideas formed the base to the new material. The material was tested out in two Confirmation Camps of Lohja parish and the young confirmed volunteers gave feedback about it. Based on the feedback the material was developed further.

According to the feedback the material fulfilled the aims. The young confirmed volunteers thought that the material was easy to understand and the functions were good. The young confirmed volunteers suggested changes only to some instructions in some functions. They also mentioned that some functions took more time than the young confirmed volunteers had with their groups and this could not be carried out during the group session. In the final material these suggestions for improvements have been taken into account.

Key words: production, Christian raising, youth, Confirmation class, young confirmed volunteers, learning, functional methods, group

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 RIPPIKOULU OSANA KRISTILLISTÄ KASVATUSTA.....	8
2.1. Kristillinen kasvatusta	8
2.2. Rippikoulu.....	11
2.3 Rippikoulu Lohjan seurakunnassa.....	11
2.4 Isonen.....	14
2.5 Isosuus Lohjan seurakunnassa	15
3 NUORUUS.....	17
3.1 Nuoruus ajanjaksona.....	17
3.2 Nuori seurakuntalaisena.....	18
4 OPPIMINEN.....	20
4.1 Erilaiset oppimisteoriat	20
4.2 Käsitteellinen muutos oppimisessa	22
4.3 Tutkiva oppiminen	23
4.4 Oppiminen ja motivaatio.....	24
4.5 Kiinnostuneisuus ja kiinnostavuus.....	26
4.6 Toiminnallisuus oppimisessa.....	26
5 OPPIMINEN RIPPIKOULUSSA.....	29
5.1 Lähtökohdat rippikouluopetukselle	29
5.2 Rippikoulun oppimistavoitteet.....	31
5.3 Erilaisten oppimisteorioiden käyttö rippikoulussa	32
5.4 Erilaiset oppijat rippikoulussa	35
5.5 Monipuoliset työskentelytavat.....	36
6 RYHMÄ.....	39
6.1 Turvallinen ryhmä.....	39
6.2 Ryhmän ohjaus	41

7 PROSESSIN KUVAUS	43
7.1 Opinnäytetyön tavoitteet.....	43
7.2 Opinnäytetyön aikataulu	43
7.3 Materiaalin ideointi-ilta isosten kanssa	44
8 TEORIA KÄYTÄNNÖKSI ISOSRYHMÄMATERIAALISSA	47
8.1 Ready, set, GO!:n lähtökohdat	47
8.2. Ready, set, GO! ja oppiminen	50
8.3 Ready, set, GO!:n ryhmätunnit	53
8.3.1 Tullaan tutuiksi	54
8.3.2 Kuka minä olen?	55
8.3.4 Mitä on olla ystävä?	60
8.3.5 Valintojen maailma.....	61
8.3.6 Minä ja luonto	63
8.3.7 Kuin kalat verkossa.....	64
8.3.8 Kun suru kohtaa.....	66
8.3.10 Mitä jää kun mä lähden täältä?	69
9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	72
9.1 Materiaalin testaus	72
9.2 Tavoitteiden toteutuminen	74
9.3 Keskeiset johtopäätökset.....	80
LÄHTEET	86
LIITE 1 Ready, set, GO!.....	90

1 JOHDANTO

Kristityn elämää voidaan kuvailla matkalla olemiseksi. Kasteessa olemme saaneet kutsun Jumalan perheeseen ja matkalle kohti iankaikkista elämää. Rippikoulu kuuluu kristilliseen kasvatukseen ja sen tehtävä on opettaa nuorelle siitä uskosta johon hänet on kastettu, mutta myös siitä, miten kohdella lähimmäistä. Rippikoulussa nuorelle annetaan mahdollisuus pohtia elämän suuria kysymyksiä, kuten mikä on elämän tarkoitus ja päämäärä. Nuori pohtii sekä uskontoon liittyviä kysymyksiä, mutta myös sitä, kuka hän on sekä miten muita tässä maailmassa tulisi kohdella.

Rippikoulu sijoittuu usein ikävaiheeseen, jossa nuoret pohtivat elämälleen keskeisiä asioita kuten omaa identiteettiään, arvojaan, elämänsä mielekkyyttä ja tulevaisuuttaan. Nuoruudessa opitaan perustelemaan omia näkökulmia ja ymmärtämään toisten ajatuksia. Nuoruudessa käsitys moraalista kehittyy ja se vaikuttaa nuoren toimintaan ja tapaan kohdella muita. Rippikoulun tulee olla nuorelle mielekäs ja turvallinen paikka pohtia näitä kysymyksiä yhdessä muiden nuorten, isosten ja työntekijöiden kanssa.

Isonen on jo rippikoulun käynyt nuori, joka on vapaaehtoisena töissä rippikoulussa. Isonen toimii itsenäisesti oman rippikoululaisista koostuvan pienryhmänsä ohjaajana. Isonen johtaa ja ohjaa rippikoululaisia erilaisten teemojen, keskustelujen ja toiminnallisten tehtävien pariin. Isosten rooli rippikoulussa tapahtuvassa oppimisessa on todella tärkeä. Nuoret seuraavat isosten käytöstä, toimintaa ja uskon ilmaisua.

Lohjan seurakunnalla on ollut käytössään vuodesta 2012 Raamatturyhmätuntimateriaali X-files 316. Ennen vuotta 2012 ei ollut käytössä kaikille rippikouluryhmille yhtenäistä isosryhmämateriaalia. Käytetyt materiaalit eivät muodostaneet yhdenmukaista kokonaisuutta yksittäisen rippikoulun sisällä eivätkä Lohjan seurakunnan rippikoulujen välillä. Tästä tarpeesta käsin Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä valmistui raamatturyhmätuntimateriaali X-files 316.

Materiaali loi jatkuvuutta ryhmätuntien välille ja yhtenäisti kaikkien Lohjan seurakunnan rippikoulujen ryhmätunteja.

Lohjan seurakunnassa on havaittu, että X-files 316 -materiaali on pedagogisilta menetelmiltään yksipuolinen ja se tukeutuu vain yhteen tapaan käsitellä erilaisia teemoja. Lohjan seurakunnassa toivottiin menetelmiltään monipuolisempaa materiaalia ja me tartuimme tilaisuuteen. Erityisenä toiveena oli materiaalin selkeys. Isosen tulee olla helppo käyttää materiaalia ryhmätuntitilanteessa. Isosten osallistaminen uuden materiaalin kehittämisprosessiin oli myös Lohjan seurakunnan toiveena.

Tahdoimme lähteä luomaan uutta isosryhmämateriaalia, sillä meitä kiinnosti kehittyä ammatillisesti erityisesti pedagogisen osaamisen alueella. Materiaalia luodessamme keskeisiksi teemoiksi nousivat rippikoulusuunnitelman 2001 ja tulevan rippikoulusuunnitelman 2017 ilmaisema nuorilähtöisyys, toiminnallinen oppiminen sekä isosten osallistaminen. Isosille järjestimme ideointi-illan, jossa he pääsivät kertomaan ideoita, ajatuksiaan ja toiveita uutta materiaalia kohtaan. Materiaalia testattiin kahdella Lohjan seurakunnan rippileirillä ja isosilta saatu palaute, kuten myös leirien työntekijöiden palaute ja omat havaintomme, ohjasivat materiaalin kehittämisprosessissa.

Opinnäytetyöprosessimme tuotoksena syntyi toiminnallinen ryhmätuntimateriaali Ready, set, GO!. Materiaali on nuorilähtöinen linkittäen yhteen nuorten elämänkysymykset ja kirkon uskon. Materiaali sisältää erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja sen tavoitteena on auttaa nuorta pohtimaan omia elämänkysymyksiään ja sitä miten kristillinen usko voi kuulua osaksi hänen elämäänsä. Ready, set, GO! on isosen työkalu, jota on helppo käyttää ryhmätunneilla.

2 RIPPIKOULU OSANA KRISTILLISTÄ KASVATUSTA

2.1. Kristillinen kasvatus

Kristilliselle kasvatukselle ei ole olemassa vain yhtä määritelmää. Sitä käytetään käsitteenä eri tavoin, kontekstista riippuen. Kristillinen kasvatus voidaan määritellä siten, että se on kristillisen perinteen jakamista sukupolvelta seuraavalle. Tällaisessa määritelmässä korostuu sekä kasvatuksen sisältö että prosessi. Määritelmässä kasvatus perustuu pitkälti sellaiseen ajatukseen, että edellinen sukupolvi siirtää oppimiaan asioita mahdollisimman samankaltaisina seuraaville sukupolville. Toisaalta kristillistä kasvatusta voidaan tarkastella myös sen pohjalta, mitkä sen tavoitteet ja päämäärät ovat. Tällöin kristillisen kasvatuksen voi määritellä esimerkiksi uskontokasvatukseksi, jonka tarkoitus on, että kasvatettava oppii kristillisestä uskosta ja sisäistää sen. (Muhonen & Tirri 2008, 63–67.)

Kristillisessä opissa ajatellaan kuitenkin, ettei usko synny kasvatuksen avulla. Usko on lahja, joka saadaan Jumalalta. (Riekkinen 2008, 88.) Tästä syystä uskontokasvatusta olisi hyvä tarkastella myös kasvattamista uskonnon avulla. Ihmisen kasvua voidaan tukea uskontokasvatuksella, vaikkei hän kyseistä uskoa omaksuisikaan. (Muhonen & Tirri 2008, 63–67.)

Seurakunnan nuorisotyö pohjautuu perinteisesti kodin uskontokasvatukseen, koulun uskonnonopetukseen ja kasteopetukseen. Nuori on tullut osalliseksi näistä osallistuessaan seurakunnan varhaiskasvatukseen ja kouluikäisten kanssa tehtävään työhön. Nuorista löytyy kuitenkin yhä enemmän niitä, jotka ovat saaneet vähän tai eivät ollenkaan kristillistä kasvatusta kotona. Rippikoulu-kin on osa kristillistä kasvatusta ja siksi on tärkeää, että rippikoulun aiheet sidotaan osaksi nuoren arkitodellisuutta. Muutoin rippikoulu koetaan vain irrallisenä tapahtumana nuoruudessa. Jos nuori on 15-vuotiaana ensimmäisiä kertoja kirkossa, tarvitaan pedagogisia menetelmiä jo yksin siihen, että kirkosta voi muodostua luonteva paikka olla. (Kirkkohallitus 2012, 13–14.)

Kristillisen kasvatuksen voidaan nähdä toteutuvan kuuden ulottuvuuden kautta, joista ilmenevät kasvatuksen hengellinen ja inhimillinen puoli. Näitä ulottuvuuksia ovat: opillinen, rituaalinen, kokemuksellinen, eettis-moraalinen, huolenpidollinen sekä pedagoginen ulottuvuus. Ulottuvuudet ovat kasvatuksessa vastavuoroisessa yhteydessä toistensa kanssa, joten käytännössä niiden erottelu hengelliseen ja inhimilliseen on mahdotonta. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Opillisella ulottuvuudella tarkoitetaan kristinuskon oppeja ja uskomuksia, sekä niiden välittämistä. Uskomukset eivät ole aina tiedollisia, vaan myös luottamuksen näkökulma sisältyy niihin. Jumalasta opetetaan hyvänä ja rakastavana Luojana ja Lunastajana. Raamattu ja sen kertomukset ovat keskeisessä asemassa ilmentämässä tätä ulottuvuutta. Opillisen ulottuvuuden keskeinen tehtävä on pitää yllä ja edistää yhteistä perinnettä sekä vahvistaa kristittyä identiteettiä. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Rituaaliseen ulottuvuuteen kuuluvat kristilliset tavat ja perinteet. Esimerkkejä tällaisista rituaaleista ja perinteistä ovat kirkkovuoden seuraaminen, jumalanpalveluksiin osallistuminen ja rukoilu. Yhteiset rituaalit vahvistavat osallistujien tunnetta yhteenkuuluvuudesta. Rituaaleihin sisältyy myös tiedollinen näkökulma: kristillinen kasvatusta edesauttaa ihmisiä ymmärtämään tapojen ja perinteiden merkityksiä. Rituaalinen ulottuvuus on näin ollen kiinteästi yhteydessä sekä opilliseen että kokemukselliseen ulottuvuuteen. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Kokemuksellisessa ulottuvuudessa korostuvat sekä kasvatussuhteen emotionaalinen ilmapiiri että Jumalan rakkaus ja läsnäolo. Kristillisen kasvatuksen avulla lapselle on mahdollista tarjota kokemus turvallisesta ja rakastavasta Jumalasta ja tätä kautta luottamus elämään. Kristillinen kasvatusta nähdään voimavarana myös tulevaisuuteen. Luottamus elämään ja tulevaisuuteen perustuu siihen ajatukseen, että Jumala huolehtii. Kokemuksellisessa ulottuvuudessa korostuu myös se, että kasvatuksessa pyritään kasvatettavan jumalasuhteen tukemiseen. Tämä on keskeinen seikka, joka erottaa kristillisen kasvatuksen sellaisesta kasvatuksesta, jossa pyritään siirtämään vain tietoa eteenpäin (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Kristillisen kasvatuksen tarkoitus on ohjata kasvatettavia kohti hyvää ja oikeaa. Tämä toteutuu eettis-moraalisen ulottuvuuden kautta. Se ilmenee sekä tiedon että toiminnan kautta. Kristillisessä kasvatuksessa opetellaan eettisiä ohjeita, mutta myös niiden mukaan elämistä. Tällaisia keskeisiä asioita ovat esimerkiksi toisten huomioiminen ja erilaisuuden hyväksyminen. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Kristillisen kasvatuksen ihanne olisi, että se olisi luonteva osa arkea ja että siihen kuuluisi turvallinen ilmapiiri, rakkauden osoittaminen ja huolenpito. Huolenpidolliselle ulottuvuudelle on tyypillistä, että kasvatettavan perustarpeista huolehditaan ja että kasvatussuhde on tunneilmapiiriltään positiivinen. Huolenpidollinen ulottuvuus nostaa esiin, että kasvatussuhteen ihanteeseen kuuluvat tunteet turvallisuudesta, luotettavuudesta ja positiivisuudesta (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Kristillisen kasvatuksen kuudes ulottuvuus on pedagoginen. Sillä tarkoitetaan kristillisen kasvatuksen toteutukseen liittyviä sisällöllisiä ja menetelmällisiä ratkaisuja sekä niiden taustalla vaikuttavia periaatteita ja lähtökohtia. Tällaisia perinteisiä menetelmiä ovat esimerkiksi kerronta ja keskustelu. Kristillisessä kasvatuksessa on kuitenkin mahdollista hyödyntää hyvin monenlaisia menetelmiä ja lähestymistapoja. Menetelmällisesti se tukeutuu yleiseen kasvatustieteelliseen tietoon, ei ole olemassa erityisiä uskonnollisia menetelmiä, jotka tekisivät kristillisestä kasvatuksesta omalaatuisen. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Kristillisen kasvatuksen päämääränä voidaan nähdä, että kasvatettava nuori löytää omasta kristillisestä uskosta perustan elämälleen. Olennaisena osana tähän liittyy sanoma Jumalan rakkaudesta, vapaus ajatella elämän perimmäisiä kysymyksiä ilman pakkoa olla oikeassa sekä uskallus etsiä, epäillä, uskoa ja unelmoida. Kasvatuksella halutaan myös, että nuori oppii luottamaan Jumalan läsnäoloon ja huolenpitoon. Näin ollen kristillisen kasvatuksen kirkkaimpana päämääränä voidaan nähdä rakkaus. (Riekkinen 2008, 92.)

2.2. Rippikoulu

Rippikoulu on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon järjestämää kasteopetusta (Rippikoulusuunnitelma 2001, 4). Tarkoituksena rippikoulussa on vahvistaa nuoren uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan. Perustana rippikoululle on kaste, jossa lapsi on liitetty seurakunnan jäseneksi. Rippikoulussa nuori saa opetusta siitä uskonnosta, johon hänet on lapsena kastettu ja rippikoulun yleistavoitteena onkin, että nuori vahvistuisi tässä uskossa. (Pruuki 2010, 47.) Ennen rippikoulua vastuu nuoren hengellisestä elämästä on nuoren lähipiirillä. Vanhemmat, kummit tai muut läheiset vievät tai ovat viemättä nuorta seurakunnallisiin tilaisuuksiin. Rippikoulun aikana ja sen jälkeen nuori itsenäisesti osallistuu tai on osallistumatta seurakunnan toimintaan. Uskosta tulee uudella tavalla nuoren oma asia ja siksi onkin kiehtovaa. (Köykkä 2014, 16–17.)

Rippikoululla on pitkäaikaiset vaikutukset nuorten ajatuksiin kirkosta ja kristillisestä uskosta. Rippikoulu onkin onnistunut pitkään säilyttämään asemansa osana tavallisen nuoren elämää. Rippikoulun ytimeen kuuluu, että mukaan tulevien nuorten rippikoulukokemus on sosiaalisesti, maailmankatsomuksellisesti ja hengellisesti antoisa. (Köykkä 2014, 18–19.)

Rippikoulun sisällöllinen perusrakenne nousee Katekismuksesta, jonka mukaan rippikouluopetuksen keskeisiä teemoja ovat elämä, usko ja rukous. Nuoren elämä, kirkon usko ja sen sisältö sekä rukous ovat keskeisiä tukipilareita, joita hyödynnetään rippikoulun opetustilanteita rakentaessa. Nuoren omasta elämästä ja kokemuksista nousee asioita, joiden kautta uskon asioita voidaan tarkastella. Myös rukous ja jumalanpalveluselämä ovat keskeisiä teemoja rippikoulussa, joiden kautta opitut asiat konkretisoituvat. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 18.)

2.3 Rippikoulu Lohjan seurakunnassa

Lohjan seurakunta sijaitsee Uudellamaalla ja kuuluu Espoon hiippakuntaan. Lohjan seurakuntaan kuuluu kantaseurakunnan lisäksi neljä alue seurakuntaa;

Karjalohja, Nummi, Pusula ja Sammatti. Lohjalla Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluu 35 859 jäsentä eli noin 73 prosenttia kaupungin väestöstä 31.12.2015 tilaston mukaan. (Lohjan seurakunta i.a. a.)

Nuorille Lohjan seurakunta järjestää monenlaista toimintaa. Nuorteniltoja pidetään kahdesti viikossa nuorisotalo Lindkullassa. Torstaisin on nuortenilta Telakka, joka sisältää vapaata oleskelua, pelailua ja hartauden. Lauantaisin on Varustamo, joka sisältää ohjattua toimintaa, vapaata oleskelua ja hartauden. Nuorten messuja järjestetään kevät- ja syyskaudella kerran kuukaudessa. Nuoret pääsevät halutessaan itse osallistumaan messun toteutukseen. Nuorten leirejä pidetään kaksi vuodessa, syksyllä Syysleiri ja keväällä Pääsiäisleiri. Marraskuussa järjestetään retki Maata Näkyvissä -festareille Turkuun. (Lohjan seurakunta i.a. b.)

Lohjan seurakunnassa nuorten hallitus eli NuHa on mukana nuorisotyön ideoinnissa ja suunnittelussa. Nuorten hallituksen toimikausi on yhden lukuvuoden ja kokouksia on kerran kuussa. Ehdokkaaksi nuorten hallitukseen voi asettua kuka tahansa rippikoulun käynyt 14 – 20 -vuotias lohjalainen nuori. Nuorten hallitus on mukana miettimässä aiheita, teemoja, tekemistä ja sisältöjä muun muassa nuorteniltoihin ja -leireihin. (Lohjan seurakunta i.a. b.)

Lohjan seurakunnassa järjestetään vuosittain noin 20 rippikoulua. Vuonna 2017 tullaan järjestämään 21 rippikoulua, joista 18 rippikoulua on Lohjan kantaseurakunnan järjestämiä ja kolme alue seurakuntien. Lohjan seurakunnan rippikouluista kaksi järjestetään hiihtolomalla ulkopuolelta vuokratuissa leirikeskuksissa. Kahdeksan rippikouluista järjestetään Lohjan seurakunnan omassa leirikeskuksessa Saarikossa. Näistä kahdeksasta leiristä yksi on ruotsinkielinen. Kuusi leireistä järjestetään ulkopuolelta vuokratuissa leirikeskuksissa. Lohjan seurakunta järjestää myös pienryhmärippikoulun sekä päivärippikoulun. (Lohjan seurakunta 2016.)

Lohjan seurakunnan rippikoulun paikallisuunnitelman (2015) mukaan rippikoulun tavoitteena on auttaa nuorta uskomaan kolmiyhteiseen Jumalaan ja jäsentämään tämä usko omaan elämäkokonaisuuteensa. Rippikoulun kestoksi

on suunniteltu puoli vuotta ja ryhmäkooksi enintään 25 nuorta. Katekismus on opetuksen perustana ja rippikoulussa annetaan opetusta kirkolliskokouksessa hyväksytyyn kristinopin mukaisesti. Keskeisiä opetuskokonaisuuksia ovat kristinopin ydinkappaleet; kolmiyhteinen Jumala, Jeesus, usko, armo, sakramentit, seurakunta ja jumalanpalvelus. Kokonaisuuksia, jotka läpäisevät koko rippikoulun opetuksen sisällön ovat luominen, lunastus ja pyhitys. Rippikoululaiset suorittavat rippikoulun aikana kuusi ulkoläksyä, jotka ovat: 10 käskyä, uskontunnustus, Isä meidän -rukous, Herran siunaus, Kaste- ja lähetyskäsky sekä pienoisevankeliumi tai rakkauden kaksoiskäsky. (Lohjan seurakunta 2015, 3.)

Lohjan seurakunnan rippikoulut jakautuvat kolmeen kokonaisuuteen, joita ovat aloitusjakso, perusjakso ja päätösjakso. Aloitusjaksolla rippikouluryhmät koontuvat yhteen noin neljä kertaa, joista yhdellä he osallistuvat messuun. Ryhmäkohtaisilla tapaamisilla voidaan tutustua nuortentila Lindkullaan, Lohjan Pyhän Laurin kirkkoon ja kirkkoherranvirastoon. Huoltajat kutsutaan mukaan yhteen näistä neljästä tapaamisesta mukaan tai heille järjestetään erillinen vanhempainilta. Rippikoululaisia ja heidän vanhempiaan tiedotetaan rippikoulun keskeisistä käytännön asioista ja tämä tapahtuu leirikirjeiden muodossa. Ensimmäinen kirje lähetetään hyvissä ajoin ennen aloitusjakson ensimmäistä tapaamista ja toinen ennen perusjakson alkua. Ryhmäkohtaisten kokoontumisten lisäksi rippikoululaiset osallistuvat itsenäisesti seurakunnan toimintaan ja näistä osallistumisista kerätään merkintöjä rippikoulupassiin. Rippikoulupasseihin kerätään neljä merkintää ja ne tulevat torstaisin ja lauantaisin järjestettävistä Telakka ja Varustamo -nimisistä nuortenilloista, vapaavalintaisesta jumalanpalveluksesta sekä vapaavalintaisesta seurakunnan tilaisuudesta. Mikäli rippikoulunopettajat haluavat, voi rippikouluryhmä käydä ehtoollisella rippikoulunsa aikana. (Lohjan seurakunta 2015, 3–4.)

Lohjan seurakunnassa rippikoulun perusjakso voidaan toteuttaa leirinä tai päivärippikouluna. Perusjakson suunnittelussa otetaan huomioon rippikoulusuunnitelma 2001:n tavoitteet ja rakenne. Rippikoulusuunnitelman 2001 kolmen korin mallia hyödynnetään opetuskokonaisuuksien sisällä ja koko leirijaksossa. Myös rippikoulusuunnitelman 2001 opetukselle antamat sisällölliset tavoitteet

tulee huomioida. Rippikouluille tulee asettaa tavoitteet ja pohdittava keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. (Lohjan seurakunta 2015, 4.)

Viimeinen rippikoulun kolmesta kokonaisuudesta on päätösjakso. Päätösjakson aikana pidetään konfirmaatioharjoitus, jonka yhteydessä on valokuvaus, ja konfirmaatiomessu. Konfirmaatio pidetään mahdollisimman pian perusjakson päätymisen jälkeen. Konfirmaatiomessu suunnitellaan ja toteutetaan konfirmoitavien ja kyseisen rippikoulun isosten ja ohjaajien kanssa. Konfirmoitavien kummeilla on myös tärkeä rooli konfirmaatiomessussa, koska heillä on mahdollisuus olla siunaamassa omaa kummilastaan. (Lohjan seurakunta 2015, 4.)

2.4 Isonen

Isonen on rippikoulun käynyt nuori, joka lähtee vapaaehtoisena töihin seurakunnan rippileireille. Termi isonen on syntynyt samoihin aikoihin kuin ensimmäiset leirimuotoiset rippikoulut Suomessa. Leirimuotoisiin rippikouluihin alettiin kouluttaa ja ottaa vapaaehtoisia nuoria, sillä huomattiin, että työntekijät olivat ikänsä ja asemansa puolesta etäällä nuorista. Termi isonen virallistettiin vuonna 2004, jota ennen isosista käytettiin lähinnä termiä ryhmänohjaaja. Termi isonen kuvastaa hyvin isosen tehtävää ja roolia rippikoulussa. Rippikoululaiseen nähden isonen on ”iso”, vanhempi nuori, mutta työntekijöihin nähden isonen saa vielä olla ”pieni” ja uskon, kokemuksen sekä viisauden määrässä keskenkasvuinen. Termiin isonen liittyy myös miellelyhtymä isosiskosta tai – veljestä. (Porkka 2005, 82–85.) Termi on laajasti levinnyt ja se tunnetaan tiedotusvälineitä myöten (Kirkkohallitus i.a).

Isosen tehtäviin leirillä kuuluu rippikoululaisista koostuvien pienryhmien ja raamatturyhmien ohjaus, iltaohjelmien suunnittelu, vapaa-ajan ohjaus sekä hartauksien suunnittelu ja toteutus. Riippuen leiristä myös pienten käytännön askareiden, kuten siivous ja iltapalan laittaminen, kuuluu isosten tehtäviin. Isoiset saattavat osallistua myös opetukseen, järjestämällä esimerkiksi elämysrasteja tai tehtäväpolkuja oppitunteihin liittyen. Porkan (2004) tekemän kyselyn mukaan

isokset arvioivat tärkeimmiksi tehtäviksi omasta ryhmästä huolehtimisen, ryhmätyöskentelyjen sekä raamatturyhmien ohjaamisen. (Porkka 2004, 59–62.)

Isostoiminnan pyrkimyksenä on tukea nuoria, jotta nämä voivat kasvaa itselleen ominaisilla tavoilla aktiivisiksi ja omaehtoisiksi seurakunnan toimijoiksi. Tämä on mahdollista, jos isosten osallisuutta pyritään vahvistamaan. Erityisen tärkeänä osallisuuden tunteeseen vaikuttaa tunne siitä, että jokaisella on paikka yhteisössä. Osallisuuden ja nuoren oman toimijuuden vahvistamista voi olla esimerkiksi nuoren ottaminen mukaan suunnitteluun, osaamisen tukeminen ja sopivien vastuutehtävien antaminen. (Kirkkohallitus 2016, 58.)

2.5 Isosuus Lohjan seurakunnassa

Isoskoulutus on Lohjan seurakunnassa kolmivuotinen koulutus ja antaa valmiudet toimia isosena Lohjan seurakunnan rippikouluissa. Isoskoulutuksen sisältöjä ovat ryhmänohjaajan taidot, ilmaisutaito, sosiaaliset taidot, kristinopin perustiedot sekä raamattuopetus. Isoskoulutusta on ensimmäisen vuoden isosille kerran kuukaudessa. Toisen ja kolmannen vuoden isosille järjestetään isoskoulutusleirejä. Ennen kesän rippikouluja on kaikille isosille yhteinen isoskoulutusleiri. (Lohjan seurakunta i.a. b.)

Lohjan seurakunnan rippikoulun paikallisuunnitelmassa on erikseen määritelty isosen tehtävät rippikoulun aloitusjaksolle, perusjaksolle sekä päätösjaksolle. Aloitusjaksolla isonen osallistuu rippikouluryhmän tapaamisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja tutustuu rippikoululaisiin. Hän myös osallistuu ohjaajien kanssa rippikoulun suunnitteluun ja valmistautuu ennalta perusjakson tehtäviinsä. Tehtäviinsä isonen saa valmiuksia seurakunnan isostoiminnassa. (Lohjan seurakunta 2015, 12.)

Rippikoulun perusjaksolla isonen ohjaa omaa pienryhmää. Pienryhmät koontuvat säännöllisesti muun muassa raamiskeskusteluihin, jumalanpalvelussuunnitteluun ja käytännön vastuutehtävien, kuten siivousryhmät, ääreen. Ryhmänohjaamistilanteisiin isonen valmistautuu yhdessä rippikoulun ohjaajien

kanssa. Isosen tehtäviin kuuluu myös hartauksien pitäminen. Isonen osallistuu rippikoulun yhteiseen hartauselämään ja hänellä tulee olla valmiudet pitää itse hartauksia. Rippikoulun ohjaajat ovat isosen tukena hartaushetkien valmistelussa. Isosen tehtäviin kuuluu myös iltaohjelmien suunnittelu, harjoittelu ja toteutus yhdessä muiden isosten ja konkari-isonen kanssa. Konkari-isonen on kokenut isonen, jonka tehtävänä on muun muassa valmistella iltaohjelma isosten kanssa sekä valvoa yörauhaa. Isonen on rippikoulussa rippikoululaisia varten ja hänen tehtävänä on tutustua tasapuolisesti koko ryhmän jäseniin. Leiriolosuhteissa isonen majoittuu rippikoululaisten kanssa ja erityisesti rippikoulun vapaa-aikana isosella on mahdollisuus tutustua rippikoululaisiin. Isosen tehtävänä on toimia linkkinä rippikoululaisten ja ohjaajien välillä. (Lohjan seurakunta 2015, 12.)

Rippikoulun päätösjaksolla isosen tehtäviin kuuluu osallistua konfirmaatioharjoituksiin, konfirmaatioon, isosten kiitosaterialle ja muihin ennalta sovittuihin rippikoulutapaamisiin. Isosen kuuluu toimia hyvänä esimerkkinä rippikoululaisille myös rippikoulun jälkeen ja kutsua rippikoululaisia seurakunnan toimintaan. (Lohjan seurakunta 2015, 12.)

Lohjan seurakunnassa isokset allekirjoittavat isossopimuksen ja tämän sopimuksen liitteenä ovat isosen ohjeet. Isosen ohjeet ilmaisevat isosen velvollisuudet sekä oikeudet. Isosen velvollisuuksiin kuuluu, että toimiessaan isosena hän edustaa seurakuntaa ja sitoutuu kristilliseen uskoon. Isosen velvollisuuksiin kuuluu kunnioittaa itseään sekä muita. Isosia velvoittavat rippikoulun aikana samat säännöt kuin rippikoululaisia. Isosen oikeuksiin kuuluu saada ohjausta ja koulutusta isosena toimimiseen seurakunnan työntekijöiltä. Isosen oikeuksiin kuuluu saada mahdollisuus lepoon, mahdollisuus saada apua henkiseen kasvuun sekä mahdollisuus vastuun kantamiseen. (Lohjan seurakunta 2015, 14.)

3 NUORUUS

3.1 Nuoruus ajanjaksona

Nuoruudella tarkoitetaan siirtymävaihetta, jossa lapsesta tulee aikuinen. Lapsena ihminen ei ole vielä vastuussa itsestään tai omista tekemisistään. Aikuisuuden saavuttanut ihminen taas kantaa vastuun itsestään. Nuoruutta voidaan näin pitää ihmisen elämän vaiheena, jossa vastuu itsestään ja tekemisistään vähitellen lisääntyy. (Paananen 2008, 21–23.) Nuorisolaki (72/2006) määrittää nuoren alle 29-vuotiaaksi.

Varsinainen nuoruus alkaa siinä vaiheessa, kun nuori alkaa tehdä omaan elämänsä vaikuttavia päätöksiä. Nuori alkaa viettää enemmän aikaa kavereidensa kanssa, eivätkä vanhemmat ole enää välttämättä niin tietoisia nuoren jokaisesta liikkeestä. (Paananen 2008, 21–23.) Nuoruus on kaikista ikävaiheista se, jossa oman identiteetin etsiminen painottuu eniten. On normaalia, että nuoruuteen kuuluu epävarmuuden ja keskeneräisyyden tunteita. Ne ovat osa nuoren kehitystä. (Kirkkohallitus 2012, 8.)

Nuoruudessa myös nuoren ajattelutaidot kehittyvät merkittävästi. Keskeisin muutos ajattelussa on tapa hahmottaa asioita aiempaa abstraktimmin ja yleisemmällä tasolla. Tällainen ajattelu mahdollistaa esimerkiksi minäkuvan, maailmankuvan, moraalien ja tulevaisuuden suunnittelun kehittymisen. Nuoruudessa yksilöt alkavat esimerkiksi ymmärtää aiempaa paremmin toisten ihmisten näkökulmia ja sitä, että kaikki eivät ajattele samoin kuin he itse. Tämän hahmottaminen auttaa myös moraalien kehittymiseen ja sitä kautta vaikuttaa nuorten toimintaan, esimerkiksi toisten auttamiseen ja toimimiseen ristiriitatilanteissa. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 128–129.)

Tällainen ajattelun muutos on keskeistä rippikoulun kannalta. Nuoren on mahdollista ymmärtää paremmin Raamatun kielikuvia, symboleita ja vertauskuvia. Tällöin hänen on myös mahdollista ymmärtää syvemmällä tasolla, mistä kristinuskossa oikeastaan on kysymys. Abstraktin hahmottamisen on toisaalta ajateltu

monimutkaistavan kristinuskon käsittämistä, jolloin nuoresta tuntuu ehkä houkuttelevammalta olla ajattelematta vaikeita uskonnollisia asioita niiden ratkaisemisen sijaan. Toinen mahdollisuus on, että nuori tukeutuu mieluummin lapsenomaiseen ajatteluun uskonnollisista asioista. (Pruuki 2010, 51–53.)

3.2 Nuori seurakuntalaisena

Nuoret pohtivat myös uskonnollisia asioita ja kysymyksiä. Eniten tällaisista kysymyksistä keskustellaan kavereiden kanssa ja toiseksi eniten äidin. Paananen (2008) on antanut rippikoululeireillään nuorille mahdollisuuden kirjoittaa kysymyksiä Jumalalle. Näiden kysymysten joukossa on paljon kristillisen uskon tulkintoihin Jumalasta ja Jeesuksesta liittyviä kysymyksiä, mutta myös paljon eksistentiaalisesta etsinnästä ja ahdistuksesta kertovia kysymyksiä. Paanasen (2008) mukaan nuorten kysymyksissä yllättää aikuismainen ajattelu. Nuoret eivät kysy lapsellisia kysymyksiä, vaan pohtivat samoja asioita, joita monet aikuiset pohtivat koko elämänsä. Nuorten ajattelu on kuitenkin usein mustavalkoista ja perustuu sääntöihin sekä ehdottomina pidettyihin totuuksiin, tehden siitä lakihenkisen (Paananen 2008, 25–32.)

Aikuiselta työntekijältä nuori tarvitsee ohjausta, opetusta ja opastusta, pohtiesaan omaa hengellistä elämäänsä. Nuoret kaipaavat vastauksia elämän suuriin kysymyksiin, kuten siihen, onko Jumala olemassa ja mikä on elämän tarkoitus. Nuoret uskaltavat vielä kysellä ja ihmetellä. Nuorisotyölle on tärkeää, että nuorten kysymyksiin reagoidaan ja niitä käsitellään. Asioiden pohtimiselle luontevia tilanteita ovat esimerkiksi nuortenillat ja leirit. Tällainen yhteinen pohdinta ja nuorten ajatusten ja kysymysten käsittely vahvistaa nuorten kokemuksia hengellisestä elämästään. (Tuominen 2005, 36–42.)

Nuoret toivovat, että kirkko on suvaitsevainen ja avoin yhteisö, johon ihmisten on helppo tulla mukaan ja johon he voivat tuntee kuuluvansa. Kirkon piirissä myös erilaiset ja eri-ikäiset ihmiset kohtaavat toisensa tasavertaisina ja kunnioituksella. Kirkon tulee kuitenkin pitää vahvasti kiinni perussanomastaan muuttuvan maailman keskellä. Nuoret olivat sitä mieltä, että kirkon tulisi ottaa jäsenen-

sä mukaan toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen. Nuoret myös toivovat, että heitä otettaisiin mukaan toimintaan ja päätöksentekoon, jotta heillä olisi mahdollisuus päästä kehittämään kirkon toimintaa. (Karvonen & Liljendahl 2005, 322–325.) Rippikoulusuunnitelma 2017 pyrkii vastaamaan tähän nuorten toiveeseen. Jatkossa rippikoululaiset ja isoset halutaan mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Rippikoulun suunnitelmien, toiminnan, rakenteen ja tavoitteiden tulisi palvella juuri nuoren oppimista ja kasvua kristittyinä (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 14.)

4 OPPIMINEN

4.1 Erilaiset oppimisteoriat

Ihminen on perusluonteeltaan utelias. Haemme jatkuvasti tietoa ympäristöstämme, tulkitsemme uutta informaatiota ja rakennamme jatkuvasti uutta kuvaa maailmasta, jossa elämme ja kuvaa itsestämme tämän maailman osana. (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 50.) Oppiminen on aktiivista toimintaa ja sitä tapahtuu jatkuvasti. Oppiminen on osin tiedostamatonta ja osin tiedostettua. Oppimisen avulla ihminen orientoituu sekä omaan itseensä että ulkomaailmaan. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 10.)

Sosiaalisen oppimisen teoriassa tarkastellaan ympäristössä vaikuttavien mallien ja esimerkkien merkitystä oppimiselle. Suuntauksen keskeisen teoreetikon Albert Banduran mukaan oppimisessa on olennaista yksilön ja yhteisön välinen vuorovaikutus. Yksilö tarkkailee jonkun ihmisen tai ryhmän käyttäytymistä ja rakentaa siitä sisäisen mallin, jota hän jäljittelee. Yksilön valmiuteen seurata mallia vaikuttaa erityisesti sijaisvahvistaminen eli se, miten mallin käyttäytymistä palkitaan tai rangaistaan. Sosiaalisen oppimisen teoriaa on kritisoitu sen yksipuolisuudesta. Teoria ei ota riittävästi huomioon ihmisen omaehtoisten ajatusprosessien, tunteiden ja tarpeiden osuutta hänen toimintansa määräytymisessä. (Pruuki 2010, 59.)

Etienne Wenger tarkastelee sosiaalista oppimista käytännön epävirallisten yhteisöjen välityksellä. Hänen ajattelussaan pienet yhteisöt ovat suhteellisen pieniä ihmisryhmiä, jotka toimivat yhdessä ja joilla on tiettyjä tavoitteita, jotka ohjaavat niiden toimintaa. Toimiminen yhteisössä voi olla yksilön näkökulmasta positiivista tarjoten yhteisöllisyyttä tai negatiivista tarjoten konflikteja. Wengerin mukaan yhteisöllä on kolme tunnusomaista piirrettä. Yksi on yhteisen projektin, jutun tai tavoitteen saavuttaminen. Toinen keskeinen tekijä on toimintaan sitoutuminen. Jotta toimintaan sitoudutaan, tulee tehdä ryhmää koossa pitäviä ja ryhmän yhteistä toimintaa edistäviä toimenpiteitä. Kolmanneksi käytännön yhteisössä syntyy jatkuvasti yhteisiä tarinoita, käsitteitä ja tulkintoja, joita voidaan

nimittää toiminnan välineistöksi. Wengerin mukaan on olennaista, että osallistuminen syvenee asteittain samalla, kun ihmiset osallistuvat aitoihin asiantuntijakäytäntöihin ja omaksuvat yhteisön hiljaista tietoa ja toimintakulttuuria. (Pruuki 2010, 59–60.)

Humanistisessa psykologiassa ihmisen ajatellaan olevan perusluonteeltaan hyvä ja vastuullinen olento. Oppimiskäsityksen ydinajatukseseen kuuluu käsitys ihmisestä aktiivisena ja itseohjautuvana toimijana, joka pyrkii toteuttamaan itseään. Ihminen on itse vastuussa oppimisestaan ja opettajan tehtävä on tukea häntä itsensä toteuttamisessa. Humanistisessa näkemyksessä painotetaan yksilön omaehtoista kehitysprosessia, mutta myös yksilön ja ryhmän väliselle vuorovaikutukselle annetaan arvoa. (Pruuki 2010, 60.)

Humanistisen psykologian piirissä kehitettyä David A. Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallia, voidaan hyödyntää käsiteltäessä teemoja, joista oppilaalle on jo kertynyt kokemusta. Mallissa oppilaan kokemuksille ja elämyksille annetaan keskeinen rooli. Opiskelu etenee nelivaiheisena syklinä, joka lähtee liikkeelle opiskelijan omista kokemuksista. Niitä seuraa kokemusten refleктоiva havainnointi, jolloin oppilas miettii, mitä hän tunsi ja oppi. Tämän jälkeen kokemukset käsitteellistetään ja opittua kokeillaan aktiivisesti käytännössä. Käytännön kokemusta seuraa sen refleктоiva havainnointi. (Pruuki 2010, 60–62.)

Konstruktivistisen oppimisteorian lähtökohtana on ajatus ihmisestä, joka pyrkii aktiivisesti rakentamaan ja laajentamaan omaa tietovarantoaan. Teorian mukaan oppiminen on jatkuva prosessi, jossa yksilö asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä rakentaa ja muokkaa ajatteluaan sekä toimintaansa. Konstruktivistinen oppimisteoria voidaan jakaa kahteen pääsuuntaan, yksilökonstruktivismiin ja sosiaaliseen konstruktivismiin. Ensimmäisessä pääpaino on yksilön tiedonmuodostuksessa ja tiedollisissa rakenteissa. Jälkimmäisessä keskitytään oppimisen vuorovaikutuksellisuuteen ja yhteistoiminnalliseen puoleen. (Pruuki 2010, 62)

Yksilökonstruktivismissa korostuu yksilön oma rooli tiedonrakentamisessa. Yksilö muodostaa havaintojensa perusteella jäsentyneitä tieto- ja toimintakokonai-

suuksia eli skeemoja. Oppiminen käynnistyy kun yksilö havaitsee tietorakenteissaan puutteellisuutta tai soveltumattomuutta. Tällöin alkaa uuden tietorakenteen eli skeeman muodostuminen. Sosiaalisessa konstruktivismissa pääpaino on sosiaalisessa osallistumisessa, jossa myös tapahtuu yksilön tietorakenteiden muutosta. (Pruuki 2010; 62–65, 68.)

4.2 Käsitteellinen muutos oppimisessa

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan tieto rakentuu ja jäsentyy aina oppilaan aikaisemman tiedon varaan, vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Yksilön aikaisemmin muodostuneet tiedolliset rakenteet ohjaavat uusien tilanteiden tulkintaa ja tiedon rakentumista. Oppilaan aikaisemmalla tietämyksellä ja sen luonteella on tärkeä rooli uutta opittaessa. Muutoksia käsityksissä voi karkeasti jaettuna tapahtua kahdella tavalla. Oppilaalle helpompia ovat sellaiset oppimisessa tarvittavat muutokset, joissa uusi tietämys voidaan rakentaa aikaisemman perustalle sitä rikastaen, täydentäen tai tarkentaen. Tällaiselle oppimiselle ominaista on aikaisemmin omaksuttujen tietojen täsmentyminen ja tarkentuminen. (Merenluoto 2006, 19–20.)

Haastavampaa oppilaalle on tilanteet, joissa hän joutuu perusteellisesti muuttamaan aikaisempaa ajatteluaan uuden asian ymmärtämiseksi ja oppimiseksi. Aikaisempi ajattelutapa voi toimia jopa esteenä uuden oppimiselle ja tällöin puhutaan niin sanotusta käsitteellisen muutoksen ongelmasta. Käsitteellisen muutoksen ongelmassa voi olla kyse uusien ydinkäsitteiden oppimisesta, uusien selitysten omaksumisesta päättelyn lähtökohdaksi tai aikaisempaan verrattuna aivan toisenlaisen näkökulman valitsemisesta. Käsitteellinen muutos ei tarkoita mitä tahansa käsityksen muutosta vaan sille ominaista on aikaisemman ja uuden tiedon yhteensopimattomuus tai jopa ristiriitaisuus sekä oppilaan taipumus virheellisesti yleistää aikaisemman ajattelun aineksia uusille alueille. (Merenluoto 2006, 19–21.)

4.3 Tutkiva oppiminen

Tutkivan oppimisen mallissa yksilöt ja yhteisöt ohjaavat omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, rakentamalla asioista omia käsityksiään ja soveltamalla yhdessä tuotettua tietoa käytännössä. Syvälinen oppiminen on haastava prosessi, jossa liian harvoin tapahtuu käsitteellistä muutosta tai asiantuntemuksen kehitystä. Käsitteellisen muutoksen tukemiseksi tarvitaan avointa keskustelua oppijan aikaisemmista ajatusmalleista, hänen tekemistään niistä tietoisiksi, mahdollisuuksia rikastaa ja uudelleen muokata aikaisempaa tietoa sekä tarjota selkeitä ajatusmalleja siitä, miten aikaisempia ajatusmalleja voidaan muuttaa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100.) Käsitteellisen muutoksen vaikeuteen liittyy myös oppimisympäristö. Opiskelijoita ohjataan omaksumaan tietoa tilanteissa, jotka eivät vastaa aitoja tilanteita. Ihmisen älykäs toiminta on tilannesidonnaista, joten tiedon syvälinen omaksuminen vaatii oppimistilanteilta aitojen tilanteiden vastaavuutta. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 119)

Oppiminen on aina tilannesidonnaista. Oppiminen on sidoksissa siihen toimintaan, kontekstiin ja kulttuuriin, jossa tietoa opitaan ja käytetään. Mikä hahmotetaan ongelmaksi tai tavoitteeksi, mikä keinoksi ja mikä hyväksyttäväksi ratkaisuksi, riippuu kontekstista, jossa asiaa käsitellään. Tuloksin kontekstisidonnaisuudella tarkoitetaan periaatetta, jonka mukaan tapahtumat jäävät muistiin siinä muodossa kuin ne kulloinkin tulkittiin. Tällöin opitun asian tehokkaana mieleen palauttajana toimii se asiayhteys, jossa oppiminen alunperin tapahtui. Kontekstilla voidaan ymmärtää ulkoisen asiayhteyden, jossa tapahtuma koettiin, lisäksi myös sisäinen asiayhteys kuten mielentila. Oppimisen tilannesidonnaisuudella on siis merkittäviä seurauksia opetuksen suunnittelun kannalta. Yhdessä kontekstissa opittu tieto ei automaattisesti siirry mielekkäästi toisiin konteksteihin. Siirtymiselle olisi luotava valmiudet jo oppimisvaiheessa. Oppimiskontekstit, eli oppimisympäristöt ja -tilanteet, olisi suunniteltava tiedon tai taidon tulevaa käyttöä silmällä pitäen. (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 54–56.)

Aktivoivassa ja prosessipainotteisessa opetuksessa opiskelijoiden tavoitteet ovat tärkeitä toiminnan ohjauksessa, opettaja toimii enemmän yhteistyökumppanina kuin arvioijana ja lopputuloksessa painotetaan enemmän ajattelun taitoja

kuin tiedon lisääntymistä. Prosessipainotteisessa opetuksessa vähitellen sisäistetään toimintamalleja siinä sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä, jossa oppiminen tapahtuu. Uudet ajattelun taidot opitaan osallistumalla yhdessä sellaisiin tehtäviin, jotka olisivat yksilölle liian vaikeita, mutta jotka hän osaa muiden avulla tehdä. Opettajan tehtävä on tukea tällaista prosessia ja tarjota selityksiä ja välineitä ongelmanratkaisussa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 102–103.)

Keskeisiä tutkivan oppimisen periaatteita ovat ajattelun taitojen opettaminen mielekkäissä asiayhteyksissä, mestari-oppipoika-mallin soveltaminen, opetussellisen tuen rakentaminen sekä asiasisällön esittäminen siten, että se ottaa huomioon aikaisemmat tiedot ja käsitykset, sekä sellaisten opetusmenetelmien kehittäminen, jotka on räätälöity sekä opiskelijoiden taitojen että sisällön erityisvaatimusten mukaan. Keskeisiä periaatteita voidaan soveltaa neljässä eri vaiheessa. Ensiksi diagnosoidaan ajattelun taidot ja aiemmat käsitykset, sovitetaan opetusmenetelmä näihin ja luodaan rakentavia jännitteitä. Toiseksi opetetaan sellaisia toimintoja, joita opiskelijat eivät vielä hallitse, ja vähennetään vähitellen ulkoista tukea. Kolmannessa vaiheessa harjoitellaan ajattelun taitoja sekä autetaan yleistämään ja soveltamaan opittua. Viimeinen vaihe on arvioiva, jolloin tutkitaan, kuinka hyvin tiedot ja taidot ovat kehittyneet. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 103.)

4.4 Oppiminen ja motivaatio

Laajasti määriteltynä motivaatio voidaan kuvata voimana, joka ohjaa, suuntaa ja ylläpitää yksilön toimintaa. Motivaatiotutkimuksissa on havaittu, että oppimisprosessi on tavoiteohjautunutta. Tavoiteorientaatiolla tarkoitetaan oppilaan yleisen tason päämääriä, jotka suuntaavat heidän käyttäytymistään oppimistilanteissa. Tavoiteorientaatioiden ajatellaan kuvastavan oppilaan ajatusta siitä, miksi hän tekee tehtävää ja toivoo onnistuvansa siinä tai vaihtoehtoisesti yrittää välttää suoritustilanteita. Yleisemmin esiintyviä tavoiteorientaatioita ovat oppimis-, suoritus- ja välttämisorientaatiot. Oppimisorientaatioissa päämääränä on uusien asioiden oppiminen ja uuden tiedon omaksuminen. Suoritusorientaatio

kuvastaa oppilaan tavoitetta suoriutua tehtävistä ja koulutöistä paremmin kuin muut oppilaat. Tällöin työskentelyn päämäärä ei ole oppiminen itsessään vaan tieto siitä, että pärjää paremmin kuin muut. Välttämisorientaatiota kuvaa pyrkimys mahdollisimman vähäiseen ponnisteluun tehtävän teossa. (Tapola & Veermans 2006, 66 – 67.)

Perinteisessä luokahuoneopetuksessa oppimisen tavoitteet ovat yleensä selkeät, konkreettiset ja opettajan asettamat. Avoimessa oppimisympäristössä oppilaalle annetaan usein suurempi vastuu tavoitteiden asettamisesta ja niihin suuntautumisesta. Oppimistehtävä ei ole selkeästi määritelty, vaan voi olla hyvin avoin. Oppimiseen eri tavoin orientoituneet oppilaat kokevat eri tavoin avoimien oppimisympäristöjen haasteet. Avoimissa oppimisympäristöissä haasteita saattaa aiheutua niille oppilaille, jotka ovat tottuneet opettajan asettamien tavoitteiden seuraamiseen ja tarkasti strukturoituun opetukseen ja myös odottavat ja tarvitsevat sitä. Avoimet oppimisympäristöt mahdollistavat yhteisöllisen ja prosessiluonteisen oppimisen, joka voi tuntua vieraalta suorituskeskeiselle oppilaalle, jolle arviointi ja muihin vertaaminen on tärkeä suoriutumisen mittapuu. (Tapola & Veermans 2006, 68.)

Toiminnan säätelyssä motivaatiolla on keskeinen osuus. Motivaatio kuvastuu toiminnan, tietoisissa tai tiedostamattomissa, tavoitteissa. Tavoitteet säätelevät sitä, mitä yksilö pyrkii tekemään. Oppimista puolestaan säätelevät yksilön teot ja hänen saamansa palaute. Saatu palaute vaikuttaa sellaisena kuin yksilö sen itse tulkitsee tai kokee. Oppimisen kannalta ainoastaan toiminnan tavoitteet eivät ole tärkeässä roolissa vaan keinot, joilla tavoitteisiin pyritään, ovat myös tärkeitä. Tehokas tapa käynnistää oppimiseen liittyviä prosesseja on minäreferenssi eli opittavien asioiden suhteuttaminen omaan itseen. Oppiminen on tehokkainta silloin kun oppija pohtii miten asia koskettaa häntä itseään tai miten asia liittyy hänen elämäänsä. (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 56–58.)

4.5 Kiinnostuneisuus ja kiinnostavuus

Kun henkilö kokee jonkin asian tai aiheen kiinnostavaksi, herättää se hänen huomionsa ja aiheen parissa työskentely on mieluisaa ja innostavaa. Kiinnostavuus määritellään useimmiten jonkin tietyn kontekstin ja tehtävän piirteiden kautta. Kiinnostuneisuuden määrittelemiseksi tulee käsite jakaa yksilölliseen ja tilannekohtaiseen kiinnostuneisuuteen. Yksilöllinen kiinnostuneisuus kuvaa yksilön pysyvämpää ominaisuutta ja kiinnostuksessa voidaan nähdä eri asteita, jonka takia se on kehittyvä ominaisuus. Tilannekohtainen kiinnostuneisuus syntyy tietyn tilanteen ja tehtävän yhteydessä yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Tilannekohtainen kiinnostuneisuus saattaa muodostua yksilölliseksi kiinnostuneisuudeksi, mikäli se saa tarpeeksi vahvistua. (Tapola & Veermans 2006, 69.)

On olemassa muutamia universaaleinakin pidettyjä ominaisuuksia, jotka tekevät opiskeltavana olevasta aiheesta kiinnostavan eli herättävät henkilön tarkkaavaisuuden. Oppimistilanteiden ympäristöä ja tehtäviä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon muun muassa kohteen tai tehtävien piirteiden yllätyksellisyys, konkreettisuus, uutuus ja intensiivisyys. Nämä ominaisuudet saattavat toimia tilannekohtaisen kiinnostuneisuuden herättäjinä. Riippuu kuitenkin yksilöstä kuinka pitkäkestoinen ja pysyvä kiinnostuneisuuden kokemuksesta syntyy. (Tapola & Veermans 2006, 69.)

4.6 Toiminnallisuus oppimisessä

Toiminnallisella oppimisella tarkoitetaan oppilaan aktiivista toimimista ja ajattelemista oppimisprosessin aikana. Oppimistavoitteiden saavuttamiseksi hyödynnetään monipuolisesti fyysistä toimintaa sisältäviä harjoitteita. Oppilas oppii erilaisten kokemusten, elämyksien ja oivallusten kautta. Toiminta tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja työtavat voivat olla tutkimustehtäviä, ryhmä- ja projektitöitä, yhteistoiminnallista oppimista, leikkejä, draamaa, digitaalisia ja taiteellisia esityksiä. Toiminnalliset työtavat pyrkivät edistämään oppilaan

toimintaa, aktiivisuutta, osallistumista, kokemuksellisuutta, ilmaisukykyä ja vuorovaikutusta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 14.)

Toiminnallisia työtapoja sisältävä opetus lisää oppilaan omaa aktiivisuutta ja tekee oppimisesta kokonaisvaltaisempaa. Oppiminen on mielekästä silloin kun voi hakea tietoa uusilla tavoilla ja eri tietolähteistä sekä oppia soveltamaan tietoja ja taitoja luovasti. Toiminnallisen oppimisen ansiosta on helppo huomioida erilaisia oppilaita, sillä oppilaat saavat mahdollisuuden toteuttaa ja ilmaista itseään perinteisestä poikkeavalla tavalla. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 14.)

Toiminnalliset työtavat lisäävät monipuolisesti oppilaan aktiivisuutta neljästä eri näkökulmasta. Ensimmäinen näistä näkökulmista on osallisuus. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.) Osallisuus nähdään ryhmätoimintana, jossa esimerkiksi nuori on aktiivisena toimijana ja hänellä on kokemus siitä, että hänen toiminnallaan on vaikutusta ja merkitystä esimerkiksi ryhmän toimintaan (Korppi & Latvala 2010, 10). Osallisuus voidaan nähdä osallisuutena johonkin tiettyyn asiaan ja tämän kautta se on syrjäytymisen ja osattomuuden vastakohta. Osallisuuden toteutuminen luo esimerkiksi nuorelle tunteen siitä, että hänen ajatustensa on merkitystä ja ne ovat tärkeitä. (Piironen 2007, 5.)

Tunne osallisuudesta syntyy aina vuorovaikutuksen kautta. Vuorovaikutteinen viestintä tapahtuu dialogisena keskusteluna ryhmässä. Tällaisessa keskustelussa opitaan kuuntelemaan muiden mielipiteitä ja näkökulmia sekä myös ymmärtämään niitä. Jotta osallisuus toteutuu, vaatii se tasavertaista vuorovaikutusta ja keskustelua esimerkiksi nuorten ja aikuisten välillä. (Piironen 2007, 7.)

Osallisuus ja osallistuminen ovat samankaltaisia käsitteitä, vaikka niillä tarkoitetaan eri asioita. Osallistuminen on usein toimintaa, jonka joku muu on järjestänyt ja johon esimerkiksi nuori osallistuu. Tällaiseen toiminnan toteutukseen ja ideointiin nuorella ei kuitenkaan ole ehkä ollut mahdollisuutta vaikuttaa. Osallisuudella tarkoitetaan sellaista toimintaa, johon nuori pääsee mukaan suunnittelemaan ja antamaan äänensä kuuluviin. Osallisuus on mielipiteiden ilmaisua,

kuulluksi tulemista ja päätöksiin vaikuttamista omasta näkökulmastaan. (Piiroinen 2007, 5.)

Toinen oppilaan aktiivisuutta lisäävistä näkökulmista on oppilaan omakohtainen kokemus. Rauste-Von Wright, Von Wright ja Soini (2003, 56–58) painottivat minäreferenssin, eli opittavan asian suhteuttamisesta omaan itseensä, tärkeyttä puhuttaessa oppilaan motivaatiosta. Myös toiminnallisessa opetuksessa oppilaan aktiivisuutta lisää omakohtaisten kokemusten hyödyntäminen. Omakohtainen kokemus auttaa asioiden muistamisessa ja antaa uusia oivalluksia itsestä, toisista ja ympäröivästä maailmasta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.)

Näkökulmista kolmas on oppimisen yksilöllisyys. Toiminnallisten työtapojen käyttäminen helpottaa ja monipuolistaa opetusta ja ohjausta. Ryhmissä on paljon erilaisia osallistujia, jotka oppivat eri tavoin, joten erilaisten oppimistyylien ja aistikanavien hyödyntäminen takaa kaikille mahdollisuuden oppia itselleen ominaisella tavalla. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.)

Neljäs ja viimeinen näkökulma on oppimisen yhteisöllisyys. Toiminnallinen oppiminen mahdollistaa ryhmäläisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Toiminnallisuus lisää me-henkeä ja yhteenkuuluvuutta. Me-henki parantaa oppimistuloksia, työntekoa, osallistumisaktiivisuutta ja ryhmässä viihtyvyyttä. Yhteishengen ja ryhmän yhteistyön sujumisella on siis suuri merkitys oppimisen kannalta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.)

5 OPPIMINEN RIPPIKOULUSSA

5.1 Lähtökohdat rippikouluopetukselle

Kristillisen opetuksen lähtökohtana on lähetyskäskyn mukaisesti se, että kasteessa tullaan Kristuksen opetuslapsiksi. Katekismus painottaa, että kasteessa Jumala kutsuu jokaisen nimeltä omakseen, mikä merkitsee samalla kristillisen kirkon jäsenyyttä. Rippikoulun tavoitteena on auttaa nuorta elämään ja ymmärtämään sitä uskon todellisuutta, josta hän on pyhässä kasteessa tullut osalliseksi. Rippikoulussa Jumalan sana kohtaa nuoren monella eri tavalla ja Raamattu on rukouksen ja jumalanpalveluselämän lähtökohta. Rippikouluopetuksen tarkoituksena on tuoda Raamatun sana nuoren elämänpiiriin ymmärrettävällä tavalla. Oppimisen kautta nuori voi paremmin ymmärtää, mitä usko on, kuka on se Jumala, johon tämä usko kohdistuu ja mitä usko merkitsee käytännössä. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 6 – 8.)

Katekismus ilmaisee tiivistetysti Raamatun pääsisällön. Katekismuksen kolme pääosaa, kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän -rukous, antavat rippikouluopetukselle perusjäsenyyksen. Kymmenen käskyä muodostaa luomisteologisen pohjan nuorten elämänskysymysten käsittelylle. Käskyt ilmaisevat luonnollisen lain, jonka sisältö on kirjoitettu jokaisen ihmisen sydämeen luomissa. Siksi nuoret tuntevat ja voivat ymmärtää käskyihin sisältyvän uskon ja rakkauden vaatimuksen. Tämä muodostaa lähtökohdan Jumalan tuntemista ja lähimmäisen rakkautta koskevalle keskustelulle. Rippikoulun eettisen opetuksen tarkoituksena on nuorten harjaannuttaminen arvioimaan elämäntilanteisiin sisältyviä moraalisia kysymyksiä. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 8–9.)

Uskontunnustus auttaa vastaamaan käskyjen esiin nostamiin uskonnollisiin kysymyksiin. Kun kristinuskosta opetetaan, tulee uskon sisällön opetuksen kytkeytyä kiinteästi jumalatuntemisen opetteluun ja nuorten elämänskysymysten käsittelyyn. Näin uskon sisällön opetus linkittyy nuorten omaan elämäntodellisuuteen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 8–9.)

Isä meidän -rukous luo pohjaa rippikoulun hengellisen elämän eli spiritualiteetin opetukselle ja harjoittamiselle. Rukous ohjaa hengelliseen elämään, joka kytkeytyy käskyissä esille tuleviin elämän kysymyksiin ja uskontunnustuksen ilmaistamiseen uskon sisältöön. Rippikoulun jumalanpalvelus- ja rukouselämä linkittyy jatkuvasti niihin elämän ja uskon kysymyksiin, joita käsitellään rippikoulun aikana. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 8–9.)

Elämä, usko ja rukous muodostavat kolme katekismuksen pääosille rakentuvaa osa-aluetta, jotka edellyttävät ja vahvistavat toisiaan. Opetuskokonaisuuksien ja rippikoulupäivien tulisi sisältää aineistoa kaikista osa-alueista, jotta uskon kiinnittyminen nuorten elämän todellisuuteen saisi parhaat mahdollisuudet. Rippikoulun tarkoituksena on syventää ja vahvistaa uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan. Tämä usko merkitsee elämää Kristuksen yhteydessä ja hänen seuraajanaan. Kristus itse on uskossa läsnä ja hän on samalla lähimmäiseen suuntautuvan rakkauden lähde. Rippikoulun tarkoituksena on, että nuori löytää tien seurakunnan ja sen jumalanpalveluselämän yhteyteen, jotta uskossa ja rakkaudessa kasvaminen ja uskon merkityksen syvempi tunteminen voisivat olla koko elämän mittainen prosessi. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 8–10.)

Tuleva rippikoulusuunnitelma 2017 korostaa kuutta tavoitesuuntaa, joiden kautta voidaan päästä rippikoulun yleistavoitteeseen eli vahvistaa nuoren uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa elämään kristittynä. Kuusi tavoitesuuntaa avaavat erilaiset näkökulmat, joiden kautta rippikoulun kokonaisuutta tulee suunnitella, tarkastella, kehittää ja arvioida. Tavoitesuunnat ovat: osallisuus ja oikeus, tunne ja kokemus, hengellisyys, eettisyys, tietosisältö sekä jäsenyys. Ensimmäinen tavoitesuunnista on osallisuus ja oikeus. Sen tavoitteena on, että nuoret ovat osallisia, kokevat tulevansa kuulluiksi ja saavat vaikuttaa. Toisena on tunne ja kokemus, jonka tavoitteena on, että nuoret kokevat yhteyttä, turvallisuutta, pyhyyttä ja iloa. Kolmantena on hengellisyyden tavoitesuunta. Sen tavoitteena on, että nuoret oppivat hoitamaan hengellistä elämäänsä toimien, hiljentymisen ja osallistuen. Eettisyys tavoitesuunnista neljäs ja sen tavoitteena on, että nuoret kantavat vastuuta itsestään, toisista ihmisistä ja luomakunnasta. Viides tavoitesuunta keskittyy tietosisältöön ja sen tavoitteena on, että nuoret löytävät merkityksiä kristinuskon keskeisten sisältöjen ja oman elämänsä välillä.

Kuudes ja viimeinen tavoitesuunnista on jäsenyyden tavoitesuunta. Tavoitteena siinä on, että nuoret tahtovat kuulua Kristuksen kirkkoon. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 14.)

5.2 Rippikoulun oppimistavoitteet

Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Nuoren omasta elämäntilanteesta nousee yhtymäkohtia mutta myös haasteita kristillisen uskon tarkasteluun ja pohtimiseen. Rippikoulussa nuorten elämänkysymykset ja kirkon uskon sisällöt linkittyvät yhteen. Rippikoulusuunnitelma 2001 jaottelee rippikoulun tavoitteet rippikoulun eri vaiheiden mukaan. Aloituskaksolla, peruskaksolla, päätöskaksolla ja seurakuntayhteyshaksolla on jokaisella omat tavoitteensa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 17–21.)

Rippikoulun peruskaksion eli esimerkiksi leirijaksion tavoitteet on jaoteltu erikseen nuoren elämään, kirkon uskoon ja rukoukseen liittyviin tavoitteisiin (Rippikoulusuunnitelma 2001, 21). Nuoren elämään liittyvä tavoite on, että nuori etsii vastauksia oman elämänsä ja yhteiselämämme tärkeisiin kysymyksiin ja saa tukea kasvuunsa kristittyinä. Keskeisiä sisältöjä ovat nuoren kehitysvaiheeseen liittyvät kysymykset, nuoren ajankohtaiset ja tulevaisuuteen suuntautuvat kysymykset ja elämän peruskokemukset. Nuoren elämän kysymykset ovat olennainen osa rippikoulutyöskentelyä ja koko rippikoulu on arvojen ja ihanteiden tarkistamisen aikaa. Nuorelle merkittävien asioiden yhteydessä tulevat pohdittavaksi myös kirkon uskon sisältö ja uskon merkitys elämässä. Parhaimmillaan ja aidoimmillaan nuoren elämänkysymykset ja kirkon uskon ymmärrys kohtaavat rippikoulun rukouselämässä, jossa elämänkysymykset ovat läsnä ja josta saadaan voimaa edelleen elää arjessa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 23–24.)

Kastetunnustuksen kolminaisuusopillinen rakenne jäsentää uskon sisällön käsittelyä rippikoulussa. Kirkon uskoon liittyvät tavoitteet on jaoteltu luomiseen, lunnastukseen ja pyhitykseen liittyviin tavoitteisiin. Luomiseen liittyen tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Isänä ja Luojana ja että hän löytää ainutkertaisu-

tensa ihmisenä ja osana luomakuntaa. Ensimmäinen uskonkappale nostaa esiin kysymykset Jumalasta, elämän tarkoituksesta, maailman synnystä ja ihmisestä osana luomakuntaa. Lunastukseen liittyen tavoitteena on, että nuori tuntee Jeesuksen Kristuksen Jumalan poikana sekä tietää Jeesuksen tekemän pelastustyön. Pyhitykseen liittyen tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Pyhänä Henkenä, joka toimii kirkossa sanan ja sakramenttien välityksellä ja lahjoittaa uskon ja rakkauden. Kolmas uskonkappale nostaa esiin kysymykset Pyhästä Hengestä, uskosta, seurakunnasta, sakramenteista, yhteydestä, syntien anteeksiantamisesta ja kuoleman jälkeisestä elämästä. (Rippikoulusuunnitelma 2001; 21, 24–25.)

Rukoukseen liittyvänä tavoitteena on, että nuori löytää rukouksen ja jumalanpalveluksen tapana olla ja elää Jumalan kasvojen edessä. Hengellisen elämän hoito on luonnollinen osa yhdessäoloa rippileirillä. Rippikoulun omat jumalanpalvelukset, rukoushetket, hartaudet, raamattutyöskentelyt ja henkilökohtaiseen uskonelämän hoitamiseen varattu aika kuuluvat kaikki osana yhteiseen rukouselämään. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26.)

5.3 Erilaisten oppimisteorioiden käyttö rippikoulussa

Rippikoulussa nuori rakentaa koko ajan kuvaa kristillisestä uskosta, kirkosta ja seurakunnasta. Nuoret tarkkailevat työntekijöitä ja isosia, arvioivat vallitsevia käytäntöjä ja aistivat ilmapiiriä. Rippikoulun työntekijöiden tulee kiinnittää huomiota rippikoulun kokonaisuuteen ja pitää huolta ettei kokonaisuudessa ole nuorten kannalta ikäviä asioita, jotka haittaavat mielekästä oppimista. Uutta asiaa oppiessaan ihminen prosessoi ja suhteuttaa uutta aikaisemmin oppimaansa. Aikaisemmin opittu myös vaikuttaa uuden asian tulkintaan ja ymmärtämiseen. Rippikoulussakin uutta opeteltaessa pitää ottaa huomioon nuorten aikaisemmin kristillisestä uskosta oppimat asiat. Antoisaa ja motivoivaa oppiminen on silloin jos opiskeltava asia liittyy nuoren kysymyksiin ja sillä on yhtymäkohtia hänen elämäänsä. Rippikoulun teologinen sisältö tulisi saattaa keskusteluun nuorten elämänskysymysten ja todellisuuden kanssa. (Pruuki 2010, 56–57.) Opetettavan sisällön lisäksi tulee ottaa huomioon oppimistilanteessa vallitseva ilmapiiri. Posi-

tiivinen sekä kannustava vuorovaikutus lisää motivaatiota ja oppimista, kun taas pelko ja ahdistuneisuus vähentävät sitä. (Kuusi & Porkka 2006, 18.)

Rippikoulusuunnitelma 2001 ei sitoudu yhteen tiettyyn oppimiskäsitykseen vaan hyödyntää konstruktivistista oppimiskäsitystä, kokemuksellisen oppimisen mallia ja sosiaalisen oppimisen teoriaa sekä huomioi oppimisen tilannesidonnaisuuden. Suunnitelmassa painotetaan yksilön ja ryhmän oman aktiivisuuden merkitystä. Muutoksia tiedoissa, tunteissa, taidoissa ja toiminnassa syntyy yksilön tai ryhmän aktiivisen työskentelyn tuloksena. (Pruuki 2010, 56–57.) Rippikoulusuunnitelma 2017 ymmärtää oppimisen osana ihmisen kokonaisvaltaista, elinikäistä ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Rippikoulussa oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ryhmän ja ohjaajien kanssa koko rippikoulun ajan sen kaikissa tilanteissa ja ympäristöissä. Rippikoulusuunnitelma 2017 kehittää rippikoulua kohti dialogista olemisen tapaa, dialogista oppimista sekä kohti yhteisöllistä oppimista. Rippikoulusuunnitelma 2017 painottaa oppimisen nuorilähtöisyyttä. Oppimisen tulee liittyä ja linkittyä nuoren aikaisempiin tietoihin, asenteisiin ja taitoihin. Nuoria on hyvä auttaa refleктоimaan omia kokemuksiaan ja tiedostamaan niitä suhteessa opittaviin tietoihin, taitoihin ja toimintaan. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 17–18.)

Sosiaalisen oppimisen teoriassa olennaisinta on yksilön ja yhteisön välinen vuorovaikutus. Teoria painottaa ympäristössä vaikuttavien mallien ja esimerkkien vaikutusta oppimiseen. Sosiaalisen oppimisen teoriaa voidaan soveltaa rippikouluun, jossa merkittävä osa oppimisesta tapahtuu yhteisöllisyyden kautta. Yksilö tarkkailee jonkun ihmisen tai ryhmän käyttäytymistä ja rakentaa siitä sisäisen mallin, jota hän jäljittelee. (Pruuki 2010, 59–60.) Isosten rooli rippikoulussa tapahtuvassa oppimisessa on todella tärkeä, sillä rippikoululaiset seuraavat isosten mielipiteitä, asenteita, käyttäytymistä, uskon ilmaisua ja toimintaa todella tarkasti (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 17.)

Humanistisen psykologian piiriin kuuluu kokemuksellisen oppimisen malli. Mallia hyödynnettäessä oppiminen lähtee liikkeelle oppijan omasta kokemuksesta ja etenee nelivaiheisena syklinä. Rippikouluopetuksessa kokemuksellisen oppimisen mallia voidaan hyödyntää neljällä eri tavalla. Lähtökohtana työskentelyssä

voi olla nuoren aikaisemmat kokemukset, joita tulkitaan nykyhetkestä käsin. Nuorille voidaan luoda uusi kokemus käsiteltävään aihealueeseen liittyvästä tilanteesta tai nuorelle voidaan tarjota mahdollisuus kokea tilanne roolileikin kautta. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös toisten kokemuksia esimerkiksi tapauskertomusten avulla. (Pruuki 2010, 60–62.) Myös konstruktivistinen oppimisteoria painottaa uuden oppimista vanhan pohjalta. Tällöin rippikouluopetuksen tulee lähteä liikkeelle nuoren aikaisemmista kokemuksista, tiedoista, asenteista ja käsityksistä. (Pruuki 2010; 62–65, 68.)

Rippikoulusuunnitelma 2017 kehittää rippikoulua kohti dialogista oppimista. Dialogisuudella tarkoitetaan vuorovaikutuksen tapaa, jolle ominaista on avoin vuorovaikutus, empatia ja myötätunto. Dialogisuus on tapa kommunikoida ja olla vastavuoroisessa suhteessa toiseen ihmiseen. Molemmat ottavat toisensa huomioon, vastaavat toisilleen ja sovittautuvat toinen toisensa olemiseen. Dialogissa oleminen vahvistaa ihmisen turvallisuutta, nähdäksi tulemistä ja tunnistetuksi tulemisen kokemusta ja näin ollen dialogisuus vahvistaa yhteisöllisyyttä. Dialogisuuteen sisältyy ajatus, että kukaan ei omista totuutta vaan ollaan yhdessä matkalla sitä kohti. Pyrkimys ymmärtää yhdessä on keskeistä dialogissa, mutta se ei edellytä ajatusten tai lähtökohtien samankaltaisuutta, vaan yksilöllisyyden ja erilaisuuden kunnioittamista. Rippikoulussa käydään läpi kristinuskon keskeisiä sisältöjä, mutta jotta ne olisivat nuorelle merkityksellisiä, tulee niiden käydä dialogia nuoren omien elämänskysymysten kanssa. Nuoren tulee itse prosessoida sisältöjä, jotta oppiminen johtaa syvällisempään sisäistämiseen pinnallisen oppimisen sijasta. Nuori voi saada oivalluksia henkilökohtaisella tasolla, jos kristinuskon keskeiset sisällöt käyvät sisäistä ja ulkoista dialogia. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 16–17.)

Rippikoulussa oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa rippikouluryhmän, isosten ja ohjaajien kanssa. Yhteisöllistä oppimista tapahtuu kun ryhmä yrittää tietoisesti ymmärtää ja selittää ilmiöitä ja asioita esimerkiksi dialogisen keskustelun avulla. Yhteisessä prosessissa rakennetaan yhdessä uutta tietoa, joka ei ole sellaisenaan palautettavissa kenenkään yksilön tuottamaksi tiedoksi. Yhdessä ajateltaessa ja keskusteltaessa jokainen osallistuu prosessiin enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Yhteisöllisessä oppimisessä nuoret hyötyvät toistensa tie-

doista, kokemuksista ja taidoista ja hyödyntävät niitä oppien kukin samalla lisää. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 17.)

5.4 Erilaiset oppijat rippikoulussa

Rippikoulusuunnitelma 2001 korostaa, että seurakunnan on tarjottava kaikille nuorille mahdollisuus käydä rippikoulu. Nuorten erilaisuus, yksilölliset lähtökohdat ja valmiudet on otettava huomioon rippikouluissa. (Kuusi 2006, 7–8.) Jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja jokainen on varustettu erilaisilla kyvyillä ja lahjoilla. Jumalan kuvan näkeminen jokaisessa rippikoululaisessa ja sen näkyväksi tekeminen on alku sille, että rippikoulussa toteutuu osallisuus ja jakaminen. Rippikoululaista, joka tarvitsee erityistä tukea, ei tule pitää ongelmana, joka pitää ratkaista vaan hänellä olevat tarpeet on hyvä ottaa huomioon, jotta rippikoulu sujuisi. (Heino & Kuusi 2006, 10)

Käsitteellä erilainen oppija tarkoitetaan usein ihmisiä, joilla on oppimista hankaloittavia neurologisia tai kehityksellisiä häiriöitä. Toisaalta erilaisina oppijoina voidaan pitää kaikkia, joilla on oppimisvaikeuksia ja jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea. Oppimisvaikeudet voidaan jakaa motoriikan, kielellisten toimintojen, havaintotoimintojen, tarkkaavaisuuden ja toiminnan ohjauksen vaikeuksiin. Oppimisvaikeudet voivat näkyä monenlaisina ongelmina. Näitä ongelmia ovat muassa ongelmina kirjoittamisessa, kuullun ymmärtämisessä, tarkkaavaisuudessa, motoriikassa, lukemisessa, suullisessa ilmaisussa ja ohjeiden ymmärtämisessä. Kielelliset erityisvaikeudet ovat yleisimpiä ja yleisesti tunnetuimpia oppimisvaikeuksia. Lukihäiriöt eli lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet ilmenevät usein yhdessä. (Heino & Kuusi 2006, 15)

Opetuksen tehtävänä on edistää oppimista. Seikka, joka edistää oppimista on ediste. Samat tekijät voivat toimia sekä oppimisen esteenä että edisteenä. Oppimisen esteitä on pyrittävä vähentämään ja kunkin nuoren omien oppimisedisteiden löytäminen ja luominen on rippikoulussa työntekijöiden tehtävä. Opetusmenetelmät ovat työvälineitä, jotka tulee sopeuttaa jokaisen ryhmän, yksilön ja ohjaajan mukaan. Oppimista voidaan edistää huomioimalla erilaiset oppimistyy-

lit, -menetelmät ja yksilölliset tavat tukea oppimista. Yksilöllinen opetus huomioi oppijan vahvuudet, mahdollisuudet ja kehityshaasteet. Jokainen nuori voi oppia, kun saa käyttää omaa oppimistaan edistäviä oppimisen tapoja ja menetelmiä. Opettajan tulee huomioida konkreettisuus ja käytännöllisyys sekä oppilaan kommunikointikyky sekä mahdolliset ymmärtämisen ja ilmaisun vaikeudet. Rohkea erilaisten oppimistyylien kokeilu ja monipuolinen pedagoginen lähestymistapa avaa rippikoulun sisältöjä perinteistä opetusta paremmin myös niille, jotka pärjäävät ilman erityistukeakin. (Heino & Kuusi 2006; 15–18, 44.) Jaakkolan, Leskisen ja Norrenan (2016, 30) mukaan juuri toiminnallisten työskentelytapojen käyttäminen ottaa huomioon erilaiset oppijat. Kun käytetään erilaisia opetustyyliä ja aistikanavia, on jokaisella mahdollisuus oppia itselleen luontevimmalla tavalla.

Esimerkiksi dialogipedagogiikka voidaan hyödyntää erityisesti oppimisvaikeuksia omaavien nuorten kanssa. Dialogi on ihmisten vuorovaikutuksellista, tasa-vertaiseen osallistumiseen perustuvaa yhdessä ajattelemista, ihmettelemistä ja perehtymistä johonkin tiettyyn asiaan. Omista kokemuksista lähtevä tai tekemällä oppiminen, monikanavainen ja moniaistinen opetus, kokonaisvaltaisuus ja asioiden välisten merkitysten korostaminen ovat usein erilaisten oppijoiden vahvuuksia. (Heino & Kuusi 2006, 15–18.)

5.5 Monipuoliset työskentelytavat

Rippikoulusuunnitelmassa (2001) määritellään, että rippikoulun työskentelyjen tulee vaihdella menetelmiltään. Luovina työskentelytapoina rippikoulussa voidaan käyttää esimerkiksi kuvien ottamista tai piirtämistä. Rippikoululaiset voi ohjeistaa ottamaan kuvia esimerkiksi jonkun tietyn teeman kautta. Tällainen työskentely, jossa nuorien pitää etsiä kuvauskohteita jostain tietyistä teemasta, pitää yllä pohdintaa käsitelystä aiheesta. Piirtäminen ja maalaaminen ovat taas nuorelle hyvä tapa käsitellä ja pohtia kaikkea oppimaansa. Piirtämistä on esimerkiksi helppo käyttää työskentelyssä virittävänä tai koostavana osana. Tällaiset kuvataiteelliset keinot voivat toimia hyvin nuorten tunteiden tulkitsijoina. Ku-

vat ja maalaukset voivat olla nuorelle helpompi tapa ilmaista tunteita ja mielipiteitä, kuin ehkä sanallinen ilmaisu. (Pruuki 2010, 138–141.)

Luovia menetelmiä ovat myös askartelu ja kollaasityöskentelyt. Askartelua voidaan käyttää itseilmaisun välineenä. askartelua käytetään kädentaitojen kehittämiseen, mutta esimerkiksi rippikoulussa askartelun avulla voidaan ilmaista omia kokemuksia tai havainnollistaa, mitä on opittu. Kollaasilla tarkoitetaan teosta joka on koottu paperille ja se voi koostua kuvista sekä tekstistä. Kollaasien rakentaminen ryhmänä lisää yhteistyö- ja vuorovaikutus taitoja. (Pruuki 2010; 140, 150.)

Kysely on toisaalta oma työskentelytapansa, mutta sitä käytetään usein jonkin toisen työskentelytavan yhteydessä. Rippikoulussa kyselemällä pyritään siihen, että nuoret kertoisivat omia kokemuksiaan ja aikaisempia tietojaan käsiteltävistä aiheista. Kyselyiden tehtävänä on auttaa nuorta, jotta tämä osaisi sovittaa uutta tietoa vanhaan. Kyselyä voidaan toteuttaa myös testien muodossa. Tällaisten testien avulla voidaan tarkastella esimerkiksi nuoren käsityksiä ja asenteita. Kyselyissä anonyymiys on tärkeää. Tällaisten kysely-testien avulla voi helposti tutustua käsiteltäviin aiheisiin tai palauttaa mieleen jo aikaisemmin opittua. (Pruuki 2010; 116–119, 129–130.)

Keskustelu eroaa kyselystä, sillä keskustelussa osapuolet ottavat kantaa muiden puheenvuoroihin. Keskustelun syntyminen vaatii pohjustusta, kuten kysymyksiä, aikaisempia kokemuksia tai ongelmanratkaisutehtäviä. Parhaimmillaan keskustelu voi edetä aidoksi dialogiksi, jossa ajatellaan yhdessä ja etsitään yhteistä ratkaisua esimerkiksi ongelmaan. Dialogi on luova prosessi. Tällaisen dialogin tarkoitus on tuoda esille ja käytettäväksi kaikkien osapuolien mielipiteet, kertomukset, oivallukset ja käsitykset. Keskustelussa nuori voi oppia perustelemaan kantojaan, kuuntelemaan muita ja kyselemään asioita. (Pruuki 2010, 119–121.)

Opittavia asioita voidaan käsitellä myös roolityöskentelyn kautta. Tarkoituksena on saada erilaisia näkökulmia käsiteltävään asiaan eläytymällä erilaisiin rooleihin. Roolityöskentely voidaan toteuttaa monella tapaa, kuten eläytymällä johon-

kin rooliin, roolihaastatteluina, tilannekuvina, tyhjän tuolin tekniikkana, improviointina tai rakentamalla roolihaahmoja. roolityöskentelyssä ja haastattelussa ryhmäläiset eläytyvät tiettyyn rooliin. Tilannekuva työskentelyssä ryhmäläiset luovat jostain tilanteesta tai tunteesta kuvia, joita sitten puretaan yhdessä. Tyhjän tuolin tekniikalla voidaan miettiä, mitä ryhmäläiset haluaisivat sanoa jollekin asiassa, kuten surulle, joka kuvitteellisesti istuu tuolissa. Improvisoinnilla tarkoitetaan näytelmää joka ei perustu käsikirjoitukseen. Vuorosanat ja tilanteet syntyvät samalla kun näytelmä etenee. Improvisaation käyttö opetuksessa edellyttää näytelmän purkamista esimerkiksi kyselemällä mitä ajatuksia improvisaationäytelmä herätti. Roolihaahmon rakentamisessa ryhmä kehittää itse jonkin haahmon joko annettujen tietojen pohjalta tai kehittämällä haahmon alusta asti itse. Roolityöskentelyjen perimmäinen tarkoitus on, että nuoret voivat käsitellä aihetta ikään kuin ulkopuolisen silmin, miettien, mitä roolihaahmo vastaisi. (Pruuki 2010, 145–149.)

Myös erilaisten leikkien ja pelien käyttö on hyvä työskentelyväline. Leikit antavat tilaa luovuudelle ja voi edistää sosiaalista vuorovaikutusta. Leikkien ja pelien avulla voidaan kehittää esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä. Näiden taitojen kehittyminen on tärkeää opiskelussa, jossa sosiaalisella vuorovaikutuksella on suuri rooli. Pelit ja leikit myös usein koetaan motivoiviksi tavoiksi oppia uusia asioita. Opetukseen sopivia pelejä voi muokata esimerkiksi hyvin tunnetuista seurapeleistä, kuten Aliaksesta. Pelien ja leikkien tarkoitus on edistää myönteistä vuorovaikutusta ryhmässä (Pruuki 2010, 151.)

Musiikki luo kuulijassaan aina mielikuvia ja tunteita. Opetustilanteessa musiikin käyttö vaikuttaa oppimistilanteen ilmapiiriin ja tunnelmaan. Musiikkia voi käyttää myös oppimisen virikkeenä ja käynnistäjänä. Oppimistilanteen aihepiiriin kuuluva kappale herättää ajatuksia, joista kuuntelemisen jälkeen voi keskustella. (Pruuki 2010, 141.) Rippikoulusuunnitelma 2017 näkee musiikin vahvistavan ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta. Rippikoulun teologiset sisällöt voivat aueta nuorelle hengellisen musiikin kautta. Laulujen sanat voivat vaikuttaa nuoren käsitykseen Jumalasta, rukouselämästä ja nuoren omasta, hengellisestä puolesta (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 25.)

6 RYHMÄ

6.1 Turvallinen ryhmä

Joukko ihmisiä ei ole ryhmä, ennen kuin se on kasvanut ryhmäksi (Niemistö 2004, 87). Ihmisjoukosta muotoutuu ryhmä, kun heillä on kutakuinkin yhteinen tavoite, jonkin verran vuorovaikutusta keskenään sekä käsitys ryhmään kuuluvista henkilöistä. Ryhmään kuulumisen perustuu valintaan: jos ihmiset ajattelevat olevansa ryhmä, he ovat lähestulkoon aina oikeassa. Ryhmän jäsenet merkitsevät toisilleen jotakin. (Kopakkala 2005, 36–37.) Etienne Wengerin mukaan yksi ryhmän tunnusomaisista piirteistä on niin ikään yhteinen projekti tai tavoite (Pruuki 2010, 59–60).

Ryhmän kehitykseen on olemassa useita malleja. Bruce Tuckman kuvailee sen vaiheittaisena kehityksenä. Ensimmäinen vaihe on muodostusvaihe, jossa jäsenten käytös toisiaan kohtaan on varovaista ja muodollista. Ohjaajasta ollaan hyvin riippuvaisia ja häneltä odotetaan ratkaisuja tilanteisiin. Ryhmän tavoitteita selvitetään, aletaan miettiä yhteisiä pelisääntöjä ja roolit ryhmässä alkavat muodostua. (Kopakkala 2005, 49.)

Seuraava vaihe on kuohuntavaihe, jossa yksilöt alkavat erottautua ryhmässä. Konfliktitilanteet ovat tyypillisiä tässä vaiheessa ja ryhmän jäsenet esimerkiksi testaavat toisiaan ja ohjaajaa. Tyypillistä tälle vaiheelle on myös tehtävänannon vastustaminen. Ryhmäläisiltä alkaa löytyä rohkeutta sanoa omia mielipiteitään. (Kopakkala 2005, 49–50.)

Sopimisvaiheessa ryhmän jäsenet alkavat hyväksyä muiden mielipiteitä ja ryhmähenki alkaa muotoutua. Ryhmän pelisäännöt selkiytyvät ja ryhmäläiset pyrkivät yhteisymmärrykseen. Ryhmäläiset uskaltavat ilmaista erilaisia tunteita ja näkemyksiä. Jokaiselle on löytynyt paikka ja rooli ryhmässä. (Kopakkala 2005, 50.)

Hyvin toimivan ryhmän vaiheessa ryhmä on tuottava, tehokas ja luova. Ryhmä toimii tavoitteen saavuttamiseksi ja ristiriitatilanteet osataan ratkaista. Ryhmässä vallitsee avoin ja joustava ilmapiiri. (Kopakkala 2005, 50–51.) Wengerin mukaan ryhmä luo jatkuvasti yhteisiä tarinoita, käsitteitä ja tulkintoja, luoden näin toiminnan välineistöä (Pruuki 2010, 59–60). Viides vaihe on ryhmän lopettaminen. Tästä on kyse silloin kun ryhmä lopettaa toimintaansa. Tunteet ovat yleensä vahvasti esillä ja voivat olla voimakkaita. (Kopakkala 2005, 51.)

Turvallisuudella tarkoitetaan yksilön tai ryhmän tilaa, jossa on mahdollisimman vähän ihmisen minuutta uhkaavia tekijöitä. Uhkaavat tekijät ovat sellaisia, jotka aiheuttavat meissä pelkoa, häpeää, syyllisyyttä tai arvottomuuden tunnetta. Turvallisuus ei tarkoita vain uhkien poistumista, vaan myös ihmisen kokemusta hyväksytyksi tulemisesta. Turvallisessa ryhmässä ihminen kokee, että saa olla juuri sellainen kuin on. (Aalto 2000, 15–17.)

Turvallisuuden kokemus ryhmässä koostuu viidestä osatekijästä. Nämä ovat luottamus, hyväksyntä, avoimuus, tuen antaminen sekä sitoutuminen. Luottamus voidaan jakaa luottamiseen ja luotettavaksi osoittautumiseen. Luottamus merkitsee, että ryhmän jäsen antautuu fyysiselle ja psyykkiselle haavoittuvuudelle suhteessa muuhun ryhmään. Luotettavaksi osoittautumisella taas tarkoitetaan sitä, ettemme käytä toisten avoimuutta hyväksemme vaan haluamme heidän hyötyvän siitä, että he antautuvat muiden luottamuksen varaan. Luottamuksen molemminpuolisuus herättää ihmisissä turvallisuuden tunteen. Myös hyväksyntä synnyttää luottamusta ja mitä haavoittuvuudelle alttiimmalle alueelle meissä hyväksyntä kohdistuu, sitä suuremmaksi koemme turvallisuuden tunteen. (Aalto 2000, 16.)

Haavoittuvuudelle altistuminen edellyttää ihmiseltä avoimuutta. On uskallettava ilmaista itseään. Mitä turvallisemmaksi ihminen ryhmän kokee, sitä avoimempi tämä on. Avoimuus altistaa toisten luottamukselle ja antaa näin mahdollisuuden luottamuksen kasvuun ryhmän kesken. Luottamus ja turvallisuuden tunne kasvavat myös tuen antamisen avulla. Tuen antamisella tarkoitetaan ihmisten välistä viestintää, jossa osoitetaan toiselle että tämä selviää edessä olevista haasteista. (Aalto 2000, 16.)

Myös halukkuus yhteistyöhön, sitoutuminen, on tärkeä osa ryhmäturvallisuuden rakentamista. Sitoutuminen viestii luottamuksesta tätä ryhmää kohtaan sekä halukkuudesta saavuttaa päämääriä kyseisen ryhmän kanssa. (Aalto 2000, 16; Pruuki 2010, 59–60 .)

Rippikoulusuunnitelma 2017 painottaa, että nuorille rippikoulun tulee olla turvallinen kaikilla mahdollisilla tasoilla. Se merkitsee yksilön rajojen kunnioittamista niin fyysisellä, henkisellä, hengellisellä, emotionaalisella, seksuaalisella kuin myös sosiaalisella tasolla. Turvallinen rippikouluryhmä antaa nuorelle kokemuksen, että häntä kunnioitetaan, rakastetaan ja suojellaan juuri sellaisena kuin hän on. Turvallisessa ilmapiirissä jokainen uskaltaa ilmaista omia ajatuksiaan ja tunteitaan, pelkäämättä nolatuksi tulemista. Kokemus rippikoulusta voi kytkeytyä myös nuoren mielikuvaan kristinuskosta, jolloin turvallinen ilmapiiri rippikoulussa voi mahdollistaa kokemuksen Jumalasta elämän turvana. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 20.)

6.2 Ryhmän ohjaus

Jokainen ryhmä tarvitsee henkilön, joka vastaa sen olemassaololle välttämättömistä tarpeista. Tärkeää on esimerkiksi suunnan näyttäminen, päätösten tekeminen ja visioiden luominen. Jos tällaista suunnannäyttäjää ei ole, ei ryhmä toimi. (Kopakkala 2005, 89.)

Ryhmän ohjaajan on tärkeää suunnitella ryhmän toiminta ja harjoitteet etukäteen. Ohjaajan tulisi käydä myös läpi tavoitteet ryhmän toiminnalle. Hänen tulee pohtia, mihin juuri tämän ryhmän kanssa pyritään. Tavoitteita ryhmälle voivat olla esimerkiksi uuden oppiminen tai tutustuminen. Ohjaajan tulisi valmistautua ryhmähetken käymällä läpi käytettävä materiaali ja testaamalla se. Ohjaajan tulee tarkistaa, että vaadittavat välineet ovat mukana kun ryhmähetki on tarkoitus aloittaa. Materiaalin läpikäyminen ja testaaminen etukäteen auttavat toteuttamaan toimivan ryhmähetken. (Leskinen 2009, 17.)

Ensimmäisellä ryhmäkerralla ohjaajan on hyvä ensin itse esittäytyä ja sen jälkeen antaa ryhmäläisten esitellä itsensä. Näin kaikki ryhmäläiset tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi. Samalla ryhmäläiset saavat käsityksen siitä, keitä kyseiseen ryhmään kuuluu, jolloin tutustuminen helpottuu. Ensimmäisellä ryhmä kerralla ohjaajan tulee kertoa ryhmän tavoitteista ja tarkoituksesta. Näin ryhmäläisillä on helpompi sitoutua ryhmän toimintaan. Alkuun on syytä tehdä ryhmäytysharjoituksia, jotka edesauttavat ryhmää toimimaan yhdessä. (Leskinen 2009, 18.)

Toiminnalliset tilanteet vaihtelevat riippuen esimerkiksi ryhmäläisten iästä, viireystasosta ja aikaisemmista kokemuksista. Ryhmää ohjaavan henkilön tulisi olla joustava ja valmis toimimaan tilannesidonnaisesti. Ohjaaja tarvitsee niin sanotusti "herkät tuntosarvet", joilla tunnustella, mikä kyseisen ryhmän kanssa toimii. Toiset harjoitukset toimivat toisilla ryhmillä paremmin kuin toisilla. Vaikka jokin harjoitus ei toimisikaan suunnitellun mukaisesti, voi sen parissa kuitenkin tapahtua oppimista. (Leskinen 2009, 17.)

7 PROSESSIN KUVAUS

7.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöllämme oli viisi tavoitetta sekä henkilökohtaiseen ammatilliseen kasvuamme liittyvät tavoitteet. Ensimmäisenä tavoitteenamme oli luoda ohjeistukseltaan selkeä materiaalipaketti, joka tukee rippikoulun yleistavoitetta tukea nuorta uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Toinen tavoitteistamme oli luoda nuorilähtöinen materiaali, jonka ryhmätunnit lähtevät liikkeelle nuoren omasta elämän todellisuudesta ja linkittävät kirkon uskon siihen. Kolmas tavoitteemme koski materiaalimme pedagogiikkaa ja tahdoimme luoda menetelmiltään monipuolisen kokonaisuuden, joka hyödyntää toiminnallisia menetelmiä. Tahdoimme ryhmätuntien olevan nuorille mielekkäitä ja kiinnostavia ja tukevan erilaisia oppijoita. Viides eli viimeinen tavoitteemme oli osallistaa Lohjan seurakunnan isosia materiaalin suunnitteluprosessiin, jotta materiaalista saadaan isosten tarpeita ja toiveita vastaava työkalu.

Henkilökohtaisina tavoitteinamme oli kasvaa ammatillisesti ja saada lisää tietoa oppimiseen ja opettamiseen sekä toiminnallisiin menetelmiin liittyvistä näkökulmista. Tahdoimme myös saada konkreettisia apuvälineitä, joita voimme hyödyntää tulevaisuuden työympäristöissämme.

7.2 Opinnäytetyön aikataulu

Idean opinnäytetyöhömmme saimme kesällä 2015. Keskustelimme opinnäytetyömme ideasta yhteistyötahon, Lohjan seurakunnan, kanssa syksyllä 2015 ja pidimme kokouksen tammikuussa 2016. Uusi materiaali koettiin tarpeelliseksi ja ideamme sai yhteistyötaholta myönteisen vastaanoton. Seuraavaksi suunnitelimme isosille illan, jossa keräsimme palautetta edellisestä materiaalista sekä toiveita uutta materiaalia kohtaan. Isosten ideointi-illan järjestimme helmikuussa 2016.

Keväällä 2016 edistimme opinnäytetyötä lukemalla teoriakirjallisuutta ja kirjoittamalla opinnäytetyömme teoriaa. Kevään aikana myös suunnittelimme ja loimme isosryhmämateriaalia. Kesällä 2016 neljän valmiina olevan ryhmätuntikokonaisuuden toimivuutta testattiin kahdella Lohjan seurakunnan rippikoululei-
rillä. Kokonaisuudet olivat: Tullaan tutuiksi, Mitä on olla ystävä?, Minä ja luonto sekä Valintojen maailma. Näistä testauksessa olleista ryhmätunneista kerättiin palautetta, jonka pohjalta muokkasimme ryhmätunteja. Syksyllä 2016 jatkoimme isosryhmämateriaalin luomista ja muokkaamista sekä jatkoimme opinnäytetyön teorian kirjoittamista. Opinnäytteen sekä materiaalin saimme valmiiksi marraskuussa 2016.

Tarkastellessamme opinnäytetyön aikataulua ja prosessia jälkikäteen, tekisimme muutamia asioita toisin. Olisimme prosessin alussa tehneet yksityiskohtaisemman suunnitelman tavoitteista ja siitä miten niihin pyritään. Olisimme perehtyneet teoriakirjallisuuteen aikaisemmin kuin keväällä 2016. Keväällä 2016 perehdyimme teoriaan ja loimme materiaalia samaan aikaan, mutta olisi ollut viisaampaa perehtyä rauhassa teoriaan ja sen jälkeen luoda materiaalia. Toisaalta materiaalia luodessa on oppinut huomaamaan, mistä aiheista tarvitaan lisää tietoa ja teoriakirjallisuutta. Jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet tehdä enemmän yhteistyötä Lohjan seurakunnan kanssa ja hyödyntää heidän osaamistaan ja näkemyksiään. Myös isosia olisi voinut osallistaa prosessiin enemmän järjestämällä alun perin syksylle 2016 suunnitellun palautepäivän, joka kuitenkin jäi aikataulullisista syistä tekemättä.

7.3 Materiaalin ideointi-ilta isosten kanssa

Isosryhmämateriaalimme tulee isosten käyttöön ja työkaluksi Lohjan rippikouluihin. Isosten ajatukset ja kokemukset ryhmätuntitilanteista ja niissä käytetyistä materiaaleista olivat materiaalin kehittämisen näkökulmasta todella tärkeitä. Tämän vuoksi järjestimme isosille tarkoitetun ideointi-illan Lohjan seurakunnan nuorisotilassa Lindkullassa. Isosia kutsuttiin ideointi-iltaan Lohjan isosten Facebook-ryhmässä. Illan aikana erilaisilla tehtäväpisteillä selvitimme isosten ajatuksia ja

mielipiteitä vanhaa X-files 316 -materiaalia kohtaan sekä toiveita uutta isosryhmämateriaalia kohtaan. Tehtävapistettä oli neljä ja ne sai kiertää vapaassa järjestyksessä. Isosia oli paikalla viisi, kaksi toisen vuoden isosta ja kolme kolmannen vuoden isosta. Jokainen isosista on isosena ollessaan käyttänyt ainoastaan X-files 316 -materiaalia.

Ensimmäinen tehtäväpiste keskittyi tarkastelemaan isosten kokemuksia ryhmätunneista. Tehtävän kautta selvisi seuraavanlaisia asioita. Ryhmätunteihin valmistautumisen jälkeen isosten tunnelmat ovat vaihdelleet. Isoiset ovat saattaneet tuntea olonsa luottavaiseksi, epävarmaksi, miettelijäksi, itsevarmaksi sekä innostuneeksi tulevaa ryhmätuntia ajatellen. Isosten mukaan epävarmuutta on luonut materiaalin epäselvät ohjeet ja materiaalissa olevat isosista ja rippikoululaisista vaikealta tuntuvat kysymykset. Vaikeana kysymyksenä voi nostaa esiin X-files 316 -materiaalin rukous-ryhmätunnilta löytyvän kysymyksen, jossa isosen tehtävänä on yhdessä rippikoululaisten kanssa pohtia kysymyksiä siitä, millä tavoin rukous on sydämen puhetta Jumalan kasvojen edessä tai Jumalan kaikkivaltiuuden tunnustamista. (Flöjt & Heikkonen 2012, 61.) Kysymys edellyttää, että rippikoululaisella on jo hengellistä elämää ja sitä kautta hän pystyy pohtimaan laajemmin rukouksen merkitystä ja olemusta. Mukavinta ryhmätunneilla isosten mukaan oli silloin kun rippikoululaiset innostuivat juttelemaan ja osallistuivat ryhmätuntiin. Isosten mukaan ryhmätunneilla rippikoululaiset innostuivat ja osallistuivat silloin kun kysymykset eivät olleet vaikeita, tai pidettiin ryhmätuntia, jonka teemat koskettivat nuorten omaa elämää sekä silloin kun harjoiteltiin leirin aamujumalanpalvelukseen tulevaa näytelmää. Erityisen mukaviksi isoiset mainitsivat X-files 316-materiaalin Mistä minä tulen? Mihin minä menen? -ryhmätunnin, jossa tehdään oman elämän aikajana ja tulevaisuuden haavekartta. (Flöjt & Heikkonen 2012, 78–79.) Vähiten kiinnostusta rippikoululaiset kokivat isosten mukaan ryhmätunneilla, joilla piirrettiin, luettiin paljon Raamattua tai käytiin läpi paljon vaikeita kysymyksiä. Ryhmätunneilla epämielittävänä koettiin, jos rippikoululaiset olivat hiljaa eivätkä vastanneet kysymyksiin. Isosista jokainen koki, että älypuhelimia ei tulisi hyödyntää ryhmätunneilla, sillä niiden koettiin vaikeuttavan rippikoululaisten ryhmätuntiin keskittymistä.

Seuraavalla tehtäväpisteellä käsiteltiin edellisen käytössä olleen X-files 316 raamatturyhmämateriaalin hyviä puolia ja kehittämiskohtia. Hyväksi ja toimivaksi koettiin materiaalin määrä. Ryhmätunteja malleja ryhmätunneista oli enemmän kuin mitä rippikoulussa tarvitaan, joten valinnanvaraa oli paljon. Hyväksi koettiin myös "isosen takatasku", joka sisälsi erilaisia keskustelukysymyksiä, joita pystyi hyödyntämään, jos ryhmätunnilta jäi ylimääräistä aikaa. Hyväksi oli koettu myös erilaiset kisat, joita materiaalista myös löytyi. Kehitettävää kohtaan isokset mainitsivat toiminnallisemmat ryhmätunnit, helpommat keskustelukysymykset sekä kestoaltaan samanlaiset ryhmätunnit.

Kolmannella tehtäväpisteellä isokset pääsivät ideoimaan aiheita ja teemoja ryhmätunneille. Isokset toivat esille, että nuorista kaikista kiinnostavimpia aiheita olivat: ystävyys, erilaisuus, kiusaaminen, perhe ja tulevaisuus. Edellä mainittujen jälkeen kiinnostavimmat aiheet olivat: sosiaalinen media, koulutus, tasa-arvo, luottamus ja musiikki. Melko paljon kiinnostusta herättivät aiheet: maahanmuuttajat, uskonto, seurustelu, päihteet, elämänarvot ja raha. Vähiten nuoria kiinnostivat aiheet ulkonäkö, ajankäyttö, politiikka ja luonto.

Neljännellä tehtäväpisteellä pohdittiin erilaisia menetelmiä ja tapoja, joilla ryhmätuntien aiheita voisi käsitellä. Isokset toivat esille, että valokuvauksen, videoiden tekemisen, erilaisten pelien pelaamisen ja näytelmien tekemisen kautta olisi mukavaa käsitellä erilaisia aiheita.

8 TEORIA KÄYTÄNNÖKSI ISOSRYHMÄMATERIAALISSA

8.1 Ready, set, GO!:n lähtökohdat

Kristityn elämää voidaan kuvailla matkalla olemiseksi. Kristitty on kasteessa saanut kutsun Jumalan lapseksi ja on matkalla kohti iankaikkista elämää. Materiaalimme nimi Ready, set, GO!, joka on vapaasti suomennettuna paikoillanne, valmiit, hep!, kuvastaa rippikoulun luonnetta ja tehtävää. Kasteessa rippikoululainen on saanut kutsun Jumalan lapseksi, rippikoululainen on valmis eli Ready, mutta saattaa tarvita vielä opetusta kristinuskon keskeisistä sisällöistä. Rippikoulu voidaan nähdä vaiheena Set, jolloin nuori valmistautuu ja saa eväitä elämäänsä kristittyinä. Rippikoulun jälkeen nuori on valmis lähtemään, eli Go, itsenäiselle matkalleen kristittyinä.

Ready, set, GO! -materiaali tulee Lohjan seurakunnan käyttöön, joten se tukee rippikoulun yleistavoitetta. Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä. Rippikoulu on osa kristillistä kasvatusta joten kristillisen kasvatuksen ulottuvuudet olivat tärkeä lähtökohta luomallemme materiaalille. Näitä kristillisen kasvatuksen ulottuvuuksia ovat opillinen, rituaalinen, kokemuksellinen, eettis-moraalinen, huolenpidollinen ja pedagoginen ulottuvuus. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Ready, set, GO! -materiaalissa on lähdetty liikkeelle siitä, että opilliseen ulottuvuuteen keskeisesti kuuluva Raamattu yhdistetään nuorten arkitodellisuuteen. Rippikouluun tulee yhä enemmän sellaisia nuoria, jotka eivät ole saaneet kotona paljoa, tai ollenkaan, kristillistä kasvatusta. Erityisesti näiden nuorten kohdalla rippikoulun ja uskon asiat pitäisi pystyä linkittämään heidän elämäänsä, jotta he voisivat kokea oppimista. (Kirkkohallitus 2012, 13–14.) Nuorten tulisi kokea rippikoulussa, että he pohtivat sellaisia asioita, joilla on heille jotakin merkitystä (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 18).

Rituaaliseen ulottuvuuteen kuuluu tärkeänä osana rukous ja rukoilu (Muhonen & Tirri 2008, 77–81). Rukouselämän tulisi läpäistä koko rippikoulu ja näin ollen jokaisessa kokoontumisessa olisi hyvä olla rukouksen elementtejä (Rippikoulu-suunnitelma luonnos 2017, 17). Jokaisen luomamme ryhmätunnin loppuun kuuluu hiljentymishetki, jossa ryhmä ensin täydentää valmiin rukouksen haluamalla tavalla ja rukoilee sen sitten yhdessä.

Eettis-moraalisessa ulottuvuudessa tarkastellaan eettisiä ohjeista ja niiden mukaan elämistä. Ajattelu lähimmäisenrakkaudesta painottuu tässä ulottuvuudessa. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.) Materiaalissa yksi ryhmäkerta keskittyy kokonaan eettisiin valintoihin ja niiden vaikutuksiin, mutta muillakin ryhmätunneilla eettisiä valintoja sivutaan. Ryhmätunneista useassa keskitytään lähimmäisenrakkauden ja yhdessä elämisen ja olemisen teemoihin.

Huolenpidollisessa ulottuvuudessa tärkeäksi nähdään, että kasvatusilmapiiri on positiivinen ja turvallinen (Muhonen & Tirri 2008, 77–81). Rippikoulussa nuorella pitäisi olla tunne turvallisuudesta ja siitä että hän saa olla oma itsensä. Turvallisuuden kokemus linkittyy myös suoraan nuoren kokemukseen kristinuskosta ja käsitykseen Jumalasta johon voi turvata. (Rippikoulu-suunnitelma luonnos 2017, 19–20.) Tähän liittyy silloin myös kokemuksellisen ulottuvuuden päämäärä jumalasuhteen vahvistamisesta (Muhonen & Tirri 2008, 77–81). Materiaalissa ensimmäisellä ryhmätunnilla pyritään luomaan me-henkeä isosryhmään, jotta siitä voisi muotoutua turvallinen ryhmä, jossa jokainen uskaltaa olla oma itsensä. Tällöin materiaali voi tukea nuorten jumalasuhdetta ja opettaa luottamaan Jumalan huolenpitoon.

Ready, set, GO! -materiaalin ryhmätunneilla keskitytään nuorten omiin mielipiteisiin ja kokemuksiin. Tämän takia ryhmäturvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Turvallisuuden tunne ryhmässä koostuu viidestä osatekijästä jotka ovat luottamus, hyväksyntä, tuen antaminen, avoimuus ja sitoutuminen. Turvalliseksi nuori kokee ryhmän silloin kun hän uskaltaa olla siellä oma itsensä. (Aalto 2000, 15–17.)

Luottamus voidaan jakaa luottamiseen ja luotettavaksi osoittautumiseen. Luottamus merkitsee sitä että ryhmän jäsen antautuu fyysiselle ja psyykkiselle haavoittuvuudelle suhteutettuna muuhun ryhmään. Luotettavaksi osoittautumisella taas tarkoitetaan sitä, etteivät ryhmän jäsenet käytä toistensa avoimuutta hyväkseen. Myös hyväksyntä edesauttaa luottamuksen syntymistä. Haavoittuvuudelle altistuminen vaatii ihmiseltä avoimuutta. Avoimuus altistaa muun ryhmän luottamukselle ja mahdollistaa näin luottamuksen kasvun ryhmän kesken. Luottamus sekä ryhmän turvallisuuden tunne kasvavat myös tuen antamisen myötä. Myös sitoutuminen viestii luottamuksesta juuri tätä ryhmää kohtaan ja edesauttaa näin turvallisuuden tunteen syntymistä. (Aalto 2000, 15–17.)

Rippikoulusuunnitelma 2017 mainitsee, että rippikoulun tulisi olla turvallinen kaikilla mahdollisilla tasoilla. Tämä tarkoittaa, että yksilön rajoja kunnioitetaan niin fyysisellä, henkisellä, hengellisellä, emotionaalisella, seksuaalisella ja sosiaalisella tasolla. Rippikouluryhmä, jonka nuori kokee turvalliseksi, antaa tälle kokemuksen, että häntä kunnioitetaan, rakastetaan ja suojellaan juuri sellaisena kuin hän on. Turvallisessa ilmapiirissä nuori uskaltaa ilmaista mielipiteitään, ajatuksiaan ja tunteitaan ilman pelkoa siitä että joutuu nolatuksi. Kokemus rippikoulusta voi kytkeytyä nuoren kokemukseen kristinuskosta, jolloin turvalliseksi koettu rippikoulu voi mahdollistaa nuorelle kokemuksen Jumalasta elämän turvana. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 20.) Materiaalissamme olemme ottaneet ryhmäturvallisuuden huomioon siten, että ensimmäiset ryhmätunnit keskittyvät tutustumiseen, ryhmäyttämiseen ja me-hengen luomiseen. Niiden harjoitteissa ja keskusteluissa, keskitytään tutustumiseen eikä syvällisiin pohdintoihin. Rippikoulun perusjakson edetessä nuori voi harjoitteissa ottaa jo enemmän roolia ja tuoda omia mielipiteitään esiin, jos ryhmäturvallisuuden asteen koetaan nousseen.

Ready, set, GO! -materiaaliin tulevien ryhmätuntien luomista ohjasivat rippikoulusuunnitelmassa 2001 ilmaistut rippikoulun oppimistavoitteet. Ryhmätunnit on luotu rippikoulusuunnitelman 2001 pohjalta siten, että jokainen ryhmätunti sisältää elämän, uskon ja rukouksen elementtejä. Elämä näkyy ryhmätuntien aiheiden valinnassa sekä sisällöissä. Usko tulee näkyväksi ryhmätuntien sisällöissä, valituissa raamatunkohdissa ja ryhmätuntien hiljentymishetkissä. Rukous näkyy

hiljentymishetkissä. Näin rippikoulussa oleva nuori saa ryhmätunneista opetusta kristillisestä uskosta, mahdollisuuden soveltaa oppimaansa omaan elämäänsä ja mahdollisuuden hengellisen elämänsä hoitoon. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 23–26.) Rippikoulusuunnitelma 2001 ja tuleva rippikoulusuunnitelma 2017 korostavat nuorilähtöisyyttä. Niiden mukaan oppimisen tulee liittyä ja linkittyä nuoren aikaisempiin tietoihin, asenteisiin ja taitoihin. Nuoria on hyvä auttaa reflektoimaan omia kokemuksiaan ja tiedostamaan niitä suhteessa opittaviin tietoihin, taitoihin ja toimintaan. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 17–18.) Nuorilähtöisyys on kristillisen kasvatuksen kuuden ulottuvuuden ohella tärkeä lähtökohta luomallemme materiaalille.

8.2. Ready, set, GO! ja oppiminen

Luomassamme Ready, set, GO! -ryhmätuntimateriaalissa on hyödynnetty erilaisia oppimisen teorioita. Keskeisiä hyödyntämiämme oppimisen teorioita ovat konstruktivistinen oppimiskäsitys, tutkivan oppimisen malli ja toiminnallinen oppiminen. Materiaalimme sisältää myös sosiaalisen oppimisen ja humanistisen oppimiskäsityksen piiriin kuuluvan kokemuksellisen oppimisen piirteitä. Kiinnostavuuteen ja kiinnostuneisuuteen sekä motivaatioon liittyvät teemat olemme myös ottaneet huomioon luodessamme materiaaliaamme.

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen keskeinen ajatus on käsitys uuden oppimisesta jo olemassa olevan tiedon pohjalta. Nuoren aikaisemmin muodostuneet tiedolliset rakenteet ohjaavat uusien tilanteiden tulkintaa ja tiedon rakentumista. (Pruuki 2010, 62; Merenluoto 2006, 19–20.) Tutkivan oppimisen mallissa yksilöt ja yhteisöt ohjaavat omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, rakentamalla asioista omia käsityksiään ja soveltamalla yhdessä tuotettua tietoa käytännössä. Oppimisen mahdollistamiseksi tarvitaan avointa keskustelua nuoren aikaisemmista ajatusmalleista, hänen tekemistään niistä tietoiseksi, mahdollisuuksia rikastaa ja uudelleen muokata aikaisempaa tietoa sekä tarjota selkeitä ajatusmalleja siitä, miten aikaisempia ajatusmalleja voidaan muuttaa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100.) Tutkiva oppiminen ottaa huomioon oppimisen tilannesidonnaisuuden. Oppimistilanteet tulee suunnitella siten, että ne ottavat huo-

mioon kontekstin, jossa opittua tietoa tullaan käyttämään. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 119; Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 54–56.) Konstruktivistisen oppimiskäsityksen ja tutkivan oppimisen mallin mukaisesti luomamme ryhmätunnit lähtevät liikkeelle aiheeseen virittävästä osuudesta, jossa nuoret tulevat tietoisiksi omista ajatuksistaan käsiteltävään aiheeseen liittyen. Tämän jälkeen nuorille annetaan mahdollisuus rikastuttaa omia ajatuksiinsa ja käsityksiään ja sen jälkeen soveltaa niitä käytännössä. Oppimisen tilansidonnaisuuden olemme huomioineet luomalla harjoitteita, joilla on yhteys nuorten jokapäiväiseen elämään.

Toiminnallisella oppimisella tarkoitetaan nuoren aktiivista toimimista ja ajattelemista oppimisprosessin aikana. Oppimistavoitteiden saavuttamiseksi hyödynnetään monipuolisesti fyysistä toimintaa sisältäviä harjoitteita. Nuori oppii erilaisten kokemusten, elämysten ja oivallusten kautta. Hyödynnettävät työtavat voivat olla, ryhmä- ja projektitöitä, leikkejä, draamaa, digitaalisia ja taiteellisia esityksiä. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 14.) Luomassamme materiaalissa olemme hyödyntäneet draamaa improvisaationäytelmien ja rooliharjoitusten muodossa, pelejä, testejä, valokuvausta, musiikin kuuntelua ja askartelua. Käytettyjen menetelmien monipuolisuus tukee erilaisia oppijoita. Erilaisten oppimistyylien ja aistikanavien hyödyntäminen takaa kaikille mahdollisuuden oppia itselleen ominaisella tavalla ja monipuolinen pedagoginen lähestymistapa avaa rippikoulun sisältöjä perinteistä opetusta paremmin myös niille, jotka pärjäävät ilman erityistukeakin. (Heino & Kuusi 2006, 15–18, 44; Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.)

Sosiaalisen oppimisen teoriassa tarkastellaan ympäristössä vaikuttavien mallien ja esimerkkien merkitystä oppimiselle. Sosiaalisessa oppimisessa yksilö tarkkailee jonkun ihmisen tai ryhmän käyttäytymistä ja rakentaa siitä sisäisen mallin, jota hän jäljittelee. (Pruuki 2010, 59.) Rippikoulussa merkittävä osa oppimisesta tapahtuu yhteisöllisyyden kautta ja vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Isosten rooli rippikoulussa tapahtuvasta oppimisesta on todella tärkeä ja rippikouluun tulleet nuoret tarkkailevat isosten mielipiteitä, asenteita, käyttäytymistä ja uskon ilmaisua todella tarkasti. (Pruuki 2010, 59–60; Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 17.) Luomaamme materiaalia käytettäessä on isosella tärkeä rooli mielipi-

teiden ja asenteiden välittäjänä. Esimerkiksi jos isonen suhtautuu välinpitämättömästi ryhmätuntien hiljentymishetkien rukouksiin, voivat rippikoululaiset kokea, että rukous on merkityksetön. Isonen on ja saakin olla kasvamassa kristittyinä ja opettelemassa omaa tapaansa olla ja uskoa, mutta hän omalla toiminnallaan ja olemuksellaan välittää rippikoululaisille kuvaa nuoresta seurakuntalaisesta (Porkka 2005, 82–85).

Kokemuksellisen oppimisen mallissa nuoren kokemuksille ja elämyksille annetaan keskeinen rooli. Opiskelu etenee nelivaiheisena syklinä, joka lähtee liikkeelle nuoren omista kokemuksista. Niitä seuraa kokemusten refleктоiva havainnointi, jolloin nuori miettii, mitä hän tunsi ja oppi. Tämän jälkeen kokemukset käsitteellistetään ja opittua kokeillaan aktiivisesti käytännössä. (Pruuki 2010, 60–62.) Kokemuksellisen oppimisen mallia olemme hyödyntäneet soveltaen. Ryhmätuntien lähtökohtana ovat nuoren kokemukset, joita hänen on mahdollista reflektoida ryhmätunnilla. Joillain ryhmätunneista nuorelle luodaan kokemus käsiteltävästä aiheesta esimerkiksi improvisaationäytelmän avulla. Joissain tilanteissa opittua päästään aktiivisesti käyttämään ryhmätunnilla, mutta suuri osa rippikoulun aikana opitusta pääsee aktiiviseen käyttöön vasta rippikoulun jälkeen. Rippikoulun tehtävänä on vahvistaa nuorta uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on kastettu ja rohkaistaan häntä lähimmäisenrakkautteen. Nämä yleistavoitteet ohjaavat koko rippikoulun toimintaa. Rippikoulun tähtää myös siihen, että nuorta rohkaistaan osallistumaan seurakunnan toimintaan vielä rippikoulun jälkeenkin, joten osa opituista asioista tulee käyttöön vasta myöhemmin. (Rippikoulusuunnitelma 2001; 17–18, 27.)

Motivaatio näkyy toiminnan tavoitteissa ja tavoitteet säätelevät sitä mitä yksilö pyrkii tekemään. Oppimisen kannalta toiminnan tavoitteiden lisäksi tärkeää ovat keinot, joilla tavoitteisiin pyritään. Oppiminen on tehokkainta silloin kun oppija pohtii miten asia koskettaa häntä itseään tai miten asia liittyy hänen elämäänsä. (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 56–58.) Luomassamme materiaalissa olemme huomioineet motivaatioon ja oppimiseen liittyvät näkökulmat luomalla ryhmätunteja, joilla on yhteys nuoren arkipäiväiseen elämään. Jotta nuoret kokisivat motivaation lisäksi kiinnostusta ryhmätunteja kohtaan, olemme luoneet ryhmätunteja, jotka ottavat huomioon kiinnostavuuden näkökulmat. Ti-

lannekohtainen kiinnostuneisuus syntyy tietyn tilanteen ja tehtävän yhteydessä yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Universaaleina pidettyjä ominaisuuksia, jotka herättävät tilannekohtaisen kiinnostuneisuuden ovat: tehtävien piirteiden yllätyksellisyys, konkreettisuus, uutuus ja intensiivisyys. (Tapola & Veermans 2006, 69.) Luomassamme materiaalissa olemme tehneet erilaisia teemoja ja erilaisia toiminnallisia menetelmiä hyödyntäviä ryhmätunteja, jotta rippikoululaiset kokevat koko rippikoulun perusjakson ajan kiinnostusta ryhmätunteja kohtaan. Jumala ja usko ovat abstrakteja asioita, mutta nuorten ikävaiheeseen kuuluu ajattelutaitojen kehittyminen ja asioiden hahmottaminen entistä abstraktimmin (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 128–129). Olemme pyrkineet kuitenkin käsittelemään Jumalaa ja uskoa mahdollisimman konkreettisella tasolla, jotta kiinnostuneisuus voi syntyä.

8.3 Ready, set, GO!:n ryhmätunnit

Ready, set, GO! -ryhmätuntimateriaalissa on 10 ryhmätuntia. Ryhmätunnit koostuvat Let's start! -lämmittelyosuudesta, Action-osuudesta, jossa on jokin toiminnallinen harjoitus, sekä hiljentymishetkestä, jossa rukoillaan ryhmän valmiiseen rukouspohjaan täydentämä rukous. Jokainen ryhmätunti sisältää Did you know? -infolaatikon, jonka tehtävänä on antaa lisää tietoa kyseessä olevan ryhmätunnin aiheeseen, raamatunkohtaan tai käytettyyn työskentelytapaan. Materiaali sisältää ryhmätuntien lisäksi myös ohjeet materiaalia käyttäville työntekijöille ja isosille, tarvikelistan jokaista ryhmätuntia varten, liitteet jotka sisältävät tulostettavat harjoitukset sekä lähteet, jossa kerromme mitä teoksia olemme käyttäneet ja mitä harjoitteita olemme soveltaneet ryhmätuntiemme toiminnallisiin harjoitteisiin.

Jokaisen ryhmätunnin olemme luoneet ja suunnitelleet itse. Olemassa olevia materiaaleja ja harjoituksia olemme muokanneet omaan käyttöömme sopiviksi. Jokaisen ryhmätunnin rukouksen olemme luoneet itse. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme yksityiskohtaisemmin mitkä ovat ryhmätuntien tavoitteet, perustelemme ryhmätunneissa tekemiämme valintoja ja tuomme julki mitä olemassa

olevia materiaaleja olemme hyödyntäneet luodessamme omaa ryhmätuntimateriaaliamme.

8.3.1 Tullaan tutuiksi

Tullaan tutuiksi -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Tullaan tutuiksi ryhmätunnin tavoitteena on tutustua omaan isosesta ja rippikoululaisista koostuvaan isosryhmään, hassutella, luoda hyvää ilmapiiriä ja mennekeä. Ryhmätunti aloittaa isosryhmän ryhmäytymisprosessin. Tavoitteena on saada aikaan turvallinen ryhmä, jossa jokainen ryhmäläinen kokee, että saa olla juuri sellainen kuin on. Turvallisuuden kokemus ryhmässä koostuu viidestä osatekijästä. Nämä ovat luottamus, hyväksyntä, avoimuus, tuen antaminen sekä sitoutuminen. (Aalto 2000, 15–17.)

Tullaan tutuiksi on isosryhmätunneista ensimmäinen, joten Let's start! -osiossa käydään läpi isosryhmän tarkoitus, kuinka usein ryhmän kanssa tavataan, mitä ryhmässä tehdään ja mikä on ryhmän tavoite. Tämä on tärkeää, jotta jokainen ryhmästä tietää minkälaiseen ryhmätoimintaan on sitoutumassa (Aalto 2000, 15–17). Ryhmän tavoitteen ilmaiseminen on tärkeää, sillä oppimisprosessit ovat aina tavoiteohjautuneita. Rippikoulun isosryhmätunnit ovat avoimia oppimisympäristöjä. Avoimissa oppimisympäristöissä oppilaalle annetaan enemmän vastuuta tavoitteiden asettamisesta ja niihin suuntautumisesta. Isosen on kuitenkin hyvä ilmaista, millaisesta oppimisesta ryhmätunnissa on kyse. Näin rippikoululaiset saavat käsityksen siitä, millaisesta oppimisen ryhmätunneilla on. (Tapola & Veermans 2006, 66–68.) Let's start! -osiossa tehdään ryhmälle kolme ohjetta. Did you know? -laatikosta saa vinkkejä näiden ohjeiden luomiseen. Laatikossa on esitelty, miten turvallisen ryhmän jäsenet käyttäytyvät ja toimivat suhteessa toisiinsa. Näiden turvallisen ryhmän ominaispiirteiden valossa ryhmä voi lähteä suunnittelemaan ohjeita, joiden avulla voivat edistää ominaispiirteiden toteutumista omassa isosryhmässään. Ohjeiden tarkoituksena on omalta osaltaan olla luomassa ryhmäturvallisuutta. Mahdollisten ongelmien syntyessä isosen voi ottaa yhdessä luodut ohjeet esiin ja muistuttaa ryhmää siitä, että jokainen on

sitoutunut ohjeiden noudattamiseen ja, että niiden tarkoitus on taata jokaiselle hyvä ja turvallinen olo ryhmässä. (Aalto 2000, 15–17.)

Action-osuudessa on kolme lappua harjoitus sekä meidän ryhmä -tarina, jotka olemme itse luoneet. Rippikoulun isosryhmätunti on vuorovaikutuksellinen oppimistilanne. Jotta ryhmä voi toimia yhdessä, tulee heidän tutustua toisiinsa. Yhteishengen syntymisellä ja yhteistyön sujuvuudella on suuri merkitys oppimisen kannalta. Toiminnallisuus ryhmätuntitilanteessa lisää me-henkeä ja yhteenkuuluvuutta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 30.) Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan käytännön yhteisöissä syntyy jatkuvasti yhteisiä tarinoita, käsitteitä ja tulkintoja, joita voidaan nimittää toiminnan välineistöksi. Kolme lappua Meidän ryhmä -tarina voi olla osaltaan luomassa ryhmälle omia sisäpiirivitsejä eli toiminnan välineistöä. (Pruuki 2010, 60).

Hiljentymishetki keskittyy ryhmätunnin aiheen ympärille. Rukouksessa ryhmä pyytää Jumalalta apua ja tukea ryhmän yhteishengen luomiseen ja pyytää siunausta tulevalle viikolle. Rukous on tärkeä ottaa alusta asti mukaan jokaiseen rippikoulun tilanteeseen. Rippikoulun muiden yhteisten tilanteiden lisäksi myös ryhmätunneilla opetellaan sitä mitä ja millaista rukous voi olla. Ryhmätuntien rukoukset tuovat nuorille näkyväksi sen, että rukous voi keskittyä nuoren ajankohtaisiin ajatuksiin ja olla nuorten puhetyylille ominaista. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 19; Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 10–11.)

8.3.2 Kuka minä olen?

Kuka minä olen? -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Kuka minä olen -ryhmätunnin tavoitteena on pohtia millainen minä olen, lisätä itsetuntemusta ja auttaa nuorta näkemään itsensä Jumalan luomana ja siksi arvokkaana. Ryhmätunti vastaa rippikoulusuunnitelman 2001 ilmaisemiin nuoren elämään liittyviin sisältöihin. Ryhmätunti keskittyy nuoren kehitysvaiheen kysymyksiin arvoista, ihanteista ja identiteetistä sekä auttaa nuorta miettimään ajankohtaisia ja tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä elämäntapavalinnoista. Elä-

män peruskokemuksiin liittyviä teemoja ryhmätunnissa ovat elämän mielekkyys ja oikeudenmukaisuus. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.)

Let's start! -osuudessa tehdään Jos tavarani puhuisivat -harjoitus. Harjoitus on sovellus Leskisen (2009, 63) Merirosvolaivan esineet heräävät yöllä eloon -harjoituksesta. Harjoitus on toiminnallinen ja minä-aiheeseen virittävä. Harjoitus antaa nuorelle mahdollisuuden tarkastella itseään, sitä kuka ja millainen on. Ryhmäprosessi ei ole vielä kovin pitkällä, joten nuori ei ehkä koe ryhmää vielä turvalliseksi tai luota vielä täysin ryhmän muihin jäseniin (Aalto 2000, 16). Tällä roolityöskentelyllä annetaan nuorelle mahdollisuus kertoa itsestään, ikään kuin ulkopuolisen silmin. (Pruuki 2010, 145–149). Ryhmätuntiin on valittu roolityöskentely myös siitä syystä, että draaman keinoin tapahtuva työskentely edistää nuoren ilmaisukykyä ja vuorovaikutustaitoja. Ryhmätunneissa tärkeää on yhteisöllisyys ja toiminnallisten menetelmien kautta lisätään ryhmän me-henkeä ja yhteenkuuluvuutta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016; 14, 30.)

Action- osuudessa nuoret kuuntelevat ensin kappaleen ”Mestaripiirros”, jossa kuvataan Jumalaa luomassa ihmistä. Musiikki luo kuulijaan aina tiettyjä mielikuvia ja tunteita, jolloin sillä voi pyrkiä vaikuttamaan ryhmätunnin ilmapiiriin. Musiikkia käytetään ryhmätunnilla oppimisen virikkeenä. Se johdattaa käsiteltävään aihepiiriin, jonka jälkeen voidaan ryhmässä keskustella kappaleesta nousseista ajatuksista ja tunteista (Pruuki 2010, 141.) Kappaleen jälkeen ryhmä lukee Psalmista 139 jakeet 1–18. Valittu Psalmi kuvaa sitä, kuinka Jumala on luonut ihmisen ja ollut hänen kanssaan jo elämän ensihetkestä saakka. Rippikoulusuunnitelma 2001 määrittää yhdeksi kirkon uskoon liittyväksi tavoitteeksi sen, että nuori tuntee Jumalan Isänä ja Luojana ja että hän löytää ainutkertaisuutensa ihmisenä ja osana luomakuntaa. Psalmiin 139 valinta vastaa tähän kirkon uskoon liittyvään tavoitteeseen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.) Musiikin kuuntelun ja Psalmiin lukemisen lisäksi ryhmätunti sisältää keskustelukysymyksiä. Keskustelussa nuori voi oppia perustelemaan kantojaan, kuuntelemaan muita ja kyselemään asioita (Pruuki 2010, 119–121.) Parhaimmillaan keskustelu voi edetä aidoksi dialogiksi. Dialogisuuteen sisältyy ajatus, että kukaan ei omista totuutta vaan ollaan yhdessä matkalla sitä kohti. Pyrkimys ymmärtää yhdessä on keskeistä dialogissa, mutta se ei edellytä ajatusten tai lähtökohtien

samankaltaisuutta, vaan yksilöllisyyden ja erilaisuuden kunnioittamista. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 16–17.) Did you know? -laatikko on tarkoitettu käytäväksi läpi keskustelukysymyksen aikana. Sanan ihme määrittely voi olla hankalaa ja infolaatikko antaa pohjaa sille, miten sanan ”ihme” voisi määritellä.

Hiljentymishetkessä ikään kuin kootaan yhteen kaikki tunnin aikana käsitelty. Rukouksessa kiitetään Jumalaa tekemästään luomistyöstä sekä kiitetään hyvistä ominaisuuksista, joita Jumala on antanut. Rukous tuo esiin kysymykset siitä kelpaanko minä ja mitä vahvuuksia minulla on. Rukous tuo näkyväksi myös ihmisen kokonaisvaltaisuuden, sillä Jumalalta pyydetään siunausta ajatuksiin, tunteisiin ja kehoon. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26).

8.3.3 Perhe on pahin?

Perhe on pahin? -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Tavoitteena ryhmätunnilla on pohtia, millaisia erilaisia perheitä on olemassa, perheen keskinäistä vuorovaikutusta sekä sitä, mikä on perheen merkitys minulle. Ryhmätunti vastaa rippikoulusuunnitelman 2001 ilmaisemiin nuoren elämään liittyviin tavoitteisiin. Ryhmätunnilla pohditaan nuoren kehitysvaiheeseen liittyviä kysymyksiä itsenäistymisestä, vanhemmista irrottautumisesta, toimivan suhteen luomisesta omiin vanhempiin ja rajojen merkityksistä. Ryhmätunti keskittyy myös nuorten ajankohtaisiin ja tulevaisuuteen suuntaaviin kysymyksiin kulttuurista ja elämäntapavalinnoista. Elämänperuskokemuksiin liittyvistä kysymyksistä keskitytään kysymyksiin elämän mielekkyydestä, elämäkulusta ja elämänkaaresta. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.)

Let's start! -osuudessa keskustellaan perheistä ja oman perheen perinteistä. Keskustelukysymysten on tarkoitus olla aiheeseen virittäviä ja tehdä nuori tietoiseksi omista ajatuksistaan. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100). Keskustelussa nuori voi oppia perustelemaan kantojaan, kuuntelemaan muita ja

kyselemään asioita (Pruuki 2010, 119–121.) Parhaimmillaan keskustelu voi edetä aidoksi dialogiksi. Dialogisuuteen sisältyy ajatus, että kukaan ei omista totuutta vaan ollaan yhdessä matkalla sitä kohti. Pyrkimys ymmärtää yhdessä on keskeistä dialogissa, mutta se ei edellytä ajatusten tai lähtökohtien samankaltaisuutta, vaan yksilöllisyyden ja erilaisuuden kunnioittamista. (Rippikoulu-suunnitelma luonnos 2017, 16–17.)

Action-osuudessa hyödynnetään improvisointia. Did you know? -laatikko esittelee improvisaation määritelmän, jotta jokaiselle on selvää, mitä improvisaationäytelmällä tarkoitetaan. Nuoret improvisoivat ennalta määrättyjä tilanteita, jotka liittyvät nuoren ja nuoren perheen kanssa tapahtuvaan kanssakäymiseen. Harjoitus on sovellus Leskisen (2009, 66) Ajatusten lukua -harjoituksesta. Tarkoituksena on, että nuoret saavat uusia näkökulmia käsiteltäviin tilanteisiin rooleihin eläytymisen kautta. Nuoret pääsevät kokeilemaan miltä tuntuu eläytyä muiden perheenjäsenten esimerkiksi vanhemman rooliin, kun keskustelun aiheena ovat kotiintuloajat. (Pruuki 2010, 145–149.) Improvisaatioesityksissä nuoret oppivat ilmaisu- ja esiintymistaitoja, kuten kehon asennon, äänen, ilmeiden, eleiden ja liikkeen yhdistämistä puheilmaisuun. (Leskinen, 2009, 61.) Draaman keinoin tapahtuva työskentely edistää nuoren ilmaisukykyä ja vuorovaikutustaitoja. Ryhmätunneissa tärkeää on yhteisöllisyys ja toiminnallisten menetelmien kautta lisätään ryhmän me-henkeä ja yhteenkuuluvuutta. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016; 14, 30.) Edellä mainittujen syiden lisäksi isoset toivoivat ideointi-illassa näytelmien kautta tapahtuvaa työskentelyä.

Action-osuudessa jokaisen improvisaationäytelmän jälkeen pohditaan millainen suhde hahmoilla on, vallitseeko heidän välillään kunnioittava suhde ja miten se näkyy, millä keinoin hahmot ratkaisevat ongelmatilanteita sekä ymmärsivätkö hahmot toisiaan ja mikä siihen vaikutti. Tutkivan oppimisen mukaan käsitteellisen muutoksen tukemiseksi tarvitaan avointa keskustelua oppijan aikaisemmista ajatusmalleista, hänen tekemistään niistä tietoiseksi, mahdollisuuksia rikastaa ja uudelleen muokata aikaisempaa tietoa sekä tarjota selkeitä ajatusmalleja siitä, miten aikaisempia ajatusmalleja voidaan muuttaa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100.) Näytelmien ja niihin liittyvien pohdintojen tarkoituksena on tutkivan oppimisen mukaisesti tehdä nuori tietoiseksi omista ajatus- ja toiminta-

malleistaan sekä luoda mahdollisuus rikastaa ja uudelleen muokata ajatuksiaan ja toimintamallejaan suhteessa omaan tapaansa olla vuorovaikutuksessa perheenjäsentensä kanssa. Oppiminen on aina tilannesidonnaista, joten näytelmien aiheita tilanteita valittaessa on pyritty luomaan mahdollisimman aidon tuntuista tilanteita, jotta nuorella olisi valmiudet siirtää oppimansa ja oivaltamansa asiat aitoihin arkielämän konteksteihin. (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 54–56.) Tällaisten näytelmien avulla nuoret voivat eläytyä vanhemman rooliin. On mahdollista, että eläytymällä vanhemman rooliin nuoren käsitykset joistain asioista voivat muuttua. Esimerkiksi käsitykset siitä, miksi on olemassa sääntöjä, kuten kotiintuloajat, voivat muuttua ja nuori voi saada uusia näkökulmia asioihin. Nuori saattaa improvisaation keinoin ymmärtää, etteivät vanhemmat keksi sääntöjä kiusatakseen nuorta, vaan tekevät sen, koska välittävät tästä. Tällaisten näkökulmien avulla nuori saa ymmärrystä vanhempiaan kohtaan ja tästä voi seurata kunnioitusta vanhempia kohtaan.

Action-osuuden lopuksi käsitellään kysymykset anteeksi antamisesta ja saamisesta. Ne kuuluvat oleellisena osana käsitykseen kristinuskon Jumalasta ja Jeesuksen ristinkuoleman merkityksestä (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24–26). Nuorten on hyvä pohtia mikä merkitys anteeksi antamisella ja saamisella on hänen omassa elämässään sekä miten ne liittyvät uskoon.

Hiljentymishetki keskittyy ryhmätunnin aiheeseen. Rukouksessa nuoret saavat mahdollisuuden kiittää Jumalaa perheistään ja vanhemmistaan. Nuoret saavat itse pohtia mistä haluaisivat vanhempiaan rukouksessa erityisesti kiittää ja mitä pyytää heiltä. Rukous tuo esiin kysymykset siitä, että aina perheiden yhteiselo ei ole sopuisaa sekä kiireen ja väsymyksen keskellä voi syntyä turhiakin riitoja. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26).

8.3.4 Mitä on olla ystävä?

Mitä on olla ystävä? -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Mitä on olla ystävä? -ryhmätunnin tavoitteena on pohtia omia ystävyssuhteita: millainen ystävä on itse muille ja mitä ystäviltä toivoo. Tavoitteena on miettiä, millaiset asiat vaikuttavat ystävyssuhteiden syntymiseen ja mitkä asiat ovat ystävyssuhteissa merkityksettömiä. Ryhmätunnilla pohditaan nuoren kehitysvaiheeseen liittyviä kysymyksiä kavereihin liittymisestä, suhteesta omaan ja toisen seksuaalisuuteen, arvoista ja ihanteista sekä rajojen merkityksistä. Ryhmätunnilla keskitytään nuorten ajankohtaisiin ja tulevaisuuteen suuntaaviin kysymyksiin nuorisokulttuurista, harrastuksista, kulutuksesta, muodista, viihteestä, mediasta ja elämäntapavalinnoista.

Let's start! -osion keskustelukysymykset ovat aiheeseen virittävä ja niiden tarkoituksena on palauttaa mieleen ystävyteen liittyviä ajatuksia ja tuntemuksia. Tässä ryhmätunnissa hyödynnetään soveltaen kokemuksellisen oppimisen ja tutkivan oppimisen mallia. Let's start! -osio keskittyy nuoren aikaisempiin kokemuksiin ystävydestä ja nuoret tulevat tietoisiksi aikaisemmista ajatusmalleistaan. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100; Pruuki 2010, 60–62.)

Action-osuuden ystävysspelissä nuoret pääsevät refleктоimaan kokemuksiaan ystävydestä. (Pruuki 2010, 60–62.) Ystävysspeli on sovellus Tynkkysen (1993) Kestääkö kaveruus -harjoituksesta. Kokemuksellisen oppimisen toinen vaihe on omien kokemusten refleктоiva havainnointi. Nuorilla on kokemuksia siitä, mitä on ystävyys, minkälainen on hyvä ystävyssuhde ja millainen ystävyssuhde toimii. Ystävysspelissä nuoret tulevat tietoisemmiksi omista käsityksistään, arvomaailmastaan sekä ihanteistaan (Rippikoulusuunnitelma 2001, 23–24). Peliä pelatessaan nuorilla on mahdollisuus rikastaa ja uudelleen muokata käsityksiään ystävyssuhteista ja toimivan ystävyssuhteen piirteitä. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100)

Action-osuudessa pelin ja keskusteluiden jälkeen ryhmä lukee Raamatusta vertauksen Laupiaasta samarialaisesta, joka löytyy Luukkaan evankeliumista lu-

vusta 10 jakeista 25–37. Kyseinen raamatunkohta on valittu ryhmätuntiin siksi, että rippikoulun yleistavoitteeseen kuuluu, että nuori kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 17). Did you know? -laatikossa kerrotaan taustoitusta vertaukselle kertomalla syitä sille, miksi pappi ei pysähtynyt auttamaan avun tarpeessa olevaa miestä. Laatikko luetaan Raamatun lukemisen jälkeen. Raamatunkohdasta nuoret löytävät rakkauden kaksoiskäskyn sekä saavat mahdollisuuden pohtia keitä ovat lähimmäisemme ja kuinka lähimmäisenrakkaus ilmenee. Raamatunkohta tarjoaa nuorille ehkä uudenlaisen kuvan siitä, ketkä ovat nuoren lähimmäisiä ja kuinka lähimmäisiä tulisi kohdella. Nuori saa mahdollisuuden muuttaa aikaisempia ajatusmallejaan tai rikastaa jo olemassa olevia ajatusmallejaan. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2005, 100; Merenluoto 2006, 19–20).

Hiljentymishetkessä kiitetään ystäväistä ja nuoret saavat mahdollisuuden mainita nimeltä ystäviään, joista haluavat kiittää Jumalaa ja joille haluavat pyytää siunausta. Rukous nostaa esiin myös ajatukset siitä, että yhdessä eläminen ei aina ole helppoa ja joskus lähimmäistä on vaikea rakastaa. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26)

8.3.5 Valintojen maailma

Valintojen maailma -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Ryhmätunnin tavoitteena on pohtia mikä omassa elämässä on tärkeää, oppia pohtimaan eettisiä valintoja ja perusteluita niille. Rippikoulun eettisen opetuksen tarkoituksena on nuorten harjaannuttaminen arvioimaan elämäntilanteisiin sisältyviä moraalisia kysymyksiä (Rippikoulusuunnitelma 2001, 8-10). Ryhmätunnilla keskitytään nuoren kehitysvaiheeseen liittyviin kysymyksiin arvoista, ihanteista ja omatunnosta. Ryhmätunti keskittyy nuoren ajankohtaisiin ja tulevaisuuteen suuntaaviin kysymyksiin elämäntapavalinnoista ja kulutuksesta. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24)

Let's start! -osiossa tehdään arvohuutokauppa. Ennen varsinaista tehtävää luetaan Did you know? -laatikko. Laatikossa määritellään mikä on arvo, jotta nuoret ymmärtävät mitä sanalla arvo tarkoitetaan ja voivat lähteä pohtimaan itselleen tärkeitä asioita. Arvohuutokauppa on sovellus Koiviston, Paalanteen ja Siukkosken (2010, 95–96) Arvohuutokauppa-harjoituksesta. Arvohuutokaupan tarkoituksena on tehdä nuoret tietoisiksi arvostamistaan ja tärkeänä pitämistään asioista. Tämä harjoitus on valittu ryhmätuntiin siksi, että rippikoulu on arvojen ja ihanteiden tarkistamisen aikaa (Rippikoulusuunnitelma 2001, 23). On siis tärkeää, että nuoret saavat mahdollisuuden pohtia omia arvojaan ja ihanteitaan. Tämän jälkeen luetaan Raamatusta Matteuksen evankeliumista luvusta kuusi jakeista 19-24 Jumalasta ja mammonasta. Raamatunkohta on valittu ryhmätuntiin, koska se nostaa esiin kysymykset materian eli tavaran ja aineellisten arvojen merkityksestä. Toinen valittu raamatunkohta on ensimmäisestä kirjeestä Timoteukselle luvusta kuusi jakeista 6-10. Raamatunkohta on valittu ryhmätuntiin, sillä siinä puhutaan rahasta ja siitä, mitä rahan havittelu voi saada aikaan. Raamatunkohdan tarkoitus on saada nuoret pohtimaan rahan ja omistamisen merkitystä, onko tärkeää omistaa paljon vai käyttää omistamaansa esimerkiksi lähimmäisten hyväksi.

Action-osuudessa isosryhmä jaetaan puoliksi ja molemmat ryhmät saavat luoda kuvitteellisen henkilöahmon, jonka kautta lähdetään pohtimaan muutamia eettisiä kysymyksiä ja valintoja. Nuoret pääsevät käyttämään taiteellisia lahjojaan ja luovuuttaan piirtäessään ja luodessaan henkilöahmoa. Hahmon luominen ja piirtäminen virittävät nuoria tulevaan työskentelyyn (Pruuki 2010, 138–141). Hahmon luotuaan nuoret pohtivat erilaisia tilanteita, joissa hahmo joutuu käymään eettistä pohdintaa. Oppimisen tilannesidonnaisuus on huomioitu luomalla tilanteet sellaisiksi, että ne voisivat vastata todellisia elämäntilanteita (Rauste-Von Wright, Von Wright & Soini 2003, 54–56). Näin tilanteet antavat nuorelle mahdollisuuden pohtia miten hän itse toimisi, jos kohtaisi vastaavanlaisen tilanteen omassa arkielämässään. Roolityöskentelyn ja keskustelun kautta nuoret oppivat perustelemaan kantojaan, kuuntelemaan muita ja kyselemään asioita (Pruuki 2010, 119–121). Kysymysten jälkeen käydään vielä läpi millaisia ohjeita Raamatusta löytyy eettisiin pohdintoihin. Nuoret lukevat kultaisen säännön, 10

käskyä ja rakkauden kaksoiskäskyn. Kohdat on valittu ryhmätuntiin siksi, että nuoret huomaavat, että Raamatustakin löytyy ohjeita ja neuvoja eettisiin kysymyksiin ja neuvoja yhdessä elämiseen.

Hiljentymishetkessä keskitytään ryhmätunnin teemaan. Rukouksessa nuoret pohtivat mitä pieniä arkisia valintoja he joutuvat tekemään päivittäin sekä mitä suuria ja vaikeita valintoja he voivat kohdata. Rukouksessa nuoret pyytävät apua Jumalalta siihen, että he päivittäin muistaisivat mikä on heille tärkeää ja arvokasta ja toimisivat sen puolesta. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26).

8.3.6 Minä ja luonto

Minä ja luonto -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Minä ja luonto -ryhmätunnin tavoitteena on haastaa nuoret näkemään luonto arvokkaana luomistyönä ja pohtimaan ihmisten vastuuta luonnosta. Ryhmätunnin aikana nuoret miettivät myös, mitä voisivat itse tehdä luonnon hyväksi. Rippikoulusuunnitelman 2017 mukaan nuoren tulisi rippikoulussa oppia ymmärtämään, mikä on hänen vastuunsa kristittyinä kirkossa ja yhteiskunnassa, mutta myös suhteestaan luomakuntaan (Rippikoulusuunnitelma 2017.) Ryhmätunti keskittyy nuoren kehitysvaiheiden kysymyksiin arvoista ja ihanteista sekä auttaa nuorta miettimään tämän ajankohtaisia ja tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä ympäristöstä, luonnosta, kulutuksesta, elämäntavoista ja vastuullisuudesta (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24).

Let's start! -osion kulutustottumustesti virittää nuoria isosryhmätunnin teeman ääreen. Testien avulla voidaan tarkastella nuoren käsityksiä ja asenteita kulutuksesta. Testin avulla nuori voi helposti tutustua käsiteltäviin aiheisiin tai palauttaa mieleen jo aikaisemmin opittua. (Pruuki 2010, 116–119, 129–130.) Nuori pohtii kysymystä siitä, miksi luontoa tulisikaan kunnioittaa. Let's start! -osuudessa luetaan myös tunnin Did you know? -laatikko, jossa kerrotaan tapoja

ekologiseen ruokailuun. Näistä nuoret voivat poimia konkreettisia ideoita, miten voivat vaikuttaa ekologisuuteensa.

Action-osuuden valokuvaustehtävä oli isosten erityinen toive. Valokuvaamisen avulla nuoret saavat käyttää luovuuttaan. Kuvien kautta nuoren voi olla helpompi ilmaista ajatuksiaan, kuin sanallisen ilmaisun kautta (Pruuki 2010, 138–141). Kuvaamalla nuori voi pohtia sitä, mitä luonto juuri hänelle merkitsee. Valokuvaus antaa nuorelle mahdollisuuden olla kosketuksissa luontoon.

Action-osuudessa valokuvaustehtävän jälkeen luetaan Raamatusta ensimmäisestä Mooseksen kirjasta luvusta 2 jakeet 4–15. Tämän luomiskertomuksen kohdan pohjalta keskustellaan siitä, mitä Raamattu sanoo ihmisten vastuusta luontoa kohtaan. Kertomuksesta nousee esiin, että Jumala on antanut ihmisille tehtävän pitää huolta luonnosta. Nuori on Let's start! -osuudessa ja Action-osuuden aikana virittäytynyt aiheeseen ja voi pohtia sitä, millaisilla tavoilla ja teoilla voisi itse ottaa luonnon paremmin huomioon. Rippikoulusuunnitelman 2001 mukaan yksi kirkon uskoon liittyvistä tavoitteista rippikoulussa on opettaa nuori näkemään itsensä myös osana luomakuntaa. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 21) Tunnin aikana nuori voi ymmärtää, että luonnosta huolehtiminen vaikuttaa myös hänen hyvinvointiinsa luomakunnan osana. Kokemusperäinen kosketus luontoon, tässä tapauksessa valokuvauksen avulla, lujittaa nuoren yhteenkuuluvuuden tunnetta luomakuntaan (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 28).

8.3.7 Kuin kalat verkossa

Kuin kalat verkossa -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Kuin kalat verkossa -ryhmätunnin tavoitteena on, että nuoret pohtivat omaa sosiaalisen median ja netin käyttöä sekä havaitsevat, miten hengellisen elämän hoitaminen voi olla läsnä verkossa. Ryhmätunti keskittyy nuoren kehitysvaiheiden kysymyksiin ikätovereista, arvoista ja ihanteista, identiteetistä, rajoista sekä omatunnosta. Lisäksi tunnilla pohditaan nuoren ajankohtaisia ja tulevaisuuteen

viittaavia kysymyksiä nuorisokulttuurista, muodista, viihteestä, mediasta ja teknologiasta. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.) Rippikoulusuunnitelmassa 2017 nähdään teknologian merkitys ja vaikutus myös rippikoulutyössä. Teknologian käyttö oppimisympäristönä on nuorille usein jo entuudestaan tuttua ja siksi sitä tulisi hyödyntää myös rippikoulussa. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 44.)

Let's start! -osuus koostuu virittelevästä keskustelusta. Keskustelun tarkoitus on, että nuoret tulevat tietoisiksi omista asenteistaan sosiaalista mediaa ja internetin käyttöä kohtaan. Keskustelun aluksi luetaan Did you know? -laatikko, joka määrittelee mikä on sosiaalinen media. Näin määritelmä on jokaiselle nuorelle selvä asiaa käsitellessä. Parhaassa tapauksessa keskustelu voi edetä dialogiksi, jossa nuori voi oppia kuuntelemaan muita ja myös ymmärtämään eriäviä näkökulmia, kuten sitä, ettei joku nuori ehkä käytäkään sosiaalista mediaa. (Pruuki 2010, 119–121.) Virittelevässä keskustelussa pohditaan myös hengellisyiden näkymistä sosiaalisessa mediassa ja nuorten ajatuksia siitä.

Action-osuudessa nuorten luovuudelle annetaan tilaa. Sosiaalinen media on suurelle osalle nuoria luontainen paikka olla. Työskentelyssä nuoret voivat tehdä havainnon, että myös hengellisyys ja hartauselämä voivat kuulua sosiaaliseen mediaan. Raamatun tekstien miettiminen ja niihin sopivien kuvien ottaminen tai etsiminen pitävät yllä nuoren pohdintaa käsiteltävästä aiheesta (Pruuki 2010, 13–141). Samalla nuoret kokeilevat itse millaista olisi tuottaa hengellistä sisältöä sosiaaliseen mediaan ja voivat pohtia, millaisia tunteita se heissä herättää. Tuotetut sisällöt voi halutessaan julkaista.

Tämän ryhmätunnin hiljentymishetki poikkeaa hieman muista tunneista, sillä ryhmälle annetaan kaksi vaihtoehtoa. Tarkoituksena tällä valinnalla on antaa nuorille mahdollisuus tarkastella, millaisia välineitä hengellisen elämän hoitamiseen internetistä voi löytyä. Tämä voi rohkaista nuoria hoitamaan hengellistä elämäänsä internetin avulla vielä rippikoulun jälkeenkin. Rippikoulun hengellisen elämän tulee olla monimuotoista, jotta monenlaisilla nuorilla on mahdollista löytää oma tapansa hoitaa hengellistä elämäänsä (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 50). Muiden ryhmätuntien tapaan lopussa on myös mahdollista täyttää yhteinen rukous ja lukea se ääneen. Rukous kokoaa yhteen tunnilla käsitel-

tyjä aiheita ja nostaa esiin erilaisia näkökulmia netin käyttöön liittyen. Rukous nostaa esiin kysymykset siitä, miksi netti ja sosiaalinen media ovat tärkeitä ja sitä, millaisia riskejä sen käyttöön mahdollisesti liittyy.

8.3.8 Kun suru kohtaa

Kun suru kohtaa -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Kun suru kohtaa -tunnin tavoitteena on, että nuori pohtii niitä asioita, jotka aiheuttavat surua sekä surun erilaisia ilmenemismuotoja. Nuoren on mahdollista havaita, että suru on tunne, joka voi ilmetä monin eri tavoin ja suremiselle ei ole vain yhtä oikeaa tapaa. Surun, ahdistuksen tunteiden, luopumisen, menetyksen, kärsimyksen ja kuolemankin käsittely kuuluu rippikoulusuunnitelman 2001 mukaan keskeisenä sisältönä nuoren elämän peruskysymyksien joukkoon (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24). Ryhmäprosessin tunteminen on oleellista rippikoulun suunnittelun kannalta. Ryhmän tilanne ja turvallisuuden tunne ryhmässä vaikuttaa siihen, millaisia asioita tunneilla voi työstää. Esimerkiksi tällainen tunti, jossa puhutaan nuorten henkilökohtaisista tunteista ja kokemuksista, teeman suru äärellä, tulee sijoittaa sellaiseen vaiheeseen perusjaksoa, jossa ryhmä jo luottaa toisiinsa (Rippikoulusuunnitelma 2001, 14.) Turvallisessa ryhmässä nuori kokee saavansa olla juuri sellainen kuin on ja uskaltaa tuoda omia mielipiteitään ja kokemuksiaan esiin (Aalto 2000, 15–17).

Let's start! -osuudessa tehdään Suru tuolilla -harjoitus. Se on sovellus Mare Kinasen (2009, 105–106) Mitä sanoisit surulle -harjoituksesta. Harjoituksen tavoitteena on, että nuori oppii sanoittamaan millaisia tunteita suru hänessä itsessään herättää. Nuoret pohtivat myös, miten suru vaikuttaa heihin ja miten he ilmentävät surua. Harjoituksessa nuoret kuulevat toistensa vastauksia. Heidän on mahdollista havaita, ettei suremiseen ole yhtä oikeaa tapaa, vaan ihmiset voivat surra ja ilmentää suruaan monin tavoin. Did you know? -laatikko luetaan kun nuorten keskustelu alkaa hiipua. Infolaatikko kertoo siitä, että Jeesus on kerran ollut ihminen hänkin ja tietää siksi ihmisten surut ja murheet. Laatikko

antaa uusia näkökulmia surun kokemiseen ja tuo näkyväksi Jeesuksen merkitystä sekä sitä miksi Jumala voi ymmärtää miltä meistä tuntuu.

Action-osuudessa nuoret tekevät lyhyitä improvisaationäytelmiä erilaisista tilanteista, joihin liittyy surua ja mielihahaa. Näytelmissä nuoret voivat toimia kuin olisivat joku muu. Nuoret pyrkivät eläytymään sen roolihahmon ajatuksiin ja tunteisiin, jota esittävät. (Pruuki 2010, 146–147.) Jokaisessa näytelmässä on kaksi henkilöä, jotka saavat ensin isoselta tunnekortin. Nuoret eivät kerro tunnetta ääneen, vaan pyrkivät esittämään improvisoidun näytelmän niin, että mukailevat tunnetta. Muut ryhmäläiset yrittävät arvata mikä tunne on kyseessä. Näytelmien jälkeen keskustellaan siitä, oliko tunnekorttien tunteisiin helppo eläytyä ja poikkesivatko tunteet sellaisista, joita nuoret yleensä kokevat kohdatessaan surullisia asioita. Tunteiden ja näytelmän herättämien ajatusten purkaminen on tärkeää erityisesti improvisaatiossa, sillä sitä ei ole käsikirjoitettu eikä sen etenemistä voi ennustaa (Pruuki 2010, 146–147). Action-osuuden Raamatunkohdat valitsimme sillä perusteella, että niissä puhutaan surusta ja siitä kuinka surusta voi selvitä. Nämä raamatunkohdat tukevat kristillisen kasvatuksen huolenpidollisen ja kokemuksellisen ulottuvuuden toteutumista, painottaen turvallisuuden tunnetta ja oppia rakastavasta Jumalasta (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

Hiljentymishetkessä nuoret mainitsevat joitakin asioita, mitä aiheuttavat heille surua sekä rukoilevat edesmenneiden rakkaidensa puolesta. Rukous nostaa esiin myös toiveen siitä, että rakkaat on mahdollista nähdä vielä kerran taivaassa. Rukouksessa kiitetään siitä, että Jumala on luvannut pysyä rinnallamme surun, mutta myös ilon hetkillä. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26).

8.3.9 Tulevaisuus

Tulevaisuus-ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Tulevaisuus-ryhmätunnin tavoitteena on, että nuori pohtii, mitä hän elämältään haluaa, mitä hänestä tulee isona ja mitä on hyvä elämä. Tavoitteena on myös ilmaista nuorelle, ettei Jumala ole vain osa elämää rippikoulun ajan, vaan pysyy vierellä myös tulevaisuudessa. Ryhmässä voidaan myös pohtia, mitä on mielekäs elämä ja millaisena nuoret näkevät elämän tarkoituksen. Ryhmätunti keskittyy nuorten elämän peruskysymyksien osalta elämänkulkuun, elämänkaareen ja elämän mielekkyyden ja tarkoituksen pohdintaan. Nuorten kehitysvaiheeseen liittyvien kysymyksien osalta keskitytään itsenäistymiseen, omaan seksuaali-identiteettiin, avioliittoon ja perheen perustamiseen. Nuorten ajankohtaisien ja tulevaisuuteen suuntaavien kysymyksien osalta nuori pohtii työtä, opiskelua, ammatinvalintaa, elämänuraa ja elämänvalintojaan. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 24.)

Let's start! -osuudessa nuoret ajattelevat mahdollisesti tulevaisuudessa vastaan tulevia tilanteita. Näiden tilanteiden ajattelemisesta heille nousee mieleen jokin tunne, jota he ilmentävät still-kuvana. Harjoitus auttaa nuorta tunnistamaan omia tunteitaan, mutta myös näyttämään niitä muille. Isosen esittämien kysymyksien avulla, tunteita ja niiden ilmenemistä voidaan tarkastella vielä hieman syvemmin.

Action-osuudessa tehdään Tulevaisuuden haavekartta -harjoitus, joka on sovellettu Lapin ammattiopiston opettajan käsikirjasta (i.a a.) Tulevaisuuden haavekartta -harjoituksesta. Harjoitus toteutetaan askartelemalla. Askartelussa nuoret saavat käyttää luovuutta. Askartelun avulla nuoret voivat ilmaista omia kokemuksiaan ja havainnollistaa oppimaansa. (Pruuki 2010, 150.) Tehtävän tarkoitus on, että nuoret pohtivat omaa tulevaisuuttaan, mitä he tulevaisuudeltaan tahtovat ja miksi? Nuoret voivat pohtia omia haaveitaan tulevaisuuden suhteen, mutta myös sitä, ovatko haaveet realistisia. Jos haaveet ovat realistisia, voivat nuoret pohtia tehtävän avulla sitä, miten tavoitteeseen voi päästä. Toisaalta haaveiden ei ehkä tarvitse olla realistisia, vaan ne voivat toimia ikään kuin voi-

mavarana nuorelle, eikä niiden oikeastaan koskaan tarvitse toteutua. Tehtäväsä nuoret pohtivat myös, mikä tulevaisuudessa pelottaa ja miten tulevaisuuden pelkoon voi vaikuttaa. Nuoret oppivat, että kristinuskossa käytetään käsitettä johdatus, jolla tarkoitetaan, että Jumalalla on suunnitelma meille jokaiselle ja hän ohjaa meitä kohti omaa elämämme tehtävää. Did you know? -laatikossa avataan johdatuksen käsitettä.

Hiljentymishetkessä nuoret voivat vielä kirjoittaa rukoukseen aiheita, jotka tulevaisuudessa vaikuttavat epävarmoilta. He voivat myös kirjoittaa rukoukseen niitä unelmia ja haaveita joita heillä on. Rukouksessa pyydetään johdatusta Jumalalta, jotta hän ohjaisi kohta niitä päämääriä joita on meille suunnitellut. Rukouksessa pyydetään myös Jumalan läsnäoloa ahdistuksen hetkellä. Sisällöltään rukous linkittää yhteen nuorten kysymykset ja kirkon uskon, niin kuin rippikoulusuunnitelman 2001 rukoukseen liittyvät tavoitteet ohjaavat (Rippikoulusuunnitelma 2001, 26).

8.3.10 Mitä jää kun mä lähden täältä?

Mitä jää kun mä lähden täältä? -ryhmätunti löytyy liitteestä 1.

Mitä jää kun mä lähden täältä? -ryhmätunti poikkeaa muista ryhmätunneista, sillä se ei sisällä Did you know? -laatikkoa ja sen Hiljentymishetki koostuu sekä tarinasta että rukouksesta. Tavoitteena tunnilla on koota leirin aikana opittuja asioita yhteen, muistella leirin tapahtumia ja miettiä, mitä kukin voi ottaa mukaansa tästä kokemuksesta. Rippikoulun päätösjakson tavoitteena on, että nuoret jäsentävät ja arvioivat kaikkea oppimaansa. Vaikka päätösjakson tavoitteet eivät varsinaisesti kuulu perusjaksoon, koimme kuitenkin tärkeäksi, että myös perusjakson loppupuolella keskitytään näihin päätösjakson kysymyksiin. Keskeinen kysymys liittyy siihen, miten nuorten hengellinen elämä jatkuu rippikoulun jälkeen. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 27.)

Let's start! -osuudessa keskustellaan kuluneesta leiristä. Tarkoitus on palauttaa mieleen leirin tapahtumia ja pohtia, mitä uutta nuoret ovat rippikoulun aikana

oppineet, erityisesti kristittyinä elämisestä. Kopakkalan (2005, 51) mukaan ryhmän muodostumisen viides vaihe on ryhmän lopettaminen. Tällöin tunteet ovat usein pinnassa. Ryhmätunnilla jossa tunteita leiristä käydään läpi, annetaan kanava purkaa tunteita ja muistella mitä kaikkea leirin aikana on koettu. Ryhmällä on takanaan yhteinen taival, joka tulee saattaa mielekkääseen päätökseen. Näin nuori kokee olevansa vapaa lähtemään ja toteuttamaan omia tulevaisuutensa suunnitelmia. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 27.)

Action-osuudessa tehdään ensin Elämän laiva –harjoitus ja sitten Muisto leiristä -harjoitus. Elämän laiva -harjoitus on sovellus Lapin ammattiopiston opettajan käsikirjan (i.a b.) Elämän laiva -harjoituksesta. Harjoitus toteutuu askartelemalla ja kollaasin menetelmiä hyödyntäen. Askartelemalla ja kollaasityöskentelyllä nuori voi ilmaista kokemuksiaan ja käsityksiään. (Pruuki 2010; 140, 150.) Harjoituksen tavoitteena on, että nuori pohtii omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan. Nuoret miettivät ensin asioita, jotka haastavat elämässä tehden siitä epävarmaan ja stressaavaa. Tämän jälkeen omaan elämän laivaan kirjoitetaan niitä asioita, jotka auttavat selviämään haastavista tilanteista, kuten juuri omia voimavaroja. Tehtävässä pohditaan myös, voisiko kristinusko näkyä nuoren elämässä mahdollisena voimavarana, vielä rippikoulun jälkeenkin. Toisena tehtävänä Action-osuudessa on jonkin riparimuiston kirjoittaminen ryhmän jäsenille. Jokainen etsii Raamatusta jonkin jakeen tai kohdan, jonka haluaisi antaa muistoksi toiselle ryhmän jäsenelle. Valitsimme viimeisen ryhmätunnin aiheeksi rippikoulun muistelun. Rippikoulusuunnitelman 2017 (11–12) mukaan rippikoulu varustaa seurakuntalaisuuteen ja kasvamaan kristittyinä. Se varustaa nuoria elämän vaikeisiin hetkiin, opettaen Jumalan läsnäolosta, johdatuksesta, pelastuksesta ja ikuisesta elämästä. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 11–12.) Käymällä näitä opittuja asioita läpi vielä viimeisellä ryhmätunnilla ja säilyttämällä askarrellun Elämän laivan, nuoret saattavat muistaa nämä kristinuskosta opitut asiat vielä myöhemminkin elämässään, vaikkeivät varsinaisesti seurakunnan toimintaan mukaan lähtisikään.

Hiljentymishetkessä rukousta ennen luetaan vielä tarina tulvan keskelle joutuneesta miehestä. Tarina nostaa esille vielä kristillisen kasvatuksen huolenpidollisen ja kokemuksellisen ulottuvuuden. Ryhmäkerran harjoitusten ja tarinan tar-

koituksena on pyrkiä tukemaan nuoren jumalasuhdetta, muistuttamalla Jumalan rakkaudesta ja läsnäolosta, sekä huolenpidosta joka antaa turvaa nuorelle hänen matkallaan kristittyinä. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.) Rukouksessa pyydetään Jumalan läsnäoloa elämässä myös rippikoulun jälkeen. Rukouksessa muistellaan myös ryhmän yhteisiä hetkiä ja muistoja leirin ajalta.

9 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Materiaalin testaus

Toinen meistä oli Lohjan seurakunnassa kesätöissä kesällä 2016. Ryhmätunteja testattiin kahdella Lohjan seurakunnan rippileireillä, joilla hän työskenteli. Leirien aikataulullisista syistä testauksessa olleisiin ryhmätunteihin isoset saivat ohjeistusta ja perehdytystä materiaalin luoneen työntekijän lisäksi myös muilta leirin työntekijöiltä. Rippikoulujen alkaessa ryhmätunteja oli valmiina neljä ja näitä neljää ryhmätuntia testattiin isosryhmätunneilla ja niistä kerättiin palautetta. Palautteen keräämiseksi loimme jokaisesta yksittäisestä ryhmätunnista Google Forms palautekyselyn, jonka linkitimme isosille, jotka käyttivät materiaalia ryhmätunneillaan. Kysymykset käsittelivät ohjeistuksien selkeyttä, ryhmätuntien työskentelytapojen mielekkyyttä sekä sitä oliko ryhmätunnilla sopivasti, liikaa vai liian vähän tehtävää. Kysymyksiin pääsi vastaamaan mobiililaitteella ja tietokoneella. Osa isosista vastasi kysymyksiin leirin aikana, osa leirin jälkeen ja osa jätti vastaamatta kokonaan. Toisella leirillä isosia oli kuusi ja toisella viisi. Kaksi isosista toimi isosina kummallakin leirillä, jossa materiaalia testattiin.

Tullaan tutuiksi -ryhmätunnin kyselyyn vastasi kuusi isosta. Kaikki isoset kokivat ohjeistuksen selkeäksi sekä kolme lappua -työskentelyn sekä meidän ryhmätarinan mielekkäiksi tavoiksi työskennellä. Kaikki isoset vastasivat, että rippikoululaiset olivat osallistuneet aktiivisesti ja että tunnilla oli ollut sopivasti tehtävää.

Mitä on olla ystävä -ryhmätunnin kyselyyn vastasi kolme isosta. Kaikki isoset kokivat ohjeistuksen selkeäksi sekä ystävyyspelin mielekkääksi tavaksi työskennellä. Tunnilla oli kaikkien vastaajien mukaan sopivasti tehtävää.

Minä ja luonto -ryhmätunnin kyselyyn vastasi neljä isosta. Yksi isonen kaipasi valokuvaustehtävään selkeämpää ohjeistusta. Kolme isosista koki ohjeistuksen selkeäksi. Yksi isonen koki kulutustottumustestin pisteytyksen hankalana ja kaipasi siihen helpompaa tapaa laskea tulokset. Kulutustottumustesti sekä valokuvaustehtävä olivat kaikkien isosten mukaan mielekkäitä tapoja työskennellä.

Yhden isosen mukaan tunnilla oli ollut hieman liikaa tehtävää. Kolmen isosen mukaan tunnilla oli sopivasti tehtävää.

Valintojen maailma -ryhmätunnin kyselyyn vastasi kolme isosta. Ohjeistus oli kaikkien isosten mukaan selkeä. Eettisten kysymysten pohdinta roolihahmojen kautta oli kaikkien isosten mukaan mielekästä. Tunnilla oli kaikkien isosten mukaan hiukan liian paljon tehtävää varattuun aikaan nähden. Yksi isonen koki että Arvohuutokauppa-tehtävässä 10 arvon listaaminen oli vaikeaa ja niitä pitäisi listata vähemmän.

Materiaalia testatessa havaitsimme itse, että Valintojen maailma -ryhmätunti tarvitsee yksityiskohtaisempia tilanteita, joissa käydään eettistä pohdintaa. Isosten kanssa valmistautuessa ryhmätuntiin havaitsimme, että moneen kysymykseen tuli vastaus "riippuu tilanteesta". Materiaalia luodessamme pohdimme, että Valintojen maailma ryhmätunnissa saattaa olla liikaa tehtävää suhteessa käytävissä olevaan aikaan. Isosten kokemukset ja palaute vahvistivat käsitystämme siitä, että ryhmätunnissa on hiukan liikaa tehtävää. Isosten kanssa valmistautuessa ryhmätuntiin havaitsimme myös, että kulutustottumustestin pisteytys oli hiukan epäselvä, joten oman havaintomme ja isosten palautteen mukaisesti muokkasimme testiä.

Rippikoululeirien, joissa materiaalia testattiin, muut työntekijät ehdottivat, että materiaalin jokaiseen osaan voisi laittaa ohjeistuksen siitä, kuinka paljon aikaa kyseiseen tehtävään tulisi käyttää. Tämän kehitysehdotuksen pohjalta muokkasimme materiaalia ja laitoimme jokaisen ryhmätunnin Let's start! -osaan, Action-osaan ja Hiljentymishetkeen, ohjeistuksen kuinka kauan aikaa kyseiseen ryhmätunnin osaan tulee käyttää.

Did you know? -laatikot eivät olleet mukana vielä ryhmätuntien testausvaiheessa. Idea infolaatikoihin syntyi, kun kesän jälkeen tapasimme rippikoulutyöstä vastaavaa pastoria ja keskustelimme hänen kanssaan materiaalin testauksesta ja esiin tulleista kehityskohdista. Rippikoulutyöstä vastaava pastori ehdotti, että raamatunkohtiin olisi hyvä lisätä taustoitusta ja ryhmäturvallisuuteen vaikuttavat tekijät olisi hyvä tuoda myös isosten tietoon. Kehitimme ideaa eteenpäin ja val-

miista materiaalista jokaisesta ryhmätunnista löytyy Did you know? -laatikko, joka antaa isosryhmälle lisää tietoa käsiteltävänä olevasta teemasta, raamatunkohdasta tai käytetystä työskentelytavasta.

Saadun palautteen, kehitysehdotusten ja omien huomioidemme pohjalta muokkasimme ryhmätuntimateriaalia. Selkeytimme ohjeistuksia ja suunnittelimme huolellisemmin tehtävien ajankäyttöä. Testauksen jälkeen jatkoimme materiaalin luomista tehden uusia ryhmätunteja, joissa otimme huomioon testauksessa ilmitulleita asioita.

9.2 Tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda ohjeistukseltaan selkeä materiaalityyppi, joka tukee rippikoulun yleistavoitetta tukea nuorta uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä (Rippikoulusuunnitelma 2001, 17). Saamassamme palautteessa ryhmätuntien ohjeistukset oli koettu pääosin selkeiksi. Muutamat yksittäiset ohjeet oli koettu epäselviksi, joten muokkasimme kyseisiä ohjeita saadun palautteen pohjalta. Saavutimme tavoitteemme luoda ohjeistukseltaan selkeä materiaalityyppi. Materiaalityyppi tukee rippikoulun yleistavoitetta, sillä se käsittelee kristinuskon keskeisiä teemoja ja oppeja, tukee nuoria lähimmäisen rakkauteen liittyvissä kysymyksissä sekä tukee ja opettaa nuoria rukoilussa. Lähtökohtana materiaalityypille toimi rippikoulusuunnitelma 2001, joka määrittää, että opetuksen rippikoulussa tulee sisältää elementtejä elämän, uskon ja rukouksen alueelta. Jokainen ryhmätunti sisältää elämän, uskon ja rukouksen elementtejä.

Tavoitteena oli luoda nuorilähtöinen materiaali, jonka ryhmätunnit lähtevät liikkeelle nuoren omasta elämän todellisuudesta ja linkittävät kirkon uskon siihen. Tekemämme ryhmätunnit lähtevät liikkeelle nuorten elämästä ja jokaisella on mahdollisuus osallistua ryhmätunteihin omien kokemustensa ja ajatustensa kanssa. Jokaiseen ryhmätuntiin kuuluu oleellisena osana uskon ja rukouksen elementit, joten ryhmätunneissa kirkon usko linkittyy käsiteltävään nuoren elämään liittyvään aiheeseen.

Tavoitteenamme oli luoda menetelmiltään monipuolinen kokonaisuus, joka hyödyntää toiminnallisia menetelmiä. Tahdoimme ryhmätuntien olevan nuorille mielekkäitä, kiinnostavia ja tukevan erilaisia oppijoita. Luomamme materiaali sisältää paljon erilaisia menetelmiä. Ryhmätunnit sisältävät keskustelua, askartelua, näyttelemistä, musiikin kuuntelua, pelejä, testejä, roolityöskentelyjä ja valokuvausta. Materiaalimme ei tukeudu siis vain yhdenlaiseen menetelmään vaan hyödyntää erilaisia menetelmiä tuoden näin ollen tunteihin yllätyksellisyyttä ja kiinnostavuutta (Tapola & Veermans 2006, 69). Monipuoliset pedagogiset lähestymistavat ja oppimistyyliä tukevat erilaisia oppijoita, mutta avaavat rippikoulun sisältöjä perinteistä opetusta paremmin myös niille, jotka pärjäävät ilman erityistukeakin. (Heino & Kuusi 2006; 15–18, 44). Olemme saavuttaneet tavoitteemme, sillä materiaalimme on menetelmiltään monipuolinen ja hyödyntää toiminnallisia menetelmiä, jotka tukevat erilaisia oppijoita. Saadun palautteen mukaan ryhmätunnit on koettu mielekkäiksi ja kiinnostaviksi.

Tavoitteenamme oli osallistaa Lohjan seurakunnan isosia materiaalin kehittämisprosessiin, jotta materiaalista saadaan isosten tarpeita ja toiveita vastaava työkalu. Isokset ovat olleet mukana materiaalin suunnittelussa, testauksessa ja palautteen antamisessa. Suunnitteluvaiheessa isokset kertoivat kokemuksistaan ja esittivät toiveita uutta materiaalia kohtaan. Heidän tehtävänsä materiaalin testaajina oli todella tärkeä ja heidän antamansa palaute oli arvokasta materiaalin kehittämisprosessin kannalta. Olemme saavuttaneet tavoitteemme osallistaa isosia. Isosia on osallistettu materiaalin kehittämisprosessiin niin paljon kuin on ollut mahdollista.

Omia henkilökohtaisia tavoitteitamme oli kolme. Ensimmäinen tavoitteemme oli ammatillinen kasvu kirkon nuorisotyönohjaajana. Toinen tavoitteemme, joka sisältyy ammatilliseen kasvuun, oli saada lisää tietoa oppimisen teorioista, opettamisesta ja toiminnallisista menetelmistä. Kolmas tavoitteemme oli saada konkreettinen apuväline, jota voimme hyödyntää tulevaisuuden työympäristössämme. Seuraavaksi pohdimme omaa ammatillista kasvuamme opinnäytetyöprosessin aikana suhteessa kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamisalueisiin.

Kirkon nuorisotyönohjaaja on kasvattaja, jonka työn keskuksessa ovat lapset, nuoret ja perheet. Työssä keskeistä on kasvun tukeminen, ohjaaminen, opettaminen ja kouluttaminen. Edellä mainittuja tapahtuu ryhmien kanssa toimiessa sekä yksilöitä kohtaamalla. Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaaminen on kokonaisuus, joka koostuu neljästä osa-alueesta. Näitä osa-alueita ovat hengellisen työn osaaminen ja arvo-osaaminen, pedagoginen osaaminen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen sekä organisaatio ja kehittämisosaaminen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 1.)

Hengellisen työn osaamiseen ja arvo-osaamiseen kuuluu kristillisen uskon keskeisen sisällön tunteminen, eettinen osaaminen ja arvo-osaaminen, diakoninen osaaminen, sielunhoidon osaaminen ja jumalanpalvelus- ja rukouselämän sekä musiikin merkityksen tunteminen ja niiden monipuolinen toteutus (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 2–3). Materiaalia luodessamme olemme pohjineet, mikä on kristinuskon perussanomaa ja miten me pystymme materiaalissamme viemään sitä eteenpäin. Tällä osaamisalueella olemme kehittyneet prosessin aikana. Kristinuskon perussanomaan ja oppeihin kuuluu opit luomisesta, lunastuksesta ja pyhityksestä. Materiaalissamme tulee esiin armollinen ja hyvä Jumala, jonka puoleen voi kääntyä ilon ja surun hetkinä sekä arkisten asioiden keskellä. Materiaalimme korostaa myös luomakunnan merkitystä ja ihmistä osana kaikkea Jumalan luomaa. Materiaalissamme näkyy armon ja anteeksianton teemat sekä pyhitykseen liittyvät teemat Raamatusta, uskosta, rakkaudesta ja rukouksesta. Kristinuskon perussanoma on meille itsellemme tuttua, mutta siihen on pitänyt perehtyä uudella tavalla kun olemme miettineet mitä valitsemme materiaaliimme ja miten asioita käsittelemme.

Eettinen osaaminen ja arvo-osaaminen näkyvät materiaalissamme, sillä olemme luoneet ryhmätunteja joissa keskitytään pohtimaan omaa ja toisen ihmisen arvokkuutta, luonnon ja lähimmäisten kunnioitusta ja kohtelua sekä ryhmätunneissa, joissa pohditaan siitä mitkä arvot ovat tärkeitä sekä mitä on mielekäs ja hyvä elämä. Olemme siis kehittyneet myös eettisen osaamisen ja arvo-osaamisen alueilla. Rukouselämään liittyen olemme saaneet uusia oivalluksia ja kehittyneet ammatillisesti. Olemme ymmärtäneet kuinka tärkeä osa rippikoulua rukous on ja sen vuoksi olemme tahtoneet tuoda rukouksen tärkeänä osana

materiaaliimme. Materiaaliimme luomat rukoukset linkittävät yhteen ryhmätun-
nin teemat, nuorten kysymykset ja kirkon uskon. Diakonisen osaamisen alueella
olemme myös hieman kehittyneet. Diakonia voidaan ymmärtää kristilliseen us-
koon ja rakkauteen perustuvana palveluna ja diakonian tehtävänä on herättää
yhteiskunnallista ja kansainvälistä vastuuta. Olemme materiaalissa ottaneet
yhteiskunnallisen vastuun esiin luontoa ja kuluttamista käsittelevissä ryhmätun-
neissa. Jumalan rakkauteen ja lähimmäisen rakastamiseen liittyvät teemat lä-
päisevät koko materiaalin. Sielunhoidon osaaminen näkyy materiaaliimme työn-
tekijöille ja isosille luoduissa ohjeistuksissa. Kun materiaalin ryhmätuntien poh-
jana ovat nuorten kokemukset ja ajatukset, voi joillekin nuorille nousta pintaan
ajatuksia ja tunteita, joista olisi hyvä keskustella rippikoulun työntekijän kanssa.
Olemme ohjeistaneet isosia havainnoimaan omaa ryhmäänsä ja kertomaan
työntekijöille, jos huomaavat että jonkin ryhmäläisen mieltä painaa jokin asia.
Hengellisen työn osaamisessa ja arvo-osaamisessa on tapahtunut paljon am-
matillista kasvua ja koemme, että opinnäytetyöprosessin johdosta olemme val-
miimpia tekemään hengellistä työtä.

Pedagogiseen osaamiseen kuuluu kristillisen kasvatuksen ja kasteopetuksen
osaaminen, kasvun tukeminen, ohjaaminen, opettaminen, kouluttaminen ja
hengellinen työ verkossa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 3). Pro-
sessin aikana kristillisen kasvatuksen ulottuvuudet ja niiden merkitykset ovat
avautuneet meille uudella tavalla. Olemme oppineet kristillisen kasvatuksen
kuuden ulottuvuuden kautta ymmärtämään, miksi asioita rippikoulussa tehdään
tietyllä tavalla. Rippikoulujen toteutuksessa ei vuodesta toiseen toistu samanlai-
set piirteet vain koska kyseisellä tavalla on aina toteutettu rippikouluja vaan
koska niiden takana vaikuttaa kristillisen kasvatuksen ulottuvuudet. Nuorten
kasvun tukemisessa olemme kehittyneet paljon. Tiedämme millaisia teemoja
nuoruuteen kehitysvaiheena kuuluu sekä minkälaisia nuorten kehitysvaihee-
seen liittyviä kysymyksiä, nuorten ajankohtaisia ja tulevaisuuteen liittyviä kysy-
myksiä ja elämän peruskokemuksiin liittyviä kysymyksiä nuoret pohtivat. Olem-
me olleet tietoisia nuoruuteen liittyvistä teemoista aikaisemminkin, mutta nyt kun
olemme soveltaneet teoriaa käytännössä, osaamme vastata paremmin nuorten
tarpeisiin tulevaisuuden työssämme.

Ohjaamisen ja opettamisen teoriasta olemme oppineet prosessin aikana paljon. Olemme saaneet hurjasti tietoa erilaisista oppimisen teorioista ja siitä, mitkä asiat vaikuttavat oppimiseen. Olemme oppineet, miten motivaatio vaikuttaa oppimiseen, mikä vaikuttaa opittavien asioiden kiinnostavuuteen, miten oppimisen tilannesidonnaisuus vaikuttaa oppimiseen, mikä merkitys on opittavien asioiden suhteuttamisella omaan itseen, miten uutta opitaan vanhan tiedon pohjalta sekä mitä ovat toiminnalliset työtavat ja miten niitä hyödynnetään. Näiden asioiden oppiminen auttaa meitä suuresti tulevaa työuraamme ajatellen. Olemme nyt tietoisia, miten saamme opetuksestamme aikaisempaa monipuolisempaa ja erilaiset oppijat huomioon ottavaa. Oppimiseen liittyvä tietotaito on hyödyllistä niin seurakunnan nuorisotyössä kuin missä tahansa muussakin työympäristössä. Ryhmäprosesseista ja ryhmässä oppimisesta olemme oppineet paljon, mikä auttaa meitä tulevaisuudessa, mikäli teemme töitä erilaisten ryhmien parissa.

Materiaalia luodessamme olemme tutustuneet myös jonkin verran verkkoon hengellisenä toimintaympäristönä. Loimme materiaaliimme ryhmätunnin, *Kuin kalat verkossa*, joka käsittelee sosiaalista mediaa ja hengellisyyttä siellä. Pedagogisen osaamisen alueella olemme kehittyneet kaikista eniten. Opinnäytetyöprosessin johdosta osaamme luoda pedagogisesti laadukkaampia opetustilanteita kuin mitä ennen tätä prosessia.

Yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen osaamiseen kuuluu sosiaalipedagoginen osaaminen, kulttuurin ja perinteiden tunteminen, verkostotyö, monikulttuurinen toiminta, rakenteellinen vaikuttaminen, viestintä- ja mediaosaaminen, ekologisen vastuun, toiminnan ja kestävän kehityksen tukeminen (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010, 3). Tällä osaamisalueella tapahtui jonkin verran ammatillista kasvua. Osallistavaan toimintaan olemme päässeet tutustumaan, sillä yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli, että osallistamme Lohjan seurakunnan isosia materiaalin kehittämisprosessiin. Olemme oppineet siitä, miten isosia voi osallistaa ja mitä jatkoa ajatellen kannattaa tehdä toisin. Ekologista vastuuta, kestävän kehityksen tukemista ja ennakoluulojen vähentämistä tuomme esille eri ryhmätunneissa ja olemme tätä kautta perehtyneet aiheisiin myös itse. Viestintä- ja mediaosaamiseen kuuluu mediakriittisyys ja -kasvatus. Ryhmätuntimme

Kuin kalat verkossa, keskittyy mediakasvatukseen ja herättää nuorissa kriittistä pohdintaa sosiaalisesta mediasta.

Organisaatio- ja kehittämisosaamiseen kuuluu työn koordinointi ja organisointi, prosessiosaaminen, tutkiva, kokeileva ja arvioiva työote, kirkko toimintaympäristönä sekä persoonallinen ja ammatillinen kasvu. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 3–4). Tässä osa-alueessa olemme kehittyneet erityisesti prosessi-osaaminen suhteen. Tämän opinnäytteen tekeminen on ollut suurempi prosessi, kuin mitä olemme koskaan aikaisemmin tehneet. Olemme oppineet paljon siitä, miten näin suurta työtä tulee aikatauluttaa ja millaisella työotteella sitä tulee tehdä. Olemme oppineet myös paremmin hahmottamaan, miten prosessin päämäärään päästään. Tämän prosessin alussa meillä oli tiedossa, että aloitamme opinnäytteen tekemisen ja päämääränä on valmis opinnäytetyö. Kokeilemättömyydestä johtuen, emme olleet kuitenkaan osanneet ottaa huomioon kaikkia sellaisia asioita, jotka matkan varrella vaikuttavat päämäärän saavuttamiseen. Prosessin aikana olemme saaneet kehittää tutkivaa, kokeilevaa ja arvioivaa työtötämme. Olemme kokeilleet erilaisia menetelmiä, testanneet, keränneet palautetta ja muokanneet työtötämme. Olemme rohkaistuneet palautteen pyytämässä ja oppineet arvioimaan ja arvostamaan tekemäämme työtä. Persoonallisen ja ammatillisen kasvun alueella olemme oppineet aikaisempaa paremmin suunnittelemaan omaa ajankäyttöä ja sitä kautta oppineet, mitkä asiat vaikuttavat työssä jaksamiseen.

Opinnäytetyöprosessiin liittyvät henkilökohtaiset tavoitteet ovat siis täyttyneet. Ammatillista kasvua on jokaisella kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosamisalueella, erityisesti hengellisen työn osaamisessa sekä pedagogisessa osaamisessa. Ready, set, GO! -ryhmätuntimateriaalista olemme saaneet konkreettisen työkalun, jota voimme hyödyntää tulevaisuuden työssämme. Materiaalia voi hyödyntää seurakunnan rippikoulu- ja nuorisotyössä, mutta sovellettuna myös sosiaalialan kentällä.

9.3 Keskeiset johtopäätökset

Työmme keskeisimpiä kysymyksiä olivat miten luomme selkeän materiaalin, miten materiaali voi tukea rippikoulun yleistavoitetta, miten luoda nuorilähtöinen materiaali, miten luoda menetelmiltään monipuolinen materiaali, joka hyödyntää toiminnallisia menetelmiä sekä miten osallistaa isosia materiaalin luomiseen?

Ensimmäinen kysymyksemme oli miten luomme selkeän materiaalin. Edellinen käytössä ollut materiaali X-Files 316 antoi mahdollisuuden tehdä ryhmätunti joko A tai B toteutuksen mukaan. Tämä aiheutti isosten ja työntekijöiden mukaan epäselvyyksiä. X-Files 316 materiaalin ohjeistukset ovat pitkiä ja yksittäisen ryhmätunnin sisältö on vaikea hahmottaa. Tämän takia yhteistyötahomme pyysi kiinnittämään erityistä huomiota ryhmätuntien selkeyteen. Ready, set, GO!:n ryhmätunneissa on kolmesta osasta koostuva rakenne ja jokaiseen osioon on merkattu siihen käytettävä aika. Näin pyritään varmistamaan, että isoryhmä ehtii käsitellä jokaista osuutta tunnin aikana. Isosen on ryhmätuntitilanteessa helppoa seurata, missä kohdassa ollaan menossa ja millaisia tehtäviä osioon kuuluu. Ohjeistukset ovat tiiviitä ja informatiivisia. Selkeyteen on pyritty huomioimalla konkreettisuus myös abstraktien asioiden käsittelyssä. Aiheiden käsittely lähtee nuorten konkreettisista kokemuksista ja niiden kautta käsitellään abstrakteja teemoja, kuten kolmiyhteistä Jumalaa. Näiden valintojemme kautta olemme vastanneet kysymykseemme miten luoda selkeä materiaali.

Toisena kysymyksenämme oli, miten materiaali voi tukea rippikoulun yleistavoitetta. Rippikoulun yleistavoite on, että nuori vahvistuu uskossaan kolmiyhteiseen Jumalaan saamalla opetusta siitä uskosta, johon hänet on kastettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä (Rippikoulusuunnitelma 2001, 17). Rippikoulusuunnitelma 2001 määrittää, että rippikoulussa tapahtuvan opetuksen tulee tapahtua kolmen osa-alueen, elämän, uskon ja rukouksen, kautta. Uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan vahvistamme materiaalissamme käsittelemällä kristinuskon keskeisiä teemoja. Nuoren omasta elämästä ja kokemuksista nousee teemoja, joiden kautta uskon asioita voidaan tarkastella. Rukouksen ja jumalanpalveluselämän kautta tarkastellut asiat konkretisoituvat. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 18.) Rippikoulusuunnitelma 2001

suosittelee, että jokainen osa-alue esiintyy kaikessa, mitä rippikoulussa tehdään, joten sisällytimme jokaiseen ryhmätuntiin sisältöjä jokaisesta osa-alueesta. Materiaalimme, yhdessä muun rippikoulussa tapahtuvan opetuksen kanssa, vahvistaa nuorta uskossaan, opettaa rakastamaan lähimmäistä, yhdessä elämisen taitoja sekä tukee rukouksessa elämistä.

Kolmas kysymyksemme oli miten luoda nuorilähtöinen materiaali. Neljäs kysymys siitä, miten isosia osallistetaan, kulkee melko käsi kädessä kolmannen kysymyksen kanssa. Osallistimme isosia materiaalin kehittämisprosessiin. Koimme tämän tärkeäksi, koska kartoittamalla heidän toiveitaan materiaalin aiheista ja teemoista saimme tietoa siitä, mitkä aiheet kiinnostavat nuoria ja mitkä kysymykset ovat heille ajankohtaisia. Isosilta kysyimme myös toiveita toiminnallisiin menetelmiin ja työskentelytapoihin. Materiaalissa käsiteltävät aiheet nousivat kaikki isosilta. Näistä aiheista ja niihin liittyvistä kysymyksistä ja teemoista haimme lisää tietoa rippikoulusuunnitelmista 2001 ja 2017, joissa listataan nuorten keskeisiä kysymyksiä teemoittain. Keskeisinä oppimiskäsityksinä, joiden pohjalta materiaalia loimme, toimi konstruktivistinen oppimiskäsitys, kokemuksellinen oppimisen malli ja tutkiva oppiminen, jotka painottavat oppimista vanhan tiedon ja aikaisempien kokemusten pohjalta. Näiden oppimiskäsitysten teoriaan tutustumalla ja nuorille tärkeiden aiheiden ja teemojen selvittämisen ansiosta, pystyimme luomaan materiaalin, joka lähtee liikkeelle nuoren omasta elämästä ja kokemuksista ja opettaa uskosta näiden kokemusten pohjalta.

Kysymys isosten osallistamisesta kehittämisprosessiin vaati käsitteen osallisuus ymmärtämistä. Osallisuudella tarkoitetaan, että nuori on aktiivisena toimijana ja hän saa kokemuksen, että hänen toiminnallaan on vaikutusta ja merkitystä (Korppi & Latvala 2010, 10). Osallisuus on mielipiteiden ilmaisua, kuulluksi tulemistä ja päätöksiin vaikuttamista omasta näkökulmastaan (Piironen 2007, 5). Rippikoulusuunnitelma 2017 myös painottaa, että tulevaisuudessa rippikoulun tulisi ottaa osallistaminen entistä enemmän huomioon (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 14). Vaikka isosten osallistaminen mahdollisesti meille oikeasti nuorilähtöisen materiaalin, oli osallistamisessa myös omat haasteensa. Vaikka olemme osallistaneet isosia, emme kuitenkaan tiedä ovatko he tunteneet osallisuutta. Emme tiedä kokevatko he, että heidän antamillaan ideoilla ja palautteel-

la on ollut merkitystä. Ideat ja palautteet ovat kuitenkin ohjanneet kehittämiskokkeiamme.

Yksi keskeisistä kysymyksistä opinnäytetyöprosessillemme oli miten luoda menetelmiltään monipuolinen materiaali, joka hyödyntää toiminnallisia menetelmiä. X-Files 316 keskittyy Raamatun lukemiseen ja keskusteluun, antamatta kuitenkaan isoselle ryhmänohjaajana riittävää tukea. X-files 316 ei mielestämme sisällä esimerkiksi riittävästi apukysymyksiä, jotka toimisivat isosen tukena, jos keskustelua ei meinaa syntyä. Ready, set, GO! painottaa toiminnallisuutta ja dialogisuutta. Toiminnallisella oppimisella tarkoitetaan oppilaan aktiivista toimintaa ja ajatustyötä oppimisprosessin aikana. Toiminnallinen oppiminen tapahtuu erilaisien kokemusten, elämysten ja oivallusten kautta. Toiminnallisia toimintatapoja sisältävä opetus lisää oppilaan aktiivisuutta ja tekee oppimisesta kokonaisvaltaisempaa. (Jaakkola, Leskinen & Norrena 2016, 14.) Olemme hakeneet tietoa erilaisista toiminnallisista menetelmistä ja harjoitteista sekä soveltaneet niitä omaan käyttöömme sopiviksi. Olemme perehtyneet erilaisiin oppimisen teorioihin ja soveltaneet niitä materiaalissamme.

Rippikoulusuunnitelman 2017 mukaan dialogisuus tarkoittaa, ettei varsinaista oikeaa vastausta ole, vaan kaikille ajatuksille annetaan tilaa. Dialogisuus on tapa kommunikoida, jossa ollaan vastavuoroisessa suhteessa toiseen puhujaan. Kukaan ei niin sanotusti ”omista totuutta” vaan sitä kohti ollaan yhteisellä matkalla, jossa kaikkien ajatuksilla on merkitystä. (Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017, 16–17.) Myös omien kokemusten merkitys ryhmätunneissa erottaa materiaaliamme X-Files 316 -materiaalista. Niin isosen kuin rippikoululaistenkin omilla kokemuksilla on merkitystä. Kukaan ei tarvitse varsinaista tietotaitoa käsiteltävistä aiheista. Jokainen saa olla pohtimassa ja ihmettelemässä sekä osallistumassa keskusteluun ja toiminnallisiin harjoitteisiin.

Materiaalin eettisyys on huomioitu muutamain keinoin. Olemme käyttäneet jo olemassa olevia harjoitteita, joista olemme muokanneet sellaisia, että ne sopivat Ready, set, GO! -materiaaliin. Kaikkien sovellettujen harjoitusten alkuperäiset tekijät ja nimet löytyvät lähdeluettelosta materiaalin lopusta. Emme ole ottaneet omiin nimiimme mitään, mitä emme ole luoneet alusta asti. Eettisyys on

huomioitu myös siten, että ryhmätunneista on pyritty tekemään sellaisia, etteivät ne leimaa ketään. Esimerkiksi Mitä on olla ystävä -ryhmätunnin henkilökortit on muokattu siten, etteivät ne loukkaa tai leimaa ketään. Myös erilaisten oppijoiden huomioiminen on ollut tärkeää materiaalin kannalta. Rippikoulusuunnitelma 2001 painottaa, että jokaiselle nuorelle on tarjottava mahdollisuus käydä rippikoulu, eivätkä nuorten erilaisuus, yksilölliset lähtökodot tai valmiudet saa olla rippikoulun esteenä (Rippikoulusuunnitelma 2001, 43; Kuusi 2006, 7-8). Käyttämiemme menetelmien monipuolisuus takaa kaikille mahdollisuuden osallistua ja kokea onnistumisen tunteita.

9.4 Prosessin haasteet ja mahdolliset jatkotutkimukset

Koimme opinnäytetyöprosessin aikana erilaisia haasteita. Yksi haasteista liittyi palautekyselyn luomiseen. Keräsimme testaamistamme ryhmätunneista palautetta, jotta voisimme muokata valmiiseen materiaaliin isosten toiveiden mukaisia ryhmätunteja. Emme ole aikaisemmin tehneet palautekyselyjä ja kokemuksen puutteen takia emme osanneet kysyä oikeita asioita. Emme olleet osanneet kysyä kaikkia kysymyksiä, joista olisimme halunneet tietoa. Emme esimerkiksi saaneet palautetta aiheiden mielekkyydestä, valituista raamatunkohdista tai luomistamme rukouspohjista, koska emme olleet osanneet kysyä niistä. Saimme kuitenkin palautetta materiaalin ohjeistuksen selkeydestä ja tehtävien mielekkyydestä, joiden avulla saimme materiaalia kehitettyä.

Palautteen keräämiseen liittyi myös haasteita. Tarkoitus oli kerätä palautetta leireillä sekä erikseen järjestettävässä palaute-illassa. Tällaista iltaa ei kuitenkaan pystytty järjestämään kiireisten aikataulujen vuoksi. Palautteen saaminen leirillä oli haastavaa sillä elämä leiriolosuhteissa oli hektistä, eikä palautteen keräämiselle ollut varattu erillistä aikaa. Lisäksi toisen leirin rippikouluryhmän haastavuus vei aikaa ja voimavaroja palautteen keräämiseltä. Isosten ohjeistamisesta ja perehdyttämisestä ryhmätunteihin vastasi useampi työntekijä, joten vastuu isosryhmistä ei ollut vain yhdellä ihmisellä. Työntekijätiimien kanssa olisi tullut sopia tarkemmin palautteen keräämisestä. Silloin kaikki tiimistä olisivat voineet muistuttaa isosia ryhmätunteihin valmistautumisen alussa, että he käy-

vät vastaamassa edellisen ryhmätunnin palautekyselyyn. Alun perin ryhmätunteja piti testata useammalla Lohjan seurakunnan rippileirillä, mutta emme saaneet tunteja valmiiksi tarpeeksi ajoissa, jotta myös muiden leirien työntekijät olisi ehditty perehdyttää materiaaliin.

Jos nyt keräisimme palautetta ryhmätuntimateriaalistamme, mieltäisimme tarkemmin mihin kysymyksiin haluaisimme vastauksia ja miten palautteen kerääminen järjestettäisiin. Keräisimme palautetta myös rippikoululaisilta, sillä vaikka materiaali onkin työkalu isosille, ovat rippikouluun tulleet nuoret keskiössä, joten myös heidän mielipiteensä ja kokemuksensa ovat tärkeitä.

Koimme prosessin työskentelyaikataulun myös haasteelliseksi. Meillä oli tiedossa mikä on prosessin päämäärä, mutta kaikki se, mitä päämäärän saavuttaminen vaati, ei ollut yhtä kirkkaasti mielessämme. Olisimme voineet miettiä tarkemman suunnitelman prosessin ajaksi ja työskennellä tasaisemmin. Nyt olemme työskennelleet toisinaan ahkerammin ja toisinaan on ollut pitkiäkin aikavälejä jolloin emme ole työstäneet materiaaliamme lainkaan. Toisaalta luovuutta ei voi pakottaa ja materiaalia on vaikea työstää jos ideoita materiaaliin ei ole. Tasaisemmalla työskentelyaikataululla olisimme kuitenkin välttyneet ylimääräiseltä stressiltä, joka johtui suurimmaksi osaksi kiireestä. Johtuen osittain epätasaisesta työskentelytahdistista kaikkia ryhmätunteja ei ole testattu. Seuraavalla kerralla vastaavanlaisen prosessin kanssa tekisimme tarkemman suunnitelman, mitä kaikkea päämäärän saavuttaminen vaatii matkan varrella, jotta ehtisimme testata kaikkia luomiamme ryhmätunteja, emmekä vain osaa niistä.

Rippikoulusuunnitelma 2017 kehittää rippikoulua kohti dialogisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Mahdollisena jatkotutkimuksena opinnäytetyöllemme voisi olla isoskoulutuksen kehittäminen siten, että se lisäisi isosten valmiuksia dialogisen ja vuorovaikutuksellisen oppimisen mahdollistamiseen pienryhmänsä kanssa. Isosten valmiuksia ohjata ryhmiä näiden uusien toimintatapojen mukaan voisi kehittää, jotta isonen osaisi kysellä, havainnoida ja reflektoida ryhmäänsä. Esimerkiksi rippikoululaisten tekemien improvisaationäytelmien olennaisiin kohtiin pitää osata tarttua, jotta tällaiset toiminnalliset menetelmät palvelevat oppimisen tavoitteita. Isoskoulutuksessa voisi olla hyödyllistä lisätä myös isosten omaa

itsetuntemusta, jotta heillä olisi valmiudet keskustella aiheista ryhmänsä kanssa. Aiheet voivat olla herkkiä rippikoululaisille sekä myös isoselle.

Ready, set, GO! -materiaalia on mahdollista soveltaa myös muiden seurakuntien rippikoulutyöhön, sillä sitä ei ole sidottu ainoastaan Lohjan seurakuntaan. Ryhmätunneissa on muutamia kohtia, joissa puhutaan Lohjan seurakunnasta. Tällaisia ovat esimerkiksi Kuin kalat verkossa -tunnin esimerkit Lohjan seurakunnan Instagram-tilistä. Mikään ei kuitenkaan estä korvaamasta tällaisia kohtia jollain muulla tai poistamalla niitä käytöstä, jolloin muutkin seurakunnat voivat materiaalia hyödyntää.

Ready, set, GO! ei pohjautu pelkästään rippikoulusuunnitelma 2001:n, vaan siinä on otettu huomioon myös tulevan rippikoulusuunnitelman 2017 tavoitteita ja näkökulmia. Materiaali on ajankohtainen ja tulee olemaan sitä vielä silloinkin, kun rippikoulusuunnitelma 2017 astuu voimaan. Tämä mahdollistaa Ready, set GO! -materiaalin käytölle pitkän iän.

LÄHTEET

- Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi –Toiminnallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: My Generation.
- Amis ammattiin i.a. a. Opettajan käsikirja. Elämänhallinta. Tulevaisuuden haavekartta –harjoitus.
http://www.edu.lao.fi/amisammattiin/pdf/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA%20PDF/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA_tulevaisuuden%20haavekartta.pdf
- Amis ammattiin i.a. b. Opettajan käsikirja. Elämänhallinta. Minun laivani -harjoitus.
http://www.edu.lao.fi/amisammattiin/pdf/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA%20PDF/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA_tulevaisuuden%20haavekartta.pdf
- Flöjt, Marko & Heikkonen, Taru 2012. X-Files 316. Raamatturyhmämateriaali Lohjan rippikoulun käyttöön. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. 2012.
- Hakkarainen, Kai; Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2005. Tutkiva oppiminen; Järkeä, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Porvoo: WSOY
- Heino, Lida & Kuusi, Riitta 2006. Erilainen samanlainen rippikoululainen. Teoksessa Riitta Kuusi & Jouko Porkka (toim.) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Erilaiset oppijat rippikoulussa. Helsinki: Kirkkohallitus. 10–19.
- Jaakkola, Timo; Leskinen, Eija & Norrena, Juho 2016. Toiminnallisuus. Teoksessa Juha Norrena (toim.) Ryhmänä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä. Jyväskylä: PS-Kustannus. 14.
- Jaakkola, Timo; Leskinen, Eija & Norrena, Juho 2016. Tehtäväkehyksiin soveltuvia toiminnallisia työtapoja. Teoksessa Juha Norrena (toim.) Ryhmänä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä. Jyväskylä: PS-Kustannus. 30
- Karvonen, Marja-Liisa & Liljendahl, Tarja 2005. Nuoren kirkko 2015. Teoksessa Terhi Paananen ja Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja OY. 311–325.
- Kinanen, Mare 2009. Surusäkki. Vertaisryhmätyöskentelyä lasten sururyhmille. Helsinki: PTK.

- Kirkkohallitus 2012. Nuoret seurakuntalaisina. Viitattu 27.10.2016
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf)
- Kirkkohallitus i.a. Isostoiminnan linjauksia. Sopivan kokoinen iso. Viitattu 1.3.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E7B568916B606873C22576FF00431C83/\\$FILE/isostoiminnan_linjaukset.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E7B568916B606873C22576FF00431C83/$FILE/isostoiminnan_linjaukset.pdf)
- Kirkkohallitus 2016. Isoja ihmeitä. Isostoiminnan linjaus 2016. Viitattu 5.11.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/\\$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3E41B03C248D8EB9C2257F96003C12CB/$FILE/Isoja_ihmeita_2016.pdf)
- Koivisto, Johanna; Paalanen, Helena & Siukkonen, Antti 2010. Ihan sama. Eilen, tänään ja ikuisesti.
- Kopakkala, Aku 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.
- Korppi, Marika & Latvala, Johanna 2010. Osallistava vuorovaikutuksen malli lasten osallisuuden mahdollistajana. Varhaiskasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25307/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201009302820.pdf?sequence=1>
- Kuusi, Riitta & Porkka, Jouko (toim.) 2006. Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille: Erilaiset oppijat rippikoulussa. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Köykkä, Arto 2014. Nuorisotyön alkeet ja jatko. Helsinki: Kirjapaja.
- Lehtinen, Torsti 2002. Tulva. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Kerron sinulle tarinan. Tarinoita rippikoulu- ja nuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat.
- Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: Taito.
- Lohjan seurakunta 2016. Lohjan seurakunnan rippikoulut vuonna 2017. Viitattu 2.11.2016. <https://www.lohjanseurakunta.fi/927-lohjan-seurakunnan-rippikoulut-vuonna-2017>
- Lohjan seurakunta 2015. Lohjan seurakunnan rippikoulun paikallissuunnitelma.
- Lohjan seurakunta i.a. a. Lohjan seurakunnassa tapahtuu. Viitattu 2.3.2016.
<http://www.lohjanseurakunta.fi/>
- Lohjan seurakunta i.a. b. Nuoret. Viitattu 10.3.2016.
<http://www.lohjanseurakunta.fi/nuoret>

- Merenluoto, Kaarina 2006. Käsitteellinen muutos oppimisessa ja teknologia ympäristön tuki. Teoksessa Päivi Häkkinen, Sanna Järvelä & Erno Lehtinen (toim.) Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit. 18–39.
- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat. 63-82.
- Niemistö, Raimo 2004. Aikuinen nuorten ryhmän ohjaajana. Teoksessa Aaltonen, Heli; Pruuki, Lassi & Saarainen, Pekka (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Nuorisolaki 2006/72. 27.1.2006. Viitattu 13.5.2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Paananen, Terhi 2008. Ihana, kipeä nuoruus- naamion takana ahdistus ja elämänilo. Teoksessa Pruuki, Heli (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat. 21–37.
- Piironen, Tiina 2007. Ohjaajan opas lasten osallistavien ryhmien ohjaamiseen. Helsinki: Kuunnelkaa meitä-hanke. <http://docplayer.fi/5281840-Tiina-piironen-ohjaajan-opas-lasten-osallistavien-ryhmien-ohjaamiseen.html>
- Porkka, Jouko 2005. Isostoiminnan rikkaus – leirityön tarpeista nuorisokulttuuriksi. Teoksessa Terhi Paananen ja Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja OY. 82–108.
- Porkka, Jouko 2004. On kunnia olla isonen. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Pruuki, Heli (toim.) 2009. Usko, Toivo ja Lempi. Materiaali nuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat.
- Pruuki, Lassi 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Hämeenlinna: LK-kirjat.
- Rauste-Von Wright, Maijaliisa; Von Wright, Johan & Soini, Tiina 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Riekkinen, Wille 2008. Kristillisen kasvatuksen lähtökohdista. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat. 83-93.

Rippikoulusuunnitelma 2001. Elämä-usko-rukous. Helsinki: Kirkkohallitus

Rippikoulusuunnitelma luonnos 2017. Suuri ihme. Helsinki: Kirkkohallitus

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010. Kirkon nuorisotyöntekijän ydinosaaminen. Viitattu 15.11.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/nuorisott_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/nuorisott_yo.pdf).

Tapola, Anna & Veermans Marjaana 2006. Motivaatio ja kiinnostuneisuus. Teoksessa Päivi Häkkinen, Sanna Järvelä & Erno Lehtinen (toim.) Oppimisen teoria ja teknologian opetuskäyttö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 65-84.

Tuominen, Hans 2005. Elän ja hengitän – nuoren spiritualiteetti. Teoksessa Terhi Paananen ja Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja OY. 35–52.

Tynkkynen, Markku 1993. Kestääkö kaveruus. Helsinki: Lasten Keskus OY.

LIITE 1 Ready, set, GO!

A photograph of a long, narrow wooden plank path leading from the foreground into a field of tall, dry grass. The path is made of several parallel wooden planks supported by small wooden posts. In the background, there is a dense forest of green trees under a bright blue sky with a few white clouds. The text "Ready, set, GO!" is overlaid on the image in a large, bold, black font with a white outline, slanted upwards from left to right.

Ready, set, GO!

**Elisa Juutilainen
Nea Tarkkala**

SISÄLLYS

Hei ripari-ope! Mietit varmaan.....	3
Hei isonen! Mietit varmaan... ..	4
Tarvikelista.....	5
Tullaan tutuiksi!	6
Kuka minä olen?	8
Perhe on pahin?.....	10
Mitä on olla ystävä?.....	12
Valintojen maailma.....	15
Minä ja luonto	18
Kuin kalat verkossa	21
Kun suru kohtaa.....	23
Tulevaisuus	26
Mitä jää kun mä lähden täältä?.....	28
Liite 1 Meidän ryhmä -tarina	30
Liite 2 Ystävyysspeli.....	31
Liite 3 Tunnekortit	32
Lähteet.....	33

Hei ripari-ope! Mietit varmaan..

Mistä materiaalin nimi?

Ready, set, GO! ajattelee kristityn elämän olevan matka, joka alkaa kasteesta ja kulkee kohti iankaikkista elämää. Rippikouluun tuleva nuori on kasteessa saanut kutsun Jumalan perheeseen, joten hän on Ready lähtemään matkaan. Nuori kuitenkin saattaa tarvita tietoa ja opetusta kristinuskon keskeisistä sisällöistä. Rippikoulu on vaihe Set, jossa nuoret hetkeksi pysähtyvät paikoilleen pohtimaan omaa uskoa ja saamaan opetusta. Rippikoulun jälkeen nuori on valmis jatkamaan matkaansa kristittyinä eli GO!

Millainen on materiaalin runko ja miten sitä käytetään?

Ready, set, GO!:n ryhmätunnit koostuvat kolmesta osasta: aiheeseen virittää Let's start, Action osuus sisältää toiminnallisia harjoitteita ja Hiljentyemishetkessä isosryhmä hiljenty yhteiseen rukoukseen. Materiaali sisältää myös Did you know? –infolaatikoita, jotka antavat lisää tietoa isosryhmälle päivän aiheesta, käsiteltävästä raamatunkohdasta tai käytetystä työskentelytavasta. Ryhmätunnit on suunniteltu kestoltaan 45min pituisiksi ja jokaiseen yksittäiseen ryhmätunnin osaan on merkitty siihen varattu aika. Ryhmätunteja on 10 ja ne ovat tarkoitettu käytettäväksi annetussa järjestyksessä. Ryhmätunneissa on huomioitu ryhmäturvallisuus, ensimmäiset tunteista keskittyvät turvallisen ryhmän luomiseen. Viimeiset ryhmätunnit keskittyvät

ryhmäprosessin lopettamiseen ja suuntaavat katseita rippikoulun jälkeiseen aikaan.

Mistä aiheet ja miten niitä käsitellään?

Ryhmätuntien teemat on valittu Lohjan seurakunnan isosille järjestetyssä ideointi-illassa nousseiden toiveiden sekä rippikoulusuunnitelman 2001 ja tulevan rippikoulusuunnitelman 2017 pohjalta. Materiaalin lähtökohtana on nuorilähtöisyys ja uuden oppiminen vanhan tiedon pohjalta. Ryhmätunnit linkittävät yhteen nuoren elämän ja kirkon uskon. Ryhmätunneissa hyödynnetään erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja teemoista keskustelu, pohtiminen ja yhdessä ihmettely on tärkeässä asemassa.

Oppiminen on tehokasta silloin kun se lähtee nuorille tutuista asioista ja sillä on yhteys nuoren omaan elämään. Olemme huomioineet ryhmäturvallisuuden liittyvät näkökulmat ja jäsenilleet ryhmätunnit sen mukaan. Jotkut aiheet voivat kuitenkin olla nuorille arkoja ja nostattaa rippikoululaisissa esiin erilaisia tunteita, joita olisi hyvä käsitellä työntekijän kanssa.

Mitä pitää huomioida?

Isosten kanssa tulee valmistautua huolella ryhmätunnin pitämiseen. Materiaalia käyttäessä ryhmänohjaajan taidot ovat tärkeitä, mutta isosen on myös hyvä olla pohtinut eri teemojen keskustelukysymyksiä etukäteen, jotta hän on tietoinen omista ajatuksistaan.

Mukavia hetkiä materiaalin parissa ja siunausta rippikouluun!

Toivottavat Elisa Juutilainen ja Nea Tarkkala, 2016

Hei isonen! Mietit varmaan...

Mistä materiaalin nimi?

Ready, set, GO! ajattelee kristityn elämän olevan matka, joka alkaa kasteesta ja kulkee kohti iankaikkista elämää. Rippikoululaiset ovat kasteessa saaneet kutsun Jumalan perheeseen, joten ovat Ready lähtemään matkan. He kuitenkin saattavat tarvita tietoa, vinkkejä ja neuvoja kristinuskon keskeisistä sisällöistä. Rippikoulu on vaihe Set, jossa he hetkeksi pysähtyvät paikoilleen pohtimaan omaa uskoaan ja saamaan opetusta. Rippikoulun jälkeen he ovat valmiita jatkamaan matkaansa kristittyinä eli GO! Juuri sinulla on tärkeä tehtävä, saat toimia ikään kuin matkaoppaana ja kertoa parhaat vinkit omalle ryhmällesi!

Millainen on materiaalin runko ja miten sitä käytetään?

Aloita ryhmätunti kertomalla päivän aihe ja tavoitteet. Ready, set, GO! :n ryhmätunnit koostuvat kolmesta osasta: aiheeseen virittää Let's start, Action osuus sisältää toiminnallisia harjoitteita ja Hiljentymishetkessä ryhmäsi hiljentyy yhteiseen rukoukseen. Materiaali sisältää myös Did you know? –infolaatikoita, jotka antavat teille lisää tietoa päivän aiheesta, käsiteltävästä raamatunkohdasta tai käytetystä työskentelytavasta. Ryhmätunnit on suunniteltu kestoltaan 45min pituisiksi ja jokaiseen yksittäiseen ryhmätunnin osaan on merkitty siihen varattu aika. Seuraa siis ajankulkua ryhmätunnin aikana, jotta jokaiseen kolmesta osasta on riittävästi aikaa. Ei ole vakavaa jos ette ehdi käsittelemään yhdestä osasta kaikkea. Tärkeää on, ettei yksikään kolmesta osasta jää kokonaan käymättä.

Miten valmistaudun ryhmätuntiin?

Tutustu materiaaliin jo ennen riparia mikäli mahdollista! Riparin työntekijän kanssa käynteä tarkemmin läpi mitä ryhmätunnissa tapahtuu. On tärkeää, että tulet ryhmätuntiin valmistautuneena. Tarkista, että kaikki tarvittavat välineet ovat mukana ja että tiedät mitä ryhmätunnin aikana tapahtuu. Materiaali sisältää erilaisia toiminnallisia harjoitteita ja keskustelukysymyksiä. Käy harjoitteiden ohjeet etukäteen läpi, jotta osaat ohjeistaa ryhmääsi. Käy keskustelukysymykset läpi ja pohdi mitä itse vastaisit. Sinun on tärkeää olla tietoinen omista ajatuksistasi. Ei haittaa ollenkaan jos et oikein tiedä mitä ajattelet jostain tietystä aiheesta, tärkeää on, että osaat pohtia aihetta eri näkökulmista. Ryhmätuntien kysymyksiin ei ole oikeita tai vääriä vastauksia! Tärkeää on, että ryhmänne kanssa pohditte kysymyksiä ja jokaisen mielipiteille ja ajatuksille on tilaa.

Mitä pitää huomioida?

Ryhmätunnit on suunniteltu siten, että ne lähtevät liikkeelle ryhmäsi ja sinun kokemuksista ja ajatuksista. Jotkin aiheet voivat olla jollekin ryhmäsi jäsenelle raskaita tai nostaa pintaan erilaisia tunteita, joista olisi hyvä keskustella työntekijän kanssa. Havainnoi siis ryhmääsi ja kerro työntekijälle, jos arvelet että jokin painaa ryhmäsi jäsenen mieltä. On tärkeää, että jokainen osallistuu ryhmätuntiin, mutta ketään ei saa painostaa keskustelemaan tai tekemään asioita jota hän ei tahdo!

Mukavia hetkiä ja siunausta ryhmätunneille!

Toivottavat Elisa Juutilainen ja Nea Tarkkala,
2016

Tarvikelista

Alla on listattuna mitä tarvikkeita ryhmätuntien pitämiseen tarvitaan. Jokaisen ryhmätunnin alusta löytyy lista siitä, mitä tarvikkeita kyseiseen ryhmätuntiin tarvitaan.

Materiaalit

- A4-paperia
- A3-kartonkia 2 per isosryhmä
- Pieniä paperilappuja 3 per isosryhmän jäsen
- Lyijykyniä
- Älypuhelin, jossa internetyhteys ja kamera vähintään 1per isosryhmä
- Värikyniä jokaiseen isosryhmään
- Jokin esine, joka ei mene helposti rikki (esim. pallo, penaali, huivi.)
- (Aikakausilehtiä)
- (Liimaa)

Tulostettuna:

- Meidän ryhmä -tarina 1 per isosryhmä
- Ystävyys-peli 1 per isosryhmä
- (Tunnekortit 1 per isosryhmä)

Tullaan tutuiksi!

Tavoitteet: tutustua omaan ryhmään, aloittaa ryhmäytymisprosessi, hassutella, luoda hyvää ilmapiiriä ja me-henkeä.

Tarvikkeet:

- Paperi
- 5 pientä paperilappua, jokaiselle ryhmän jäsenelle
- Lyijykynä jokaiselle ryhmäläiselle
- Muistiinpanovälineet
- Meidän ryhmä tarina -tulostettuna

Let's start! 15-20min:

- Esittäytyminen
  - Käykää lyhyt esittäytymiskierros, jossa jokainen saa kertoa itsestään mitä haluaa
    - Kertokaa ainakin nimenne, mistä koulusta olette ja miltä tuntui tulla riparille
- Mikä tämän ryhmän tarkoitus on?
  - Tavataan 1 tai 2 kertaa päivässä
  - Jutellaan ja pohditaan asioita
  - Tehdään erilaisia tehtäviä
  - Luetaan Raamattua
  - Rauhoitutaan hetkeksi yhdessä, rukoillaan
  - Kaikki on luottamuksellista ja jää oman ryhmän sisälle
- Miten tulee toimia, jotta kaikilla on hyvä ja turvallinen olla ryhmässä?
  - Lukekaa ensin Did you know? -laatikko.
  - Keksikää laatikon pohjalta 3 ohjetta, joita noudattamalla ryhmänne on paras ryhmä ikinä!
  - Kirjoittakaa ohjeet paperille. Isonen pitää ohjeet tallessa riparin ajan. Mahdollisten ongelmien kohdatessa luotuihin ohjeisiin tulee palata.

Action 20min:

- Jokainen kirjoittaa lapuille 3 asiaa itsestään. Laput laitetaan kasaan ja sekoitetaan. Jokainen ryhmäläinen nostaa vuorotellen lapun ja yrittää arvata kenelle se kuuluu. Tarkoitus on tutustua ryhmään. Isonen voi kysyä lisäkysymyksiä ja jutustella lappujen nostamisen lomassa!
  - Lapulle voi esimerkiksi kirjoittaa: mistä tykkää, mitä harrastaa, hulluin asia mitä on tehnyt, lempiherkku. Olkaa luovia!
- On tärkeää, että ryhmänne tulee tutuksi myös muille! Täydentäkää oheisen tarinan aukot isosen ohjeistuksella. Kaikkien ryhmien tarinat voidaan lukea esimerkiksi seuraavassa iltaohjelmassa.

Did you know?

Turvallisessa ryhmässä ryhmän jäsenet:

1. Luottavat toisiinsa
2. Hyväksyvät toisensa
3. Ovat avoimia
4. Antavat apua ja tukea toisilleen
5. Sitoutuvat ryhmän toimintaan

Millaiset ohjeet tukee turvallisen ryhmän syntyä? Esim. "Kaikilla on lupa olla sellaisia kuin ovat ja jokainen saa ilmaista omat mielipiteensä ilman, että joutuu tuomituksi." "Jokainen sitoutuu ryhmän toimintaan ja näin ollen osallistuu ryhmän toimintaan aktiivisesti." "Jokainen lupaa auttaa toista niin hyvin kuin mahdollista."

Meidän ryhmä

Täyttäkää tyhjät viivat (1-15) niin, että isonen kysyy ryhmäläisiltä jokaiseen kohtaan tarvittavan sanan. Älkää lukeko lauseita ja miettikö mikä sopii lauseyhteyteen. Kun kyselette pelkkiä sanoja, tulee lopputuloksesta hauskempi ;) Lukekaa oman ryhmänne tarina muille esimerkiksi iltaohjelmassa.

Meidän ryhmän nimi on 1. _____ (adjektiivi) 2. _____ (substantiivi).
 Ryhmäämme voisi kuvailla sanalla
 3. _____ (adjektiivi). Uskomme, että tällä riparilla tulee olemaan 4.
 _____ (adjektiivi) ja 5. _____ (adjektiivi). Toivomme
 saavamme mukaamme 6. _____ (adjektiivi) 7.
 _____ (substantiivi). Olomme on tällä hetkellä hiukan
 8. _____ (adjektiivi), sillä unohdimme 9. _____ (substantiivi)
 kotiin. Emme voi 10. _____ (verbi) ilman sitä. Ryhmämme
 haluaa tällä riparilla oppia 11. _____ (verbi).
 Toivottavasti pastori ei suutu, sillä meidän ryhmämme aikoo illan tullen
 12. _____ (verbi) ja 13. _____
 (verbi). Haluaisimme toivottaa muulle ryhmälle 14. _____ (adjektiivi) ja
 15. _____ (adjektiivi) riparia!

Hiljentymishetki 5-10min:

Miettikää ennen rukousta, mitä haluatte pyytää Jumalalta ajatellen tulevaa riparia. Isonen kirjoittaa pyynnöt ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. (pyytää voi esimerkiksi hyvää säätä, vauhdikkaita jalkapallopelejä, mukavia hetkiä ystävien kanssa,..).

Rakas Jumala, kiitos ensimmäisestä yhteisestä ryhmätunnistamme. Kiitos siitä, että ryhmäämme kuuluu _____ (luettele kaikkien ryhmäläisten nimet). Luo välillemme hyvää yhteishenkeä, auta meitä luomaan hyviä keskusteluita ja oivaltamaan jotain uutta, pitämään hauskaa yhdessä ja anna meidän oppia tuntemaan Sinua paremmin! Tahtoisimme pyytää sinulta _____ . Siunaa tuleva riparimme ja kaikki yhteiset ryhmätuntimme. Aamen.

Kuka minä olen?

Tavoitteet: pohtia millainen minä olen, lisätä itsetuntemusta, auttaa näkemään itsensä arvokkaana Jumalan luomana.

Tarvikkeet:

- Muistiinpanovälineet
- Älypuhelin, jossa internetyhteys
- Raamattu

Let's start 20min:

Jos tavarani puhuisivat -harjoitus

Pyydä jokaista ryhmäläistä kirjoittamaan vihkoonsa 5 asiaa tai esinettä, jotka häneltä löytyvät kotona omasta huoneestaan. Anna ryhmälle aikaa miettiä rauhassa. Tämän jälkeen jokainen valitsee 3 asiaa tai esinettä ja miettii millä tavalla tämä asia tai esine esittelisi hänet. Esimerkiksi jos valitsen tietokoneen:

Tässä on (nimesi). Me vietetään paljon aikaa yhdessä. Joskus katotaan elokuvia ja joskus kirjoitetaan koulutehtäviä. Saatetaan myös pelailla erilaisia pelejä tai roikkua Facebookissa.

Kun kaikki ovat miettineet tarpeeksi, käykää esitykset läpi, niin että jokainen vuorollaan esittelee itsensä yhden esineen kautta. Käykää jokaisen 3 esinettä läpi.

Jos netti ei toimi, ei hätää! Tässä Mestaripiirroksen sanat:

Sinä päivänä, kun Luoja teki sinut, Hän ei muuta tehnytään. Heräs aikaisin, otti kynän käteen, rupes siinä piirtämään.

Päivä kului, mut hetkeekään lepoa, piirtäjä ei kaivannut. Aivan niin kuin olis hurmoksessa ollut, Mestari valmisti sut.

Ja se kuva oli kaunis, oli ihme suorastaan. Muodon jumalaisen sai. Kuvan viereen Hän merkkas ettei suhun päde kuolevaisten lait.

Niille jotka yhä epäilevät Luoja, sanon vastaukseksi vaan, että jos ne edes kerran näkis sinut, kaikki rupeis uskomaan.

Action 20min:

- Mestaripiirros

Jokainen tarvitsee paperia ja kynän sekä omaa tilaa. Isonen laittaa soimaan kappaleen Mestaripiirros.

Saatte itse valita kuunteletteko Egotripin vai Anna Puun version. Kappaleen voi kuunnella muutaman kerran halutessaan.

Jokainen kirjoittaa omassa rauhassa paperilleen muistiin mieleen tulevia ajatuksia ja tunteita. Sekä pohtii muun muassa seuraavia asioita:

- Keskustelkaa
  - Onko kappaleessa mielestäsi jotain outoa?
  - Mikä lause jäi mieleesi?
  - Mitä kappale kertoo Jumalasta? Entä ihmisestä?

- Lukekaa yhdessä Psalmi 139: 1-18
- Keskustelkaa
  - Mitä ajattelet, kuka psalmissa puhuu?
  - Entä, kenelle hän puhuu?
  - Millainen suhde hänellä on Jumalaan? Esim jakeet 1, 5, 7, 17?
- Määritellä yhdessä sana ihme
  - Mikä asia voi olla ihme?
    - Lukekaa Did you know? –laatikko.
  - Mikä tekee ihmeestä ihmeen?
  - Millainen on arkinen ihme?
- Jakeessa 14 sanotaan “Minä olen ihme, suuri ihme”
  - Keksikää jakeelle 14 väitteitä 3 puolesta ja 3 vastaan
    - Avuksi:
      - Miksi ihminen on ihme? Miksi ei?
      - Perusteluja voi hakea esim. biologian, historian ja uskonnon kautta
      - Onko se, että sinä olet olemassa sattumaa vai suunniteltua? Kenen suunnittelemaa?
- Kristityt ajattelevat ihmisen olevan ihme ja elämän olevan Jumalan antama lahja
  - Mitä ajatuksia näkemys herättää?
  - Miltä tuntuu ajatus siitä, että oma elämä on lahja Jumalalta?
  - Miltä tuntuu ajatus siitä, että toisenkin ihmisen elämä on lahja Jumalalta?
  - Millä tavoin se vaikuttaa siihen, miten kohtelen toisia?
    - Keksikää esimerkki miten se näkyi koulussa? Kesätöissä? Harrastuksissa?

Did you know?

Sivistyssanakirja määrittelee sanan ihme näin:

- ylliluonnollinen, selittämätön asia tai tapahtuma, jumalallinen tunnusteko
- ihmetystä herättävä hämmästyttävä esine tai asia
- hämmästyminen, kummastus

Hiljentymishetki 5min :

Ennen rukousta jokainen miettii mistä omasta hyvästä ominaisuudesta haluaa kiittää. Miettikää sen jälkeen yhdessä mitä hyvää jokaisessa ryhmänne jäsenessä on. Isonen kirjoittaa jokaisen itse mainitsevat ominaisuudet ja ryhmän mainitsevat ominaisuudet ylös, ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Jumala. Kiitos tästä ryhmätunnista. Kiitos siitä, että olet luonut meidät juuri tällaiseksi kuin olemme. Tahdomme kiittää erityisesti _____ ominaisuuksistamme. Välillä on vaikeaa huomata omat vahvuutensa ja positiiviset asiat itsessä. Helpompaa on huomata toisessa oleva hyvä. Ryhmän jäsenissämme on paljon hyvää esimerkiksi _____.

Auta meitä tunnistamaan omat vahvuutemme ja käyttämään niitä toinen toistemme hyväksi. Siunaa ajatuksemme, tunteemme ja kehomme. Ole meidän kanssamme tänäkin päivänä. Aamen.

Perhe on pahin?

Tavoitteet: pohtia millaisia erilaisia perheitä ja perheen tapoja on olemassa, mikä on perheen merkitys minulle, pohtia perheen välistä vuorovaikutusta

Tarvikkeet:

- Ei mitään erityistä

Let's start 20min:

Keskustelkaa:

- Ketä sinun perheeseesi kuuluu?
- Millaisia tapoja perheellänne on?
  - Arkena?
  - Syömiseen liittyen?
  - Harrastukset?
  - Juhlapyhinä?
  - Vapaa-aikana?
- Jos tulevaisuudessa perustat perheen, mitä lapsuudenkodin tapojasi tahdot ottaa mukaan? Mitä et?
- Millaiset asiat voivat aiheuttaa perheessä ristiriitatilanteita?
  - Kuinka ristiriitatilanteita voidaan käsitellä?
    - Rauhallisesti keskustellen, huutaen, mököttäen, jättää käsittelemättä,..
- Onko perheessänne sääntöjä?
- Mitä arvostat vanhemmissasi?
- Mitä toivoisit, että vanhempasi tekisivät toisin?

Action 20min:

Improvisaationäytelmiä erilaisista tilanteista perheen arjessa:

- Lukekaa aluksi Did you know? –laatikko
- Jokaiseen näytelmänpätkään tulee kaksi näyttelijää
- Ne jotka näyttelevät, pohtivat näytelmän jälkeen:
  - Miltä tuntui eläytyä rooliin?
  - Millaista käytöstä olisit toivonut vastaanäyttelijältä?
  - Tuntuiko että ymmärsitte toisianne? Miksi tai miksi ei?
- Ne, jotka eivät näyttele tekevät havainnoja seuraavista asioista
  - Minkälainen suhde hahmoilla on?
  - Kunnioittavatko he toisiaan? Mistä sen huomaa?
  - Mikä oli heidän tapansa ratkaista ongelmatilanteita?
  - Tee kehitysehdotuksia: miten tilanteessa olisi mielestäsi kannattanut toimia?
- Tarkoitus on havainnoida perheiden kanssakäymistä, ei näyttelijäsuorituksia! Havainnot kerrotaan näytelmän jälkeen.

Did you know?

Improvisointi tarkoittaa esityksen luomista esittämishetkellä.

Tyypillistä:

- yllätyksellisyys
- toistumattomuus.
- ei ole käsikirjoitusta.
- pieni näytelmä, jossa on alku, keskikohta ja loppu

Tärkeää:

- Näyttelijöiden täytyy keskittyä tilanteeseen
- Kuuntelu, havainnointi ja vastaanäyttelijän ehdotuksiin suostuminen vie tarinaa eteenpäin.
- Yhteistyö on improssa avainsana, kaveria ei jätetä!

- Näytelmien aiheita, joista voitte valita. Jokaisen ryhmän jäsenen tulee olla osallistua ainakin yhteen näytelmään.
  - Vanhempi ja nuori keskustelevat kotiintuloajoista
  - Nuori opettaa isoäitiä käyttämään älypuhelinta
  - Sisarukset keskustelevat siitä, kumpi imuroi tänään
  - Vanhempi ja nuori keskustelevat nuoren matikankokeen arvosanasta
  - Nuori kertoo vanhemmalle alkaneensa seurustella
  - Vanhempi on saanut nuoren kiinni alaikäisenä alkoholin juomisesta

- Pohtikaa vielä lopuksi
  - Perheiden arjessa edellä mainituissa tilanteissa voi syntyä silloin tällöin riitoja.
    - Miten riitojen sopimisen tulisi tapahtua?
    - Miltä anteeksi saaminen tuntuu?
      - Joutuuko anteeksi saamisen ansaitsemaan?
        - Esimerkiksi tekemällä enemmän kotitöitä? Olemalla kotiaarestissa jonkun aikaa?
    - Miltä anteeksi antaminen tuntuu?
  - Jumala antaa meille kaikki syntimme ja pahat tekomme anteeksi.
    - Miltä tuntuu ajatus siitä, että on olemassa joku joka ei muista virheitämme?
    - Mitä ajattelette, miksi Jumala antaa aina kaiken anteeksi?
    - Onko Jumala mielestänne reilu vai epäreilu kun antaa kaikki synnit anteeksi, jos niin pyydämme? Perustele!

Hiljentymishetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii mistä haluaa kiittää vanhempiaan ja mitä haluaa pyytää vanhemmiltaan. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsevat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Taivaan Isä. Kiitos tästä ryhmäkerrasta. Emme aina muista sanoa kiitos vanhemmillemme.

Haluaisimme kiittää heitä seuraavista asioista _____.

Kiitos kaikista hetkistä joita saamme perheenä viettää. Aina ei ole helppoa olla oman perheen kanssa. Arjen keskellä saatamme riidellä aivan turhista asioista ja väsyneenä sanoa asioita, joita emme tarkoita. Tahtoisin pyytää vanhemmilta että _____.

Kiitos kaikista läheisistä ja perheen jäsenistä joita meillä on. Siunaa heitä kaikkia. Auta meitä elämään sovussa ja opeta meitä pyytämään ja antamaan anteeksi. Kiitos siitä, että sinä et muista virheitämme. Kiitos siitä, että meillä on mahdollisuus pyytää syntejämme anteeksi. Auta meitä luottamaan sinun armoosi ja anteeksiantoon.

Aamen.

Mitä on olla ystävä?

Tavoitteet: Pohtia omia ystävyys-suhteitaan, millainen ystävä on itse muille ja mitä toivoo ystäviltä. Pohtia millaiset asiat vaikuttavat ystävyys-suhteiden syntymisessä ja mitkä ovat merkityksellisiä.

Tarvikkeet:

- Ystävyys-pelin laput tulostettuina ja leikattuina
- Raamattu

Let's start 5-10min:

Keskustelkaa seuraavista kysymyksistä:

- Mitä on ystävyys?
- Mikä ero on ystävällä ja kaverilla? Vai onko niillä eroa?
- Millaisissa tilanteissa olet tarvinnut ystävää?
- Kerro paras muisto ystäväsi/ystäviesi kanssa!

Action 25-35min:

Ystävyys-peli

“Kuinka todennäköisesti ystävyystyisit tämän henkilön kanssa? Perustele!”

Isosella on laput tulostettuina, leikattuina ja sekoitettuina pinossa. Jokainen ryhmäläinen nostaa vuorollaan lapun pinosta ja lukee sen ääneen. Tämän jälkeen hän miettii kuinka todennäköisesti ystävyys-suhde syntyisi. Hän asettaa sen jälkeen lapun pinoon 1. Hyvin todennäköisesti tai 2. En kovin todennäköisesti.

Isonen ja muut ryhmäläiset voivat kysellä perusteluja valintaan. Tarkoitus ei ole nopeasti käydä kaikkia lappuja läpi vaan käyty keskustelut ovat tärkeämpiä kuin läpi käytyjen lappujen määrä.

Pelin jälkeen tarkastelkaa syntyneitä pinoja ja keskustelkaa:

- Millaisten ihmisten kanssa ystävyys-suhde todennäköisesti syntyy? Millaisten ei?
- Mikä mielestänne vaikuttaa eniten ystävyys-suhteen syntymisessä? Ystävän ulkonäkö, mielipiteet, käytös?
- Mitä ajattelette, mikä vaikuttaa eniten siihen, että ystävyys-suhde kestää?

Lukekaa Raamatusta Laupias samarialainen Luuk. 10: 25-37

- Lukekaa Did you know? -laatikko. Se antaa lisää tietoa vertauksesta.
- Ketkä ovat kohdan mukaan lähimmäisiämme?
- Kuinka kohta neuvoo kohtelevaan lähimmäisiä?
- Jos itse kohtaisit kadulla ryöstetyn ja pahoinpidellyn henkilön, miten toimisit? Kuten raamatunkohdan pappi, leeviläinen vai samarialainen? Miksi?

Did you know?

Laupias samarialainen

Pappi joutui vaikean valinnan eteen. Hän oli juutalainen ja hänen olisi veren käsittelyn jälkeen suoritettava puhdistautumisrituaali. Pappi oli matkalla jumalanpalvelukseen. Jos hän olisi auttanut, hän olisi saattanut sotkeutua vereen eikä olisi voinut mennä jumalanpalvelukseen. Hän joutui valitsemaan jumalanpalveluksen ja lähimmäisen auttamisen väliltä.

Hiljentymishetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii kenestä ystävystä haluaa kiittää Jumalaa. Jokainen myös miettii tilanteen, jossa on vaikeaa olla ystävä toiselle sekä millainen ystävä tahtoisi olla toiselle. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsevat henkilöt ja asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Jumala. Kiitos ystävästä. Kiitos siitä, että elämässämme on ihmisiä, joiden kanssa jakaa iloja ja suruja. Haluamme kiittää erityisesti näistä ystäväistä: _____.
Ole heidän kanssaan ja siunaa heidän elämäänsä. Aina ei ole helppoa olla ystävä toiselle, esimerkiksi kun _____. Auta meitä pitämään kiinni ystävyys-suhteista ja luomaan uusia. Joskus saatamme katsoa vain ihmisen ulkonäköä emmekä näe pintaa syvemmälle. Auta meitä olemaan hyviä ystäviä toisillemme, sellaisia jotka _____. Siunaa ystäviämme ja läheisiämme ja anna meille rohkeutta kohdata myös erilaiset ihmiset ystävinämme. Aamen.

Lyhyt ja lihava poika	Todella sarkastisen luonteen omaava henkilö	Muslimipoika	17-vuotias tyttö, joka on raskaana	Poika, joka on harrastanut balettia 10 vuotta
Tyttö, joka on sairaalloisen laiha ja sairastaa anoreksiaa	Henkilö, joka valehtelee jatkuvasti	Suomeen pakolaisena saapunut henkilö	Heteroseksuaali, joka ei hyväksy homoseksuaalisuutta	Tyttö, jolla on tiukat kotiintuloajat
Todella urheilullinen poika, joka treenaa 5 kertaa viikossa	Henkilö, joka käyttäytyy epäkunnioittavasti perhettäsi kohtaan	Politiikasta kiinnostunut henkilö, osallistuu satunnaisesti mielenosoituksiin	Henkilö, joka ei käytä merkkivaatteita	Henkilö, jonka kanssa ystäväsi seurusteli 2 vuotta. Suhde päättyi riittävästi.
Poika, joka ei ole kiinnostunut urheilusta	Iloinen ja huumorintajuinen henkilö	Henkilö, joka rukoilee joka ilta	Henkilö, joka on homoseksuaali	Poika, jonka perhe syö vain kasvisruokaa
25-vuotias kahden lapsen äiti	Optimisti, joka näkee kaikessa jotain hyvää	Poika, joka lintsaa koulusta useamman kerran viikossa	Henkilö, joka kokee syntyneensä väärään sukupuoleen	Ujo, epäsuosittu nuori
27-vuotias yliopistossa opiskeleva mies	Henkilö, joka on liiallisuusiin asti miellyttämisen haluinen.	Henkilö, joka ei omista älypuhelinia	Henkilö, joka käyttää päihteitä satunnaisesti	Henkilö, jota kaikki ihailevat
Henkilö, joka ei käytä sosiaalista mediaa	Ketjupolttaja	Luotettava ja mielipiteitäsi arvostava henkilö	Henkilö, joka paheksuu kaikkea päihteiden käyttöä	Henkilö, joka on biseksuaali
Henkilö, jonka käytöstavat ovat pahasti hukassa	Väkivaltaisesti käyttäytyvä henkilö	Henkilö, joka raivoaa somessa.	Henkilö, joka on kiusannut kaveriasi	Henkilö, joka ajattelee ja käyttäytyy rasistisesti

Valintojen maailma

Tavoitteet: Pohtia mikä on omassa elämässä tärkeää, mitkä asiat tai arvot koen tärkeiksi. Pohtia eettisiä valintoja ja perusteluja niille.

Tarvikkeet:

- Muistiinpanovälineet
- 2 isoa paperia ja värikyniä
- Raamattu

Let's start 20min:

- Arvohuutokauppa
- Lukekaa ensin Did you know? -laatikko
  - Tehtävänä on pohtia, mitkä asiat ovat itselle tärkeitä ja samalla pohtia mistä voi luopua.
  - Jokainen listaa 10 itselle tärkeää asiaa ja/tai arvoa. Anna ryhmäläisille aikaa rauhassa pohtia ja miettiä.
  - Listalla voi olla esimerkiksi perhe, harrastus, kännykkä, rehellisyys, oikeudenmukaisuus,..
  - Ryhmän valittua 10 itselleen tärkeää asiaa, isonen pyytää heitä valitsemaan listaltaan 5 tärkeintä asiaa. Tarkoitus on, että ryhmäläiset pohtivat, mitkä niistä tärkeistä asioista ovat kuitenkin sellaisia, että he voivat elää ilman niitä.
  - Ryhmän valittua 5 asiaa listaltaan, isonen pyytää heitä poistamaan vielä 2. Tämän jälkeen listalle jää 3 tärkeintä asiaa.
- Keskustelkaa:
  - Miltä tuntui kirjoittaa 10 tärkeää asiaa ylös?
  - Miltä tuntui karsia 5 pois? Entä vielä 2 pois?
  - Mitkä asiat karsit pois? Miksi juuri ne?
- Lukekaa Raamatusta
  - Matt. 6: 19-24
    - Mitä mielestäsi tarkoitetaan "maan päällä olevilla aarteilla"?
    - Mitä voisivat olla "aarteet taivaassa"?
  - 1.Tim. 6: 6-10
    - Miten Raamatunkohdassa puhutaan rahasta?
    - Mitä ajattelet, miksi suhtautuminen rahaan on niin kielteinen tässä kohdassa?
    - Onko raamatunkohdan mukaan väärin olla rikas? Miksi tai miksi ei?

Did you know?

Arvo voidaan määritellä muun muassa näin:

-asia, joka on tavoiteltava, hyvä, arvokas

-itseisarvo = itsessään tavoiteltava perusarvo, esim. totuus, hyvyys, kauneus, onni, vapaus

-välinearvo = asia, joka on arvokas, jonkun muun asian saavuttamiseksi, esim. raha

Arvot ohjaavat käyttäytymistämme!
Esim, jos terveys on tärkeä arvo ihminen syö terveellisesti ja liikkuu, jotta pysyy terveenä.

Action 20min:

Alla on esiteltyä kaksi erilaista kuvitteellista henkilöä. Jakakaa ryhmä puoliksi. Toiset eläytyvät Björnin rooliin ja toiset Kertun. Anna ryhmille 3 minuuttia aikaa piirtää Björn tai Kerttu paperille ja keksiä hänelle muutaman ominaisuuden tai luonteenpiirteen lisää. Tämän jälkeen lähtekää pohtimaan alla olevia kysymyksiä Björnin ja Kertun näkökulmasta.

Björn Masseenius

- Pankkiiri
- 30-vuotias
- Korkeasti kouluttautunut
- Asuu yksin
- Vapaa-ajallaan käy kuntosalilla ja purjehtii omalla purjeveneellään

Kerttu Korhonen

- Parturi-kampaaja
- 20-vuotias
- Käynyt ammattikoulun
- Asuu kaupungin vuokra-asunnossa poikaystävän kanssa
- Vapaa-ajallaan viettää aikaansa siskon lasten kanssa ja tekee vapaaehtoistyötä Suomen Punaiselle Ristille

Valitkaa itseänne eniten kiinnostava kohta 1, 2 tai 3. Pohtikaa miten Björn tai Kerttu toimisi tilanteissa a ja b.

1. Björn tai Kerttu tietää, että hänen läheinen työkaverinsa ei ole tullut työpaikalle, koska työkaverin ulkomailla asuva ystävä on tullut käymään. Työkaveri tahtoo pitää vapaapäivän ja viettää aikaa ystävänsä kanssa.
  - a. Työkaveri pyytää Björniä tai Kerttua kertomaan työnantajalle olevansa sairaana. Mitä henkilöt vastaavat työkaverille? Miksi?
  - b. Työnantaja kysyy Björniltä tai Kertulta missä kyseinen työntekijä on. Mitä henkilöt vastaavat työnantajalle? Miksi?
2. Björn toimii purjehdusseuran rahastonhoitajana ja Kerttu Suomen Punaisen Ristin paikallisjärjestön rahastonhoitajana.
  - a. Henkilöt huomaavat, että heillä tässä kuussa rahaa vuokran maksuun. Heillä on pääsy yhdistysten rahastoihin. Ottavatko he rahaa tileiltä vuokranmaksuun? Miksi tai miksi ei?
  - b. Henkilöiden läheiset ystävät pyytävät apua vuokranmaksuun. Heillä itsellä ei ole varaa lainata ystävälle. Ottavatko he rahaa yhdistysten tileiltä ystävän auttamiseksi? Miksi tai miksi ei?
3. Björn on tapaillut erästä henkilöä ja käynyt tämän kanssa muutamilla treffeillä ja Kertulla on poikaystävä. Henkilöiden vanhat ihastuksen kohteet laittavat viestin, jossa pyytävät kahville.
  - a. Lähtekö Björn tai Kerttu kahville? Miksi tai miksi ei?
  - b. Pitääkö mahdollisista suunnitelmista kertoa henkilölle, jota tapailee/poikaystävälle? Miksi tai miksi ei?

Millaisia ohjeita Raamatusta löytyy eettisiin pohdintoihin? Lukekaa nämä kohdat ja pohtikaa millä tavoin Björn ja Kerttu toimisivat kohdissa 1, 2 tai 3, jos he noudattaisivat näitä Raamatun antamia eettisiä ohjeita.

- Kultainen sääntö Matt. 7:12
- 10 käskyä 2 Moos. 20:2–17
- Rakkauden kaksoiskäsky Luuk.10:27

Hiljentyshetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii mitkä päivittäiset valinnat ovat helppoja ja mitkä vaikeita. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsevat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Taivaan Isä, kiitos tästä ryhmätunnista. Joudumme joka päivä tekemään elämässämme valintoja. Toiset niistä ovat helppoja, kuten _____ ja toiset vaikeampia, kuten esimerkiksi _____. Auta, että muistaisimme joka päivä, mikä on meille tärkeää ja toimisimme sen puolesta. Siunaa meille tärkeitä ihmisiä ja asioita, kuten _____. Siunaa loppu riparimme, jotta se sujuisi hyvin.
Aamen.

Minä ja luonto

Tavoitteet: Pohtia luonnon merkitystä arvokkaana luomistyönä, ihmisten vastuuta luonnosta ja mitä voi itse tehdä luonnon hyväksi.

Tarvikkeet:

- Kamera/puhelimen kamera
- Muistiinpanovälineet
- Raamattu

Let's start 15min:

Tehdään aluksi kulutustottumustesti. Jokainen kirjoittaa vihkoonsa numerot 1-10. Isonen kysyy kysymykset ja jokainen merkitsee vihkoonsa kyllä tai ei. Jokainen laskee itse omat pisteensä isosen ohjeistuksen mukaan eikä omia pisteitä tarvitse kertoa jos ei tahdo. Isonen lukee lopuksi kaikki tulokset.

Kulutustottumustesti:

1. Oletko savuton?
2. Oletko jättänyt lihan pois ruokavaliostasi?
3. Ostatko tavaroita ja vaatteita vain tarpeeseen?
4. Ostospäätökseesi vaikuttaa muutkin asiat kuin halpa hinta?
5. Sammutatko suihkun shampoon levittämisen ajaksi?
6. Lajitteletko roskat ja toimitat ne niille tarkoitettuihin keräyspisteisiin?
7. Korjaatko/korjautatko rikkimenneet vaatteesi ja jalkineesi?
8. Säästät sähköä: sammutatko valot, television, tietokoneen jne kun et käytä niitä?
9. Vältätkö kertakäyttöastioiden tarpeetonta käyttöä?
10. Käveletkö tai pyöräiletkö alle kaksi kilometriä pitkät matkat?

Pisteet:

Jokaisesta kyllä-vastauksesta +2 pistettä jokaisesta ei-vastauksesta -2 pistettä.

Tulokset:

-20- -12 pistettä: Kuormitat paljon ympäristöä ja sinun on kiireellisesti tehtävä jotain kulutustottumuksiesi korjaamiseksi.

-10 - 0 pistettä: Voisit vielä miettiä miten voit muuttaa elintapojasi koska vähäinenkin muutoksesi parantaisi ekologista jalanjälkeäsi.

0-12 pistettä: Ajattelet monella tavalla ympäristön ja oman kulutuskäyttämisesi välistä yhteyttä. Pienillä valinnoilla voit edistyä siinä vieläkin pidemmälle.

14-20 pistettä: Hienoa! Henkilökohtainen ekologinen jalanjälkesi näyttää hyvältä! Voisitko ajatella yhteiskunnallista ekovaikuttamista, se tarvitsee sinun panostasi!

Keskustelkaa:

- Miltä oma tulos vaikutti? Yllätytkö vai oliko tulos odotettavissa?
- Mikä kohdista on mielestäsi tärkein luonnon suojelemisen kannalta?
- Lukekaa Did you know? -laatikko
  - Pystyisitkö noudattamaan ohjeita?
  - Onko sinulla mahdollisuutta vaikuttaa perheesi valintoihin ruoan suhteen?

Action 25min:

Menkää ulos ja ottakaa valokuvia seuraavista aiheista:

- Jokin kaunis asia luonnossa?
- Jotain mikä ei kuulu luontoon?
- Jokin mikä hämmästyttää/ihmetyttää luonnossa?
- Ota kuva jostain, mitä ajattelet että Jumala on luonut?
- Jotain, missä näkyy elämän eri vaiheita?

Valokuvaukseen voi varata aikaa noin 10 minuuttia. Jokainen ryhmästä voi ottaa itse kuvat tai ryhmä voi ottaa kuvat yhdessä. Kuvien ottamisen jälkeen palataan omaan ryhmätilaan. Kuvat katsellaan yhdessä läpi ja mietitään mitä ajatuksia ulkoilu ja kuvaus saivat aikaan.

Keskustelkaa:

- Tuliko luontoa katseltua jotenkin eri tavalla kuin yleensä?
- Miltä tuntui pysähtyä hetkeksi katselemaan luontoa ja sen yksityiskohtia?

Osa kuvista voidaan esittää iltaohjelmassa tai oppitunnilla. Valitkaa ottamistanne kuvista muutama, jonka voitte esitellä kaikille.

Lukekaa 1.Moos. 2: 4-15

- Millaisen tehtävän Jumala antaa ihmiselle?
- Tottelevatko ihmiset tätä Jumalan antamaa käskyä viljellä ja varjella luontoa?
- Miten voisit auttaa parantamaan luonnon tilaa?
  - Keksikää 5 tapaa tai tekoa, jolla voisitte ottaa luonnon enemmän huomioon. Oletteko valmiit sitoutumaan näihin ja onko näistä tavoista helppo pitää kiinni?
- Kumpi väittämistä on mielestäsi oikein?
  - "Täällä eletään vain kerran, otetaan siitä kaikki irti!"
  - "Meidän tulee pitää luonnosta huolta, jotta myös tulevilla sukupolvilla on elinkelpoinen maailma."

Did you know?

8 vinkkiä ekologisempaan ruokailuun:

1. Käytä enemmän kasvipäisiä tuotteita, vähennä lihan ja muiden eläinperäisten tuotteiden käyttöä.
2. Pidä viikossa ainakin yksi kasvisruokapäivä ja jätä pihvit ja juustot juhlahetkiin.
3. Älä heitä ruokaa roskiin!
4. Suosi perunaa ja erilaisia viljatuotteita kuten ohraa, vältä riisiä.
5. Suosi luomutuotteita, luonnonkalaa, kauden marjoja ja sieniä.
6. Syö lautanen tyhjäksi, älä osta enempää ruokaa kuin kulutat.
7. Valmista enemmän ruokaa kerralla ja lämmitä mikroaaltouunissa
8. Lajittele roskat, käytä biojätettä

Hiljentymishetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii millainen suomen luonto hänen mielestään on. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsemat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoon. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Taivaan Isä. Kiitos Suomen _____luonnosta. Kiitos että saamme kokea vuodenaikojen muutokset täällä pohjoisessa sekä jokaisen vuodenajan kauneuden. Auta meitä suojelemaan luontoa ja sen monimuotoisuutta. Auta, että teemme valintoja, joilla säilytämme luonnon puhtauden ja kauneuden myös tuleville sukupolville. Auta meitä ymmärtämään vastuumme luonnosta ja toimimaan sen mukaan. Aamen.

Kuin kalat verkossa

Tavoitteet: Pohtia omaa sosiaalisen median ja netin käyttöä, miten hengellisyys voi kuulua myös sosiaaliseen mediaan ja hengellisen elämän hoitamiseen.

Tarvikkeet:

- Puhelin, jossa internetyhteys
- Raamattu

Let's start 10-15min:

Lukekaa Did you know? -laatikko ja keskustelkaa:

- Mihin käytätte nettiä?
- Mitä somekanavia käytätte? Jos et käytä, niin miksi?
- Pitääkö kaikkien kuulua someen? Mitä jos joku ei kuulu?
- Voiko somea käyttää väärin?
- Mihin tarkoitukseen käytätte mitään sovellusta?
- Mikä on sosiaalisen median merkitys elämässäsi? Viihdyttää, tiedottaa, etsiä tietoa, verkostoitua, jakaa kuvia, vaikuttaa..?
- Miten hengellisyys kuuluu/näkyä somessa?

Action 20-25min:

Käykää instagramissa tutustumassa *#instahartaus* tagin takaa löytyvään materiaaliin. Myös rekisteröimättömät pystyvät näkemään kuvat tagin takana. Selaillkaa kuvia ja valitkaa jokainen mieleisenne kuva. Keskustelkaa seuraavista kysymyksistä:

- Miksi valitsit juuri kyseisen kuvan?
- Mikä kuvassa kiinnitti huomiosi?
- Sopivatko kuva ja kuvateksti yhteen?
- Jos kuulut instagramiin, seuraisitko käyttäjää joka lisää instahartaus-kuvia? Miksi tai miksi et?

Did you know?

Some tarkoittaa sosiaalista mediaa. Vuonna 2015 nuorten eniten käyttämiä palveluita olivat:

1. Youtube
2. WhatsApp
3. Facebook

Kirkko on esimerkiksi instagramissa. *Kirkko_Suomessa* on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon instatili. Lohjan seurakunnan tili on: *lohjan_srk*.

Harjoitelkaa instahartauden tekemistä. Tehtävänänne on miettiä millaisen hartauskuvan tekisitte, jos tahtoisitte rohkaista ystävääne, jolla on huolia. Valitkaa sopiva raamatunkohta sekä kuva. Voitte ottaa kuvan itse tai etsiä sopivan netistä. Muokatkaa kuva ja teksti yhteen. Voitte käyttää haluamaanne kuvanmuokkaus sovellusta. Voitte etsiä itse raamatunkohdan tai valita jonkun näistä:

- Sananl. 12: 25
- Ps. 23: 4
- Ps. 91: 11-12
- Luuk. 12: 25, 30
- Joos. 1: 9

Tallentakaa kuva ja sopikaa ohjaajien kanssa, koska kaikkien ryhmien kuvat voisi esitellä. Pohtikaa lopuksi:

- Miltä tuntui tehdä instahartauskuva?
- Miten kuvan ja raamatunkohdan yhdistäminen sujui?
- Muuttuiko käsityksesi siitä miten hengellisyys voi näkyä somessa, tutustuessasi tagiin #instahartaus ja tehdessäsi oman instahartaus kuvan?

Hiljentymishetki 5-10min:

Voitte valita kumman hiljentymishetken toteutatte.

1. Menkää osoitteeseen mobiilikirkko.fi. Valitkaa Rukous-niminen ikoni ja klikatkaa se auki. Tämän jälkeen löydätte rukousvalikon, josta jokainen ryhmäläinen valitsee yhden lyhyen rukouksen, jonka tahtoo lukea muulle ryhmälle.
2. Lukekaa tästä valmis rukous:

Ennen rukousta jokainen miettii millaisissa tilanteissa netti helpottaa arkipäivää. Miettikää myös millaisia vaaroja nettiin liittyy sekä miten Jumalan voi löytää verkosta (esimerkiksi nettiraamatusta, hartauskirjoituksista..). Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsemat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoon. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Taivaan Isä. Kiitos verkosta ja siitä, että on olemassa tällainen apuväline, joka helpottaa meidänkin arkipäiväämme, esimerkiksi _____.

Kiitos siitä, että meidän on mahdollista löytää uusia ystäviä ja pitää ystävyysuhteita yllä myös verkossa. Näin meidän on helppo olla yhteydessä myös niihin ystäviin, jotka asuvat kaukana. Auta meitä kuitenkin erottamaan netissä oikea ja väärä ja varjele meitä sellaisilta netin vaaroilta, joihin siellä voimme joskus törmätä, kuten _____.

_____ . Varjele meitä nettikiusaamiselta ja auta meitä käyttäytymään viisaasti verkossa, ettemme me pahoita jonkun toisen mieltä. Kiitos siitä, että voimme löytää sinut myös verkosta, esimerkiksi _____. Aamen.

Kun suru kohtaa

Tavoitteet: Pohtia millaiset asiat aiheuttavat surua, miten suru ilmenee, millaisia tunteita suruun voi liittyä ja miten suru voi helpottaa.

Tarvikkeet:

- Jokin esine, joka ei mene helposti rikki (esim. pallo, penaali, huivi,..)
- Raamattu

Let's start 15min:

Mitä sanoisit surulle?

Ryhmä asettuu piiriin pöydän ympärille tai lattialle. Piirin keskelle asetetaan jokin esine, esimerkiksi pallo, penaali, huivi tai muuta sellaista. Jokin sellainen esine, joka ei mene helposti rikki. Kerro seuraavaksi, että keskelle asetettu esine on nyt Suru. Seuraavaksi jokainen ryhmäläinen saa vapaassa järjestyksessä kertoa Surulle omia ajatuksiaan, tuntemuksiaan tai Surua koskettamalla näyttää, miltä Suru hänestä tuntuu (voit esimerkiksi lyödä, työntää kauemmas, rutistaa, piilottaa hetkeksi...).

Kertokaa Surulle seuraavia asioita:

- Miltä Suru tuntuu?
- Oletteko tavanneet Surun kanssa usein?
- Mitä haluaisit sanoa Surulle?
- Mitä haluaisit kysyä Surulta?

Aihe voi olla jollekin hyvinkin raskas. Älä painosta ketään osallistumaan enempää kuin tämä tahtoo. Rohkaise kuitenkin pohtimaan Surua ja siihen liittyviä tunteita. Jos ei halua sanoa mitään, voi Surua koskettamalla osoittaa miltä se tuntuu. Surulle voi esimerkiksi kertoa tällaisia asioita: "Kun tulet luokseni, tuntuu siltä, ettet meinaa lähteä koskaan pois", "En ole tavannut sinua vielä, mutta pelkään että muutat asumaan luokseni, jos läheisilleni tapahtuu jotain", "Miksi sinun pitää tuntua niin pahalta?", "Miten saan sinut lähtemään luotani?".

Did you know?

Jeesuksen kautta Jumala tietää surumme ja tuskamme. Jeesus syntyi ihmiseksi, kuoli, iloitsi ja itki kuten kuka tahansa meistä. Hän tietää miltä tuntuu olla ihminen kaikkine iloineen ja suruineen. Voimme siis aina kääntyä Jumalan puoleen, sillä hän tietää ja ymmärtää.

Kun keskustelunne Surun kanssa hiipuu, lukekaa Did you know? -laatikko. Mitä ajatuksia se herätti?

Action 25min:

Tehkää lyhyitä improvisaationäytelmiä alla olevista suruun ja mielipahaan liittyvistä aiheista. Näytelmissä on kaksi henkilöä. Molemmat ottavat tunnekortin ja eläytyvät siinä ilmaistuun tunteeseen näytelmän aikana. Tunnekorttia ei saa näyttää kenellekään. Muut tarkkailevat ja yrittävät arvata mitkä tunteet ovat kyseessä.

Hämmennys	Pelokas	Kostonhaluinen
Vihainen	Välinpitämätön	Lohduttava
Mököttävä	Sekava	Elämä jatkuu -asenne

- Tyttö on eronnut ensimmäisestä poikaystävästään ja kertoo siitä parhaalle ystävälleen
- Vanhuksen vaimo on kuollut ja hän on hautajaisissa lastensa kanssa.
- Poika on lukenut ahkerasti biologian kokeeseen, mutta saakin huonomman arvosanan kuin oli ajatellut. Hän puhuu asiasta äidin kanssa.
- Nuori ei harrasta samaa kuin kaverinsa ja kokee olevansa erilainen. Hän on mennyt keskustelemaan koulukuraattorin kanssa, sillä hänestä tuntuu, ettei hän kuulu porukkaan.
- Nuori haluaa kuvataidelukioon, mutta hänen keskiarvonsa ei riittänyt sisään pääsemiseksi. Nuori keskustelee ystävänsä kanssa.
- Nuori kuulee, että hänen ystävänsä on joutunut onnettomuuteen moponsa kanssa ja on nyt sairaalassa. Hän keskustelee tästä isänsä kanssa.

Näytelmien jälkeen keskustelkaa:

- Oliko tunteeseen helppo eläytyä?
- Poikkesiko se normaalista tavastasi reagoida surullisiin uutisiin?
- Mitä ajattelet, jos toisen tapa reagoida suruun on aivan erilainen kuin oma tapasi?
- Mikä auttaa suruun?
  - Liikunta? Puhuminen? Rukous? Musiikki?
- Raamattu antaa lohduttavia sanoja suruun ja murheeseen
  - Lukekaa nämä muun muassa nämä kohdat
    - Saarn. 3:1-8
    - Ps. 10:14
    - Ps. 56: 2-3
  - Mitä näissä kohdissa puhutaan surusta?
  - Valitse mielestäsi paras jae. Mikä sinua siinä puhutteli?

Hiljentymishetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii mikä pieni ja arkinen asia voi aiheuttaa surua sekä keiden edesmenneiden rakkaiden puolesta haluaisitte rukoilla. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsemat asiat ja henkilöt ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Jumala. Me tiedämme, että suru kuuluu elämään ja jokainen meistä on joskus surullinen. Suru ja harmia voivat aiheuttaa pienet arkiset asiat, kuten _____, mutta myös isot ja elämää muuttavat asiat. Anna meille voimia, että pääsemme yli surusta silloin kun sen kohtaamme tai auta meitä elämään sen kanssa. Kuolema ja läheisten menettäminen liittyy usein suruun ja haluaisimme rukoilla edesmenneiden rakkaiden puolesta. Tahdomme erityisesti rukoilla näiden edesmenneiden rakkaiden puolesta _____.

Anna meille toivoa siitä, että vielä joskus tapaamme taivaassa. Kiitos siitä, että olet luvannut olla kanssamme niin ilon kuin surun hetkillä ja kiitos siitä, että saamme aina turvata sinuun. Aamen.

Tulevaisuus

Tavoitteet: Pohtia mitä elämältäni haluan, mitä minusta tulee isona, millaisia tunteita tulevaisuuteen liittyy ja mitä on hyvä elämä.

Tarvikkeet:

- Paperia jokaiselle ryhmäläiselle
- Kyniä
- (Aikakausilehtiä)
- (Liimaa)

Let's start 15-20min:

Seuraavassa listassa on erilaisia rippikoululaisien mahdollisesti tulevaisuuteen liittyviä tilanteita. Rippikoululaisten tehtävänä on aiheen kuultuaan miettiä, millaisia tunteita se heissä herättää. Tämän jälkeen jokainen rippikoululainen luo omia ajatuksiaan kuvastavan still-kuvan. Isonen antaa hetken aikaa miettiä, jonka jälkeen rippikoululaiset muodostavat kukin oman still-kuvansa, käyttäen ilmeitä ja asentoja. Isonen kyselee muutamia perusteluja jokaiselta, miksi tämä on valinnut kyseisen ilmeen tai asennon. Minkälaiset tunteet vaikuttivat still-kuvan luomiseen?

Aiheita:

- Konfirmaatio ja rippijuhlat
- Peruskoulun päättyminen
- Opiskelupaikan haku
- Kotoa pois muuttaminen
- Asutte eri paikkakunnilla parhaan kaverisi kanssa
- Et tiennyt minne haluat hakea/et päässyt haluamaasi kouluun, joten vietät välivuoden
- Tapaat mukavan ihmisen ja alat seurustelemaan hänen kanssaan

Action 20-25min:

Tulevaisuuden haavekartta

Tehkää tulevaisuuden haavekartta. Jokainen tarvitsee paperia, jolle piirtää, kirjoittaa tai leikkaa lehdistä erilaisia kuvia ja asioita. Mieti itseäsi viiden vuoden päästä ja kokoa karttaan unelmia ja tavoitteita, joita tulevaisuudeltasi haluaisit. Voit miettiä esimerkiksi:

- Missä asut?
- Mitä teet vapaa-ajallasi?
- Oletko töissä tai opiskeletko?
- Missä ammatissa haluaisit olla?
- Keiden kanssa vietät aikaasi?
- Missä haluat olla hyvä?

Kun kaikkien haavekartat ovat valmiit, keskustelkaa:

- Mitä toivot, että tulevaisuutesi kuuluu?
- Mitä unelmia tai haaveita sinulla on?
- Miten voit saavuttaa unelmasi tai haaveesi?
- Ovatko unelmasi ja haaveesi realistisia? Miksi tai miksi ei?
- Mitkä asiat tulevaisuudessasi näyttävät positiivisilta?
- Mitkä asiat tuovat tulevaisuuteen epävarmuutta ja pelkoa?
  - Voiko epävarmuuden ja pelon tunteeseen jotenkin itse vaikuttaa?
- Lukekaa Did you know? -laatikko
  - Mitä ajattelette, miten Jumalan johdatus voi näkyä elämässä?
  - Miltä tuntuu ajatus siitä, että Jumalalla on jokin suunnitelma elämällesi?

Did you know?

Johdatuksella tarkoitetaan maailmassa toteutuvaa Jumalan tahtoa, ohjausta ja huolenpitoa. Kristitty voi nähdä Jumalan johdatuksen sekä arkisissa asioissa että elämän suurissa ratkaisuissa, tosin usein vasta jälkepäin.

Puhe Jumalan johdatuksesta ilmaisee, että elämän tapahtumat eivät ole ainoastaan ihmisen omassa käsissä, vaan Jumalan viisaan tahdon varassa.

Hiljentymishetki 5min:

Ennen rukousta jokainen miettii mitkä asiat tulevaisuudessa mietityttävät sekä millaisia haaveita hänellä on. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsevat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoihin. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea rukouksen!

Rakas Taivaan Isä. Sinä näet että moni asia tulevaisuudessa mietityttää meitä, kuten _____ . Näet myös että meillä on paljon erilaisia unelmia ja haaveita, esimerkiksi _____ . Sinä tiedät, mikä on meille hyväksi. Auta meitä kulkemaan kohti niitä asioita, jotka ovat meille parhaaksi. Anna myös rohkeutta ja voimaa kulkea kohti niitä unelmia ja haaveita, joita meillä on. Sinä näet että meillä on omat suunnitelmamme, mutta sinulla on myös suunnitelmia meidän varallemme. Auta meitä hyväksymään sellaiset asiat, jotka eivät menekään meidän suunnitelmamme mukaan, mutta ovat meille kuitenkin parhaaksi. Pysy tukena jos tulevaisuus ahdistaa ja auta meitä turvaamaan sinuun. Ole kanssamme myös ilon ja onnen hetkissä ja auta meitä huomaamaan kaikki hyvä elämässämme ja kiittämään siitä. Aamen.

Mitä jää kun mä lähden täältä?

Tavoitteet: Pohtia mitä kaikkea on riparin aikana oppinut ja kokenut, miten kaikki oppimani ja kokemani vaikuttaa elämääni, saattaa ryhmäprosessi päätökseen.

Tarvikkeet:

- Paperia, jokaiselle ryhmän jäsenelle
- Kyniä
- Raamattu
- Pienet kartongin palat jokaiselle ryhmän jäsenelle

Let's start 10min:

Keskustelkaa:

- Miltä kulunut leiri viikko on tuntunut?
- Miten vastasi odotuksia?
- Mikä on ollut mukavin ryhmätunti?
- Mikä on ollut hauskin sketsi?
- Mitä uutta olet oppinut itsestäsi?
- Mitä uutta olet oppinut Jumalasta?
- Mitä olet oppinut kristittyinä elämisestä?

Action 25min:

Elämäni laiva -harjoitus

- Edetkää vaihe vaiheelta. Ensin jokainen piirtää paperille meren ja sinne laivan
- Ensin mereen kirjoitetaan sellaisia asioita, jotka tekevät elämästä epävarmaa, surulista, stressaavaa, voimia vievää, uuvuttavaa jne.
- Sen jälkeen laivaan kirjoitetaan sellaisia asioita jotka "pitävät pinnalla" eli saavat jaksamaan ja luottamaan että kyllä tästä selvitään. Esimerkiksi ystävät, perhe, harrastus,..
  - Mikä riparilla oppimasi asia voisi kuulua laivaan?
- Jokainen saa kertoa omasta merestä ja laivastaan niin paljon kuin tahtoo. Esitelkää teoksenne ja keskustelkaa:
  - Mitkä asiat pitävät pinnalla? Miksi?
  - Kuuluuko usko pinnalla pitäviin asioihin? Voisiko se joskus kuulua?
  - Voiko Jumala kuulua laivaan? Entä Raamattu? Toiset ihmiset?

Muisto leiristä -harjoitus

- Etsi oikealla puolella olevallasi jokin raamatunkohta jonka haluaisit antaa juuri hänelle muistoksi.
- Voit etsiä sopivaa kohtaa esimerkiksi Psalmeista tai Sananlaskujen kirjasta
- Kirjoita valitsemasi kohta pienelle kartongin palalle
- Halutessasi kerro miksi juuri sen kohdan juuri hänelle

Hiljentymishetki 10min:

Ennen tarinaa ja rukousta jokainen miettii millainen kulunut rippikoulu hänen mielestään on ollut sekä millaisia muistoja oman isosryhmän kanssa on syntynyt. Isonen kirjoittaa jokaisen mainitsevat asiat ylös ja täydentää ne rukouksen aukkoon. Jos haluatte joku muu ryhmänne jäsen kuin isonen voi lukea tarinan ja rukouksen!

Lukekaa sen jälkeen tarina avun tarpeessa olevasta miehestä ja hiljentykää rukoukseen.

”Mies asui kylässä, joka joutui kovan tulvan varaan. Miestä ei kuitenkaan pelottanut, sillä hän luotti kaikessa siihen, että kyllä Jumala häntä varjelee.

*Miehelle tultiin sanomaan että äkkiä pois nyt täältä, kohta tulee kova tulva johon voit hukkua.
-Kyllä Jumala minua varjelee ja minut tulvaltakin pelastaa, mies tokaisi.*

*Tulvavesi yltyi ja peitti pian suurimman osan talosta. Mies kiipesi talonsa katolle, jonne ajoi pelastusvene, mutta mies kieltäytyi kyydistä.
-Kyllä Jumala minut pelastaa ja varjelee minua hukkumasta, mies tokaisi edelleen ylpeänä.*

*Vesi jatkoi nousuaan, mutta pian pörräsi pelastushelikopteri talon yllä ja laski köysitikkaat, mutta mies tönäisi ne pois ja huusi edelleen:
-Ettekö te epäuskoiset usko että Jumala minua varjelee ja pelastaa minut tältä tulvalta?!*

Vesi nousi, peitti talon harjan ja mies hukkui. Jumalan luo saavuttuaan, hän ihmetteli Jumalalle kiukkuisena, miksei Jumala häntä pelastanut, vaikka hän koko elämänsä luotti Jumalan varjelukseen. Tähän Jumala vastasi:

-Minähän lähetin sinulle miehet varoittamaan tulvasta. Tulvan tultua lähetin luoksesi veneen. Kun et veneeseen astunut lähetin vielä helikopterin avuksesi. ”

Rukous:

Rakas Jumala. Kiitos tästä rippikoulusta, se on ollut _____.
Vielä emme ehkä pysty käsittämään kaikkea kokemaamme ja oppimaamme. Jumala, ole kanssani niinä hetkinä kun muistelen rippikoulua ja kaikkea sitä mitä täällä olen oppinut. Auta minua löytämään sinusta sellainen turva, jonka puoleen voin kääntyä ilojen ja surujen keskellä. Kiitos tästä ryhmästä, meillä on paljon muistoja yhdessä, kuten _____.Kiitos että olet tuonut kaikki nämä ihmiset osaksi meidän elämäämme. Siunaa koko tätä ryhmää kaikissa elämän hetkissä. Amen.

Liite 1 Meidän ryhmä -tarina

Meidän ryhmä

Täyttäkää tyhjät viivat (1-15) niin, että isonen kysyy ryhmäläisiltä jokaiseen kohtaan tarvittavan sanan. Älkää lukeko lauseita ja miettikö mikä sopii lauseyhteyteen. Kun kyselette pelkkiä sanoja, tulee lopputuloksesta hauskempi ;) Lukekaa oman ryhmänne tarina esimerkiksi iltaohjelmassa.

Meidän ryhmän nimi on 1. _____ (adjektiivi) 2. _____ (substantiivi).
Ryhmäämme voisi kuvailla sanalla
3. _____ (adjektiivi). Uskomme, että tällä riparilla tulee olemaan 4.
_____ (adjektiivi) ja 5. _____ (adjektiivi). Toivomme
saavamme mukaamme 6. _____ (adjektiivi) 7.
_____ (substantiivi). Olomme on tällä hetkellä hiukan
8. _____ (adjektiivi), sillä unohdimme 9. _____ (substantiivi)
kotiin. Emme voi 10. _____ (verbi) ilman sitä. Ryhmämme
haluaa tällä riparilla oppia 11. _____ (verbi).
Toivottavasti pastori ei suutu, sillä meidän ryhmämme aikoo illan tullen
12. _____ (verbi) ja 13. _____
(verbi). Haluaisimme toivottaa muulle ryhmälle 14. _____ (adjektiivi) ja
15. _____ (adjektiivi) riparia!

Meidän ryhmä

Täyttäkää tyhjät viivat (1-15) niin, että isonen kysyy ryhmäläisiltä jokaiseen kohtaan tarvittavan sanan. Älkää lukeko lauseita ja miettikö mikä sopii lauseyhteyteen. Kun kyselette pelkkiä sanoja, tulee lopputuloksesta hauskempi ;) Lukekaa oman ryhmänne tarina esimerkiksi iltaohjelmassa.

Meidän ryhmän nimi on 1. _____ (adjektiivi) 2. _____ (substantiivi).
Ryhmäämme voisi kuvailla sanalla
3. _____ (adjektiivi). Uskomme, että tällä riparilla tulee olemaan 4.
_____ (adjektiivi) ja 5. _____ (adjektiivi). Toivomme
saavamme mukaamme 6. _____ (adjektiivi) 7.
_____ (substantiivi). Olomme on tällä hetkellä hiukan
8. _____ (adjektiivi), sillä unohdimme 9. _____ (substantiivi)
kotiin. Emme voi 10. _____ (verbi) ilman sitä. Ryhmämme
haluaa tällä riparilla oppia 11. _____ (verbi).
Toivottavasti pastori ei suutu, sillä meidän ryhmämme aikoo illan tullen
12. _____ (verbi) ja 13. _____
(verbi). Haluaisimme toivottaa muulle ryhmälle 14. _____ (adjektiivi) ja
15. _____ (adjektiivi) riparia!

Liite 2 Ystävyysspeli

Lyhyt ja lihava poika	Todella sarkastisen luonteen omaava henkilö	Muslimipoika	17-vuotias tyttö, joka on raskaana	Poika, joka on harrastanut balettia 10 vuotta
Tyttö, joka on sairaalloisen laiha ja sairastaa anoreksiaa	Henkilö, joka valehtelee jatkuvasti	Suomeen pakolaisena saapunut henkilö	Heteroseksuaali, joka ei hyväksy homoseksuaalisuutta	Tyttö, jolla on tiukat kotiintuloajat
Todella urheilullinen poika, joka treenaa 5 kertaa viikossa	Henkilö, joka käyttäytyy epäkunnioittavasti perhettäsi kohtaan	Politiikasta kiinnostunut henkilö, osallistuu satunnaisesti mielenosoituksiin	Henkilö, joka ei käytä merkkivaatteita	Henkilö, jonka kanssa ystäväsi seurusteli 2 vuotta. Suhde päättyi riittävästi.
Poika, joka ei ole kiinnostunut urheilusta	Iloinen ja huumorintajuinen henkilö	Henkilö, joka rukoilee joka ilta	Henkilö, joka on homoseksuaali	Poika, jonka perhe syö vain kasvisruokaa
25-vuotias kahden lapsen äiti	Optimisti, joka näkee kaikessa jotain hyvää	Poika, joka lintsaa koulusta useamman kerran viikossa	Henkilö, joka kokee syntyneensä väärään sukupuoleen	Ujo, epäsuosittu nuori
27-vuotias yliopistossa opiskeleva mies	Henkilö, joka on liiallisuuksiin asti miellyttämisen haluinen.	Henkilö, joka ei omista älypuhelinia	Henkilö, joka käyttää päihteitä satunnaisesti	Henkilö, jota kaikki ihailevat
Henkilö, joka ei käytä sosiaalista mediaa	Ketjupolttaja	Luotettava ja mielipiteitäsi arvostava henkilö	Henkilö, joka paheksuu kaikkea päihteiden käyttöä	Henkilö, joka on biseksuaali
Henkilö, jonka käytöstavat ovat pahasti hukassa	Väkivaltaisesti käyttäytyvä henkilö	Henkilö, joka raivoaa somessa.	Henkilö, joka on kiusannut kaveriasi	Henkilö, joka ajattelee ja käyttäytyy rasistisesti

Liite 3 Tunnekortit

Hämmennys	Pelokas	Kostonhaluinen
Vihainen	Välinpitämätön	Lohduttava
Mököttävä	Sekava	Elämä jatkuu -asenne

Hämmennys	Pelokas	Kostonhaluinen
Vihainen	Välinpitämätön	Lohduttava
Mököttävä	Sekava	Elämä jatkuu -asenne

Hämmennys	Pelokas	Kostonhaluinen
Vihainen	Välinpitämätön	Lohduttava
Mököttävä	Sekava	Elämä jatkuu -asenne

Lähteet

Tänne on kirjattu, mitä kirjallisuutta ja materiaaleja olemme hyödyntäneet materiaalia luodessamme. Kaikki harjoitukset ovat muokattuja alkuperäisestä, mutta tahdomme ilmaista, mistä olemme ideamme saaneet. Olemme alle listanneet vain ryhmätunnit, joissa olemme hyödyntäneet jo olemassa olevia harjoitteita.

Kuka minä olen?

- Jos tavarani puhuisivat –harjoitus.
  - Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus. s.63, Merirosvolaivan esineet heräävät yöllä eloon.

Perhe on pahin?

- Improvisaationäytelmiä erilaisista tilanteista perheen arjessa –harjoitus.
  - Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-kustannus. s.66, Ajatusten lukua.

Mitä on olla ystävä?

- Ystävyyspeli
  - Tynkkynen, Markku 1993. Kestääkö kaveruus. Helsinki: Lasten Keskus OY.

Valintojen maailma

- Arvohuutokauppa
  - Koivisto, Johanna; Paalanne, Helena & Siukkonen, Antti 2010. Ihan sama. Eilen, tänään ja ikuisesti. s. 95 - 96, Arvohuutokauppa.

Minä ja luonto

- Kulutustottumustesti
  - Pruuki, Heli (toim.)2009. Usko, Toivo ja Lempi. Materiaali nuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat. s.111, Kulutustottumustesti.

Kun suru kohtaa

- Mitä sanoisit surulle? –harjoitus
  - Kinanen, Mare 2009. Surusäkki. Vertaisryhmätyöskentelyä lasten sururyhmille. Helsinki: PTK. s.105 - 106

Tulevaisuus

- Tulevaisuuden haavekartta –harjoitus
  - Amis ammattiin i.a. a. Opettajan käsikirja. Elämänhallinta. Tulevaisuuden haavekartta – harjoitus.
http://www.edu.lao.fi/amisammattiin/pdf/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA%20PDF/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA_tulevaisuuden%20haavekartta.pdf

Mitä jää kun mä lähden täältä?

- Elämäni laiva –harjoitus
  - Amis ammattiin i.a.b. Opettajan käsikirja. Elämänhallinta. Minun laivani -harjoitus.
http://www.edu.lao.fi/amisammattiin/pdf/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA%20PDF/EL%C3%84M%C3%84NHALLINTA_tulevaisuuden%20haavekartta.pdf
- Hartaus tarina
  - Lehtinen, Torsti 2002. Tulva. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Kerron sinulle tarinan. Tarinoita rippikoulu- ja nuorisotyöhön. Helsinki: LK-kirjat. s.15 – 16.